

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NÁZVY ULIC VE VOLYNI

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Václav Kuneš

Studijní obor: Učitelství českého jazyka a literatury a dějepisu pro střední školy

Ročník: druhý

2013

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 3. května 2013

.....

Václav Kuneš

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat paní doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc., za odborné vedení mé diplomové práce, za velkou pečlivost, cenné rady a velmi laskavý přístup. Mé poděkování dále patří pracovníkům Státního okresního archivu ve Strakonici, zejména Petře Trojanové, Mgr. Jindřišce Koštové a Mgr. Milanu Hankovcovi, za vyhledávání archiválií a odborné rady. Ředitelce téhož archivu, paní PhDr. Haně Říhové, děkuji za povolení bádát v nezpracované části fondu Městského národního výboru Volyně. Další poděkování náleží panu Karlu Skalickému, vedoucímu Městského muzea ve Volyni, za poskytnutí historických plánů města. Děkuji též pracovníkům Městského úřadu Volyně za informace o současném uličním názvosloví ve městě. Velký dík si zaslouží rovněž volyňští rodáci Jaroslava Kunešová a Ing. Josef Matějka (jenž bohužel krátce po našich rozhovorech zemřel), kteří mě seznámili s toponymii města a lidovými podobami zdejších názvů. Svému otci, Ing. Václavu Kunešovi, děkuji za pomoc s formální úpravou diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá jmény ulic, náměstí, nábřeží a sadů ve městě Volyni v okrese Strakonice. Na základě archivních pramenů sleduje vývoj názvů volyňských ulic v sedmi historických obdobích od prvního pojmenování roku 1871 do současnosti. V každém období jsou nově udělené názvy uspořádány do hesel, jež vysvětlují jejich významovou motivaci. Součástí je i klasifikace podle jednotlivých sémantických okruhů. Důraz je kladen na zkoumání vývoje honorifikačního motivu v pojmenování ulic, tedy udělení názvu podle významné osobnosti, události, místa či hodnoty, jež většinou nemají s označeným místem přímou souvislost. Závěrečná část analyzuje formální utvoření současných i zaniklých názvů ulic a předkládá jejich strukturní třídění. Cílem diplomové práce je soustavně zmapovat volyňská uliční pojmenování i jejich vývoj, a tím přispět k poznání zdejší toponymie a dějin města.

Abstract

This diploma thesis deals with names of streets, squares, embankments and parks in the town Volyně in the district of Strakonice. Based on archival sources, it researches the development of the local street names in seven historical periods since the first designation in 1871 to the present. In every period the names are organized into a dictionary that explains their semantic motivation. A classification according to particular semantic categories is included, too. Attention is paid to the development of honorific motivation in street designation which means giving names of significant personalities, historical events, places and values that mostly have no connection with the designated place. The final part analyses the formation of both present and defunct street names and brings their structural classification. The aim of the diploma thesis is to explore systematically the designations of streets in Volyně and their development, and thus contribute to the knowledge of the local toponymy and the history of the town.

OBSAH

ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	16
1.1 Onomastika.....	16
1.1.1 Klasifikace vlastních jmen	17
1.2 Urbanonyma a názvy ulic.....	19
1.2.1 Definice urbanonym	19
1.2.2 Honorifikační motiv v názvech ulic	21
1.2.3 Standardizace a současný stav uličního názvosloví	25
1.2.4 Jazyková stránka názvů ulic.....	27
1.2.5 Pravidla pro psaní názvů ulic	29
2. METODOLOGIE.....	31
3. MĚSTO VOLYNĚ.....	35
3.1 Místní jméno Volyně	37
3.2 Dějiny Volyně.....	38
3.3 Urbanistický vývoj a historické památky Volyně.....	41
4. VÝVOJ ULIČNÍHO NÁZVOSLOVÍ MĚSTA VOLYNĚ.....	46
4.1 První pojmenování ulic roku 1871.....	46
4.2 Názvy ulic v letech 1872–1918	52
4.3 Názvy ulic v letech 1918–1939	57
4.4 Názvy ulic v letech 1939–1945	64
4.5 Názvy ulic v letech 1945–1948	70
4.6 Názvy ulic v letech 1948–1989	94
4.7 Názvy ulic po roce 1989.....	112
5. STRUKTURNÍ TŘÍDĚNÍ NÁZVŮ ULIC.....	119
5.1 Třídění zaniklých názvů ulic	120
5.2 Třídění současných názvů ulic.....	124

ZÁVĚR	130
ABECEDNÍ REJSTŘÍK NÁZVŮ ULIC	136
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	147
SEZNAM ZKRATEK	149
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	153
A. Prameny	153
B. Literatura.....	158
C. Internetové zdroje.....	166
SEZNAM PŘÍLOH	169

ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou názvy ulic, náměstí, nábřeží a sadů ve městě Volyni, jež se nachází v Pošumaví asi 12 kilometrů jižně od Strakonic. Práce se zabývá proměnami pojmenování veřejných prostranství v jednotlivých historických obdobích, a to od prvního označení ulic roku 1871 do současnosti. U každého názvu zjišťuje jeho významovou motivaci, tedy podle koho nebo čeho bylo jméno uděleno. Získaný soubor názvů je následně podroben klasifikaci z hlediska jejich formální struktury. Práce si klade za cíl přispět k poznání toponymie města Volyně.

Výběr tématu souvisí s mým zájmem o toponomastiku, tedy nauku o vlastních jménech zeměpisných, jež příhodně spojuje poznatky obou mých oborů, jazykovědy a historie. Toponomastické téma jsem si zvolil již pro svou bakalářskou práci, v níž jsem se zabýval pomístními jmény na katastrálním území vesnic Vlhavy a Malé Chrášťany v okrese České Budějovice.¹ V diplomové práci jsem se však rozhodl zkoumat jinou skupinu toponym, a sice názvy ulic, které mne již dříve zajímaly z historického hlediska. Vnímám je v první řadě jako pramen k poznání dějin daného města i kulturní historie jednotlivých období. Zamýšlel jsem sledovat přejmenovávání veřejných prostranství v souvislosti s mezníky českých a československých dějin 20. století a hledat údaje o osobnostech, jejichž jména ulice získaly. Jako zkoumané město jsem zvolil pošumavskou Volyni, z níž pochází má rodina a v níž dosud uliční názvy nikdo nestudoval.

Z tohoto historického zájmu vznikla rozsáhlá **seminární práce**, kterou jsem napsal pro účely specializačního semináře o dějinách 20. století na Historickém ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.² Práce měla původně pojednat o proměnách názvů volyňských ulic od roku 1871 do současnosti, avšak pro přílišný rozsah materiálu jsem se nakonec zaměřil pouze na léta 1914–1945, tedy na období první světové války, první republiky a protektorátu Čechy a Morava. V každém období

¹ V. Kuneš, *Pomístní jména v katastrálním území Vlhavy a Malé Chrášťany*, nepublikovaná bakalářská práce FF JU, České Budějovice 2011 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

² V. Kuneš, *Proměny uličního názvosloví města Volyně v letech 1914–1945*, nepublikovaná seminární práce FF JU, České Budějovice 2012 (rukopis uložen v Historickém ústavu FF JU u PhDr. Jitky Rauchové, Ph.D.).

jsem sledoval vývoj uličních jmen v kontextu obecných dějin českých zemí a dějin města Volyně. Zaměření práce bylo tedy čistě historické; názvy ulic nebyly nijak tříděny a vůbec jsem se nevěnoval jejich strukturnímu utvoření.

Bohatý archivní materiál, který jsem v seminární práci uplatnil jen zčásti, jsem se rozhodl plně využít v práci diplomové. Pro období do roku 1945 vycházím ze stejných zdrojů; neznamena to však, že by texty výsledných prací byly identické. Namísto historického kontextu se nová práce zaměřuje na analýzu významové motivace jednotlivých uličních názvů v heslových odstavcích a na jejich klasifikaci. Vývoj jmen veřejných prostranství po roce 1945 a současný stav uličního názvosloví jsou zde zpracovány poprvé. V závěru pak všechny názvy třídím z hlediska formální struktury. Diplomová práce tak do značné míry navazuje na práci předchozí a využívá její pramennou základnu, avšak značně ji rozšiřuje a přistupuje ke zkoumanému materiálu s jiným zřetelem.

Jak jsem již naznačil, hlavním zdrojem poznatků se pro mne staly **archivní prameny**. Čerpal jsem z fondů *Archiv města Volyně* a *Městský národní výbor Volyně*, jež jsou uloženy ve Státním okresním archivu ve Strakoniciích. Využíval jsem především zápisy z jednání městské rady a zastupitelstva ve Volyni; pro období po roce 1945 zápisy rady a pléna místního (později městského) národního výboru.³ Materiály tohoto úřadu jsou v archivu dostupné a zpracované do roku 1979; počínaje rokem 1980 k nim neexistuje inventář a badatelé do nich nemají přístup. Vedení strakonického archivu mi však umožnilo studovat i v této části fondu, a proto jsem prozkoumal také zápisy městského národního výboru z období 1980–1989 a městského úřadu z let 1990–1991.

Zápisy ze zasedání městské rady a zastupitelstva (resp. rady a pléna MNV či MěNV) představovaly nejvýznamnější pramen, protože vždy uváděly údaje o přejmenování či novém označení ulic ve Volyni. Zřídka však obsahovaly informace o tom, proč byl daný název navržen a koho nebo co měl připomínat. Zápisy mi tak poskytly spíše faktografický základ, z něhož se odvíjelo další bádání. Kromě nich jsem z fondů strakonického archivu využil i jiné druhy pramenů, v nichž byla zmíněna jména ulic, jako např. domovní seznamy, evidenci obyvatel či záznamy o opravách ulic.

³ Místní národní výbor (MNV) vznikl ve Volyni roku 1945 a v roce 1961 byl reorganizován na městský národní výbor (MěNV).

Klíčový pramen představovaly rovněž **historické plány Volyně** uchovávané v městském muzeu. Jedná se o sbírku map z let 1930, 1941, 1948, 1974 a 1990, k nimž se řadí ještě schematický náčrt ulic z období 50. let.⁴ Tyto plány umožnily blíže lokalizovat jednotlivé ulice či sledovat urbanistický vývoj Volyně. Navíc často obsahovaly i pomístní jména, jež se později přenesla na označení nových prostranství na okraji města. Kromě sbírky plánů z městského muzea jsem využil též tištěnou mapu z roku 1999,⁵ plán volyňských ulic na informačních tabulích ve městě či internetovou stránku *Mapy.cz*.⁶ Několikrát se stalo, že názvy byly na jednotlivých mapách přiřazeny odlišným ulicím; v takovém případě jsem se snažil určit, které prostranství daný název skutečně označuje.

Cenné údaje jsem získal rovněž z **městských kronik**, které jsou pro léta 1861–2000 k dispozici v digitalizované podobě na internetových stránkách Státního oblastního archivu v Třeboni.⁷ Kroniky měly největší význam pro poznání dějin města, jeho stavebního vývoje či významných osobností, jejichž jména nesou zdejší ulice. Pro samotný vývoj uličního názvosloví se však ukázaly jako pramen nespolehlivý, protože byly mnohdy psány zpětně po několika letech. Údaje o přejmenování ulic se zde buď vůbec neobjevily, nebo byly často uvedeny k nesprávnému roku.

Jak již bylo řečeno, ve strakonickém archivu jsem zpracoval vývoj uličního názvosloví Volyně do roku 1991. Pro následující období jsem zamýšlel využít materiály **Městského úřadu Volyně**, avšak nakonec jich nebylo zapotřebí, protože od roku 1991 získaly ve městě jména jen dvě nové ulice. Údaj o jedné z nich (*Na Výsluní*) bylo možné čerpat ze zápisů městské rady a zastupitelstva, jež jsou pro období od roku 2007 (resp.

⁴ Plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; „*Základní plán upravnovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; „*Plán svozu popele Kuka vozem ve Volyni*“ (50. léta); „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974; „*Volyně. Městská památková zóna 1:2000*“ z roku 1990.

⁵ *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, plán Volyně 1:10 000, Česká Lípa 1999.

⁶ *Mapy.cz* [cit. 2013-02-28]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.911025&y=49.166429&z=12&d=muni_1026_1&t=s&l=16.

⁷ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952); Kronika města Volyně 1953–1976; Kronika města Volyně 1977–1988; Kronika města Volyně 1989–2000* [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1&jovp&minimal=1>.

2006) k dispozici na oficiálních webových stránkách Volyně.⁸ Zbyla tedy pouze jedna ulice, jejíž název jsem nedatoval přesně (*U Valšičky*). Na městském úřadě jsem však získal seznam současných uličních jmen, jenž se shoduje s databází adres na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR⁹ či na webu Českého úřadu zeměměřického a katastrálního.¹⁰ Dílčí dotazy o nynějších názvech ulic mi zodpověděly Edita Dvořáková a Ilona Myslivcová z Městského úřadu Volyně.

Četné poznatky jsem získal též z několika **rozhovorů s volyňskými pamětníky** Jaroslavou Kunešovou (narozena 1936) a Ing. Josefem Matějkou (1927–2013), jemuž patří zvláštní poděkování, protože nedlouho po našem posledním rozhovoru zemřel. Oba rodáci mi poskytli cenné informace o lidových podobách názvů ulic, jež jsou užívány obyvateli Volyně v běžně mluvené komunikaci. Zároveň mne zpravili o toponymii města a jeho okraje včetně pomístních jmen. Tyto poznatky by si zasloužily samostatnou práci, avšak zde jsem se je snažil uvádět ve spojitosti s danými ulicemi.

Kromě písemných a kartografických pramenů i sdělení volyňských informátorů využívám v diplomové práci též **odbornou literaturu**. **K městu Volyni** představuje základní zdroj poznatků monografie archiváře Františka Teplého s názvem *Dějiny města Volyně*,¹¹ z níž jsem čerpal informace o historickém vývoji města, jeho pamětihodnostech, významných osobnostech i o starších názvech ulic. Tuto monografii vhodně doplňuje nově vydaný 8. díl encyklopedie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* od Karla Kuči,¹² v níž je Volyně všestranně představena. Další práce jsou spíše menšího rozsahu či neodborného rázu. Je však zapotřebí zmínit dvě vzpomínkové knihy slavných volyňských rodáků, a sice práci *S láskou vzpomínáno*

⁸ *Město Volyně. Oficiální web obce. Zápisy ze zastupitelstva města* [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-54/p1=4745>; tamtéž, *Zápisy z rady města* [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-1005/p1=4753>.

⁹ *Ministerstvo vnitra České republiky, Adresy v České republice* [cit. 2013-03-29]. Dostupné <http://aplikace.mvcr.cz/adresy/Region.aspx?regid=20286>.

¹⁰ *Český úřad zeměměřický a katastrální, Veřejný dálkový přístup* [cit. 2013-03-29]. Dostupné <http://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/ulice/vyhledej?ob.kod=551970&ul.nazev=&ul.kod=&ulg.sort=NAZEV&search=Vyhledat&ulg.page=1>.

¹¹ F. Teplý, *Dějiny města Volyně*, Písek 1933².

¹² K. Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl: V–Ž*, Praha 2011, s. 352–360.

od Aloise Hůlky¹³ a *Doma ve Volyni* z pera Václava Laciny.¹⁴ Oba spisovatelé se v těchto knihách vracejí do rodného města doby první poloviny 20. století a přináší poznatky o volyňských osobnostech i o městské toponymii.

Nezbytnou součástí práce bylo studium **odborné literatury o toponomastice a názvech ulic**. Pojmenování veřejných prostranství dosud nejsou (na rozdíl od místních či pomístních jmen) souhrnně zpracována, avšak existuje k nim řada dílčích příspěvků. Nejvýznamnější z nich přináší dva slovensko-české sborníky z konferencí, jež byly v letech 1986 a 1996 věnovány přímo urbanonymům (mezi něž náležejí i názvy ulic).¹⁵ Několik přínosných příspěvků k tématu obsahuje též mladší sborník *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky*.¹⁶ Zásadní význam mají studie ostravského badatele Jaroslava Davida¹⁷ a jeho nově vydaná práce *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice*,¹⁸ zabývající se českými místními jmény ve 20. století v souvislosti s takzvanou honorifikací. Tento koncept se stal pro mou diplomovou práci klíčovým a je blíže představen v teoretické části. Dále jsem využíval některé uličníky, tedy práce o názvech ulic jednotlivých měst, jež u nás v poslední době hojně vznikají. Čerpal jsem zejména z třídílného *Pražského uličníku* od kolektivu autorů v čele s Markem Lašťovkou¹⁹ a z monografie *Ulicemi města Českých Budějovic* autorů Daniela Kováře a Pavla Koblasy.²⁰ Tyto práce kromě slovníkových částí obsahují též

¹³ A. Hůlka, *S láskou vzpomínáno*, České Budějovice 1981².

¹⁴ V. Lacina, *Doma ve Volyni*, Volyně 1986.

¹⁵ P. Žigo (ed.), *Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára Modra – Piesky 8. – 10. októbra 1986*, Bratislava 1988; P. Odaloš – M. Majtán (eds.), *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti. Materiály z onomastického kolokvia (Banská Bystrica 3. – 5. 9. 1996)*, Banská Bystrica 1996.

¹⁶ J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. – 17. září 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010.

¹⁷ J. David, Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 131–137; Klasifikace honorifikačních toponym, *Slovo a slovesnost* 72, číslo 1, 2011, s. 13–27.

¹⁸ J. David, *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice. Kapitoly z moderní české toponymie*, Praha 2011.

¹⁹ M. Lašťovka a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství I–III*, Praha 1997–2012.

²⁰ D. Kovář – P. Koblasa, *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*, České Budějovice 1998.

pasáže o vývoji uličního názvosloví v jednotlivých historických obdobích, a nabízejí tak cenné srovnání s proměnami pojmenování ulic ve Volyni. Metodickou inspiraci pro sestavení práce jsem získal z článku Libuše Olivové-Nezbedové o vývoji názvů veřejných prostranství v Chocni²¹ a z několika kvalifikačních prací o uličních jménech, jejichž autorkami jsou absolventky Jihočeské univerzity Drahomíra Mikulicová,²² Tereza Nýdlová²³ a Petra Balínková.²⁴

Při pátrání po významové motivaci názvů ulic jsem využil řadu jazykových **slovníků** i věcných encyklopedií. Z první skupiny měla největší význam *Místní jména v Čechách* Antonína Profouse,²⁵ jejich moravskoslezská obdoba od Ladislava Hosáka a Rudolfa Šrámka²⁶ a internetová verze *Příručního slovníku jazyka českého*.²⁷ Pokud jde o věcné encyklopedie, čerpal jsem především z *Ottova slovníku naučného*,²⁸ *Lexikonu české literatury*²⁹ či z *Encyklopedie českých dějin*.³⁰

Diplomová práce začíná **teoretickou částí**, v níž je stručně představena onomastika jako vědecká disciplína spolu s jedním ze způsobů třídění vlastních jmen. Následně se věnuje pojmu *urbanonymum*, který je v současné době hojně používán, a vymezují jej ve vztahu k názvům ulic. Klíčová kapitola teoretické části se zabývá takzvanou

²¹ L. Olivová-Nezbedová, *Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti*, *Acta onomastica* 38, 1997, s. 43–68.

²² D. Mikulicová, *K onomastice města Příbram*, nepublikovaná diplomová práce PF JU, České Budějovice 2000.

²³ T. Nýdlová, *Urbanonyma v Českých Budějovicích*, nepublikovaná diplomová práce PF JU, České Budějovice 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

²⁴ P. Balínková, *Urbanonyma v městě Týn nad Vltavou*, nepublikovaná bakalářská práce FF JU, České Budějovice 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

²⁵ A. Profous, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I–V*, Praha 1947–1960.

²⁶ L. Hosák – R. Šrámek, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I–II*, Praha 1970–1980.

²⁷ *Příruční slovník a databáze lexikálního archivu* [cit. 2013-03-14]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>.

²⁸ *Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, I–XXVIII*, Praha 1888–1909.

²⁹ V. Forst (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. I–II*, Praha 1985–1993; L. Merhaut (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. IV*, Praha 2008.

³⁰ J. Tomeš (ed.), *Encyklopedie českých dějin. Osobnosti, fakta a události, které utvářely naši historii*, Praha 2008.

honorifikací, tedy pojmenováním ulice na počest určité osobnosti (např. *Masarykova*), události (*5. května*), místa (*Lidická*) či hodnoty (*náměstí Svobody*), jež většinou s označeným místem nemají přímou souvislost. Na základě prací Jaroslava Davida pojednávám o vývoji honorifikačního motivu v ulicích českých měst v 19. a 20. století. Další kapitola si všímá standardizace názvů veřejných prostranství včetně její současné zákonné úpravy. V závěru teoretické části se věnuji jazykové stránce uličních jmen a pravopisným pravidlům, která upravují jejich psanou podobu. Následuje **metodologická část** práce, jež objasňuje zvolený způsob třídění významových motivačních okruhů, které se odrazily v pojmenování ulic.

Další kapitola se zabývá **městem Volyní** a představuje jeho místní jméno, dějiny, pamětihodnosti, slavné osobnosti, urbanistický vývoj i historické názvy jednotlivých částí města. Tyto informace jsou nezbytné pro následující sledování vývoje pojmenování volyňských ulic.

Ústřední část diplomové práce se věnuje uličním názvům v sedmi historických obdobích. Jako mezníky byly zvoleny roky 1871 (první označení ulic ve Volyni), 1918, 1939, 1945, 1948 a 1989, tedy převážně letopočty významných historických událostí, jež ovlivnily uliční názvosloví. V každé kapitole představuji nová pojmenování veřejných prostranství formou heslových odstavců a uvádím jejich významovou motivaci. V závěru každé části jsou motivační okruhy klasifikovány a zachyceny v přehledné tabulce. Hlavní důraz je kladen na sledování proměn honorifikačního motivu v průběhu historického vývoje.

V centrální části práce zohledňuji pouze významovou motivaci, nikoli utvářenost uličních názvů. **Strukturní analýze** je věnována následující část, jež předkládá třídění získaného materiálu podle počtu slov, slovních druhů, slovtvorných prostředků a dalších charakteristik. Odděleně jsou klasifikovány současné a zaniklé uliční názvy. Výsledky třídění jsou shrnuty a vyčísleny v tabulkách. Celkovou sumarizaci analýzy přináší závěr, za nímž následují rejstříky nynějších i zaniklých pojmenování ulic, seznam pramenů a literatury a rozsáhlé přílohy.

Protože diplomová práce náleží do oboru onomastiky, užívám v celém textu **citační normu** časopisu *Acta onomastica*, jediného českého periodika věnovaného speciálně

této jazykovědné disciplíně.³¹ Jeho způsob citování však není propracovaný do detailů, a proto musím například při odkazování na internetové zdroje či ústní sdělení užívat způsob vlastní. Názvy publikací (resp. knih, časopisů, sborníků apod.) zvýrazňuji pro větší přehlednost kurzívou a stejným způsobem zapisuji i oficiální názvy internetových stránek. Ve shodě s citační normou užívám při opakovaném odkazování na touž literaturu zkratku *o. c.* (= *opere citato*, v citovaném díle). V odkazu na stejné archivní prameny či internetové zdroje uvádím výraz *tamtéž* či spojení *viz poznámku XY*. Druhé či další vydání publikace je označeno indexem u roku vydání.

Zcela specifické je citování archivních pramenů, v němž je zapotřebí uvést všechny údaje zachycené v inventáři příslušného fondu, aby bylo možné pramen co nejdříve dohledat. Odkaz na archivní zdroj tedy vypadá takto: název archivu, název fondu, název inventární jednotky, inventární číslo, signatura (pokud je uvedena), číslo kartonu nebo knihy, citovaný pramen.³² K materiálu z nepřístupné části fondu *MěNV Volyně* inventář neexistuje, a uvádím tedy pouze název archivu a fondu, informaci o nezpracovaném stavu, odkaz na pracovní označení příslušné složky a konkrétní pramen.³³

Co se týče psané stránky uličních názvů, užívám v celé práci současný **pravopis** kodifikovaný Pravidly z roku 1993 (viz s. 29–30).³⁴ V předložkových názvech tedy píše s velkým počátečním písmenem nejen předložku, ale též první následující slovo (např. *Na Vyhlídce*), a to nezávisle na tom, zda vzniklo z apelativa, nebo z propria. Ve spojení obecného substantiva a vlastního jména ve 2. pádě píše apellativum ve shodě s Pravidly rovněž s velkým písmenem (např. *náměstí **P**residenta **K**lementa **G**ottwalda*). Současný pravopis užívám též při psaní zaniklých uličních názvů, jež se v době své existence psaly jiným způsobem (*Za zámek, náměstí **p**residenta **K**lementa **G**ottwalda*). Pravopis jmen veřejných prostranství ostatně v pramenech značně kolísal, a proto považuji za vhodnější sjednotit jej podle dnešní normy.

³¹ Pokyny pro úpravu rukopisů pro časopis *Acta onomastica*, *Acta onomastica* 52, 2011, s. 254–255.

³² Např. SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44, zápis z 20. 2. 1924.

³³ Např. SOkA Strakonice, Městský úřad Volyně (nezpracovaný materiál), Zápisy z rady MěNV 1990, zápisy ze 4. 1. a 15. 2. 1990.

³⁴ *Pravidla českého pravopisu*, Praha 1993 (první vydání). Viz též *Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., Velká písmena – ulice, třídy, nábřeží, náměstí, mosty, sady* [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=186>.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Onomastika

Diplomová práce náleží do okruhu bádání onomastiky, tedy jazykovědné disciplíny zabývající se vlastními jmény (onyma, propria). Její charakteristiku včetně vývoje českého onomastického bádání jsem již podal ve své bakalářské práci,³⁵ a proto se na tomto místě omezím pouze na základní poznatky.

Vlastní jména (propria) se od jmen obecných (apelativ) liší tím, že pojmenovávají komunikativně individualizované objekty. Hlavní funkcí vlastních jmen je tyto objekty individualizovat (ohraničit je jako neopakovatelnou jednotlivinu), diferencovat (odlišit v rámci téhož druhu objektů) a „lokalizovat“ (zařadit do určitých věcných, prostorových, sociálních, kulturních, historických nebo ekonomických vztahů). Z lexikologického hlediska bývají vlastní jména považována za tzv. druhou vrstvu jazyka, jež se odlišuje od sféry apelativní.³⁶

České **onomastické bádání** má dlouhou tradici, jejíž počátky se datují do 19. století, kdy však byla onomastika považována za pomocnou vědu historiků. Jako samostatný jazykovědný obor se prosadila až ve 20. století – roku 1913 byla při České akademii věd a umění založena Místopisná komise (předchůdkyně dnešní Onomastické komise) a v roce 1969 vzniklo samostatné onomastické pracoviště na Československé akademii věd. Roku 1960 začal vycházet časopis *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*, který je dosud každoročně vydáván (od roku 1983 pod názvem *Onomastický zpravodaj ČSAV*, po roce 1995 jako *Acta onomastica*). Dnes má bádání o vlastních jménech zázemí zejména na pražském a brněnském pracovišti Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.³⁷ Kompletně jsou zpracována místní jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku³⁸ a aktuálně probíhá práce na *Slovníku pomístních jmen v Čechách*.³⁹

³⁵ V. Kuneš, o. c. v pozn. 1, s. 11–15.

³⁶ R. Šrámek, *Úvod do obecné onomastiky*, Brno 1999, s. 11.

³⁷ K vývoji české onomastiky viz R. Šrámek, Onomastika. In: J. Pleskalová – M. Krčmová – R. Večerka – P. Karlík (eds.), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*, Praha 2007, s. 377–425.

³⁸ Viz A. Profous, o. c. v pozn. 25; L. Hosák – R. Šrámek, o. c. v pozn. 26.

³⁹ J. Matúšová a kol., *Slovník pomístních jmen v Čechách, I–V*, Praha 2005–2009.

1.1.1 Klasifikace vlastních jmen

Třídění onym bývá odlišné u jednotlivých badatelů. Zde uvádím pojetí brněnského profesora Rudolfa Šrámka, který rozděluje tři skupiny vlastních jmen:

- 1) **geonyma** – zahrnují všechna toponyma (jména objektů na povrchu Země) a kosmonyma (jména nebeských těles a útvarů na nich); jsou zachycena na mapách;
- 2) **bionyma** – jména živých bytostí (osob, nadpřirozených postav, bohů, zvířat, rostlin ad.); jsou zakotvena ve společenských vztazích;
- 3) **chrématonyma** – vlastní jména pro objekty, jevy a vztahy vzniklé lidskou činností (jména výrobků, společenských institucí a organizací, společenských jevů ad.); pojmenované objekty jsou zakotveny v ekonomických, politických a kulturních vztazích.⁴⁰

Tato diplomová práce se zabývá názvy ulic, jež náležejí mezi **toponyma**, jména objektů na povrchu Země. Rudolf Šrámek rozděluje toponyma do dvou skupin, a sice na **oikonyma** (vlastní jména pro osídlené objekty, tedy jména domů, vsí, měst a jejich částí, hradů, zámků, továren ad.) a **anoikonyma** (vlastní jména pro neosídlené objekty).⁴¹ Anoikonymům neboli pomístním jménům je v české onomastice věnována značná pozornost. Libuše Olivová-Nezbedová ve shodě se *Základní soustavou a terminologií slovanské onomastiky* rozděluje pomístní jména takto:

- **hydronyma** (vlastní jména vod), tj. jména moří, jezer, rybníků, nádrží, řek, potoků ad.;
- **oronyma** (vlastní jména tvarů vertikální členitosti zemského povrchu), tj. jména pohoří, vrchovin, hor, kopců, skal, údolí, propastí, nížin ad.;
- **pozemková jména**, tj. vlastní jména polí, luk, zahrad, lesů, neobdělávané půdy ad.;
- **hodonyma** (vlastní jména dopravních cest), tj. jména ulic, náměstí, nábřeží, silnic, cest, tunelů, mostů, železnic ad.;

⁴⁰ R. Šrámek, o. c. v pozn. 36, s. 16, 163–165.

⁴¹ R. Šrámek, o. c. v pozn. 36, s. 163.

- *vlastní jména jiných neživých objektů* (kaplí, křížků, hřbitovů, lomů, rozhleden ad.).⁴²

⁴² J. Svoboda – V. Šmilauer – L. Olivová-Nezbedová – K. Oliva – T. Witkowski, Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky, *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 14, číslo 1, 1973, s. 62–69; L. Olivová-Nezbedová – M. Knappová – J. Malenínská – J. Matúšová, *Pomístní jména v Čechách. O čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*, Praha 1995, s. 15–16.

1.2 Urbanonyma a názvy ulic

1.2.1 Definice urbanonym

Názvy ulic nejsou do klasifikace vlastních jmen zařazeny jednoznačně; jejich postavení v rámci jednotlivých tříd onym se liší podle konkrétních badatelů. Navíc nepanuje shoda v užívání termínu *urbanonymum*, který bývá obvykle chápán jako nadřazený uličním názvům, avšak někteří onomastici jej odmítají přijmout. V této kapitole se tedy budu zabývat vývojem tohoto termínu a jeho definic.⁴³

Pojem „**urbanonymum**“ nenajdeme v klasické práci *Úvod do toponomastiky* od Vladimíra Šmilauera, který zařazuje názvy domů, ulic, náměstí, nábřeží, mostů a sadů ke jménům místním, avšak připouští, že tyto názvy souvisejí s neobydlenými místy a podobají se jménům tratí.⁴⁴ *Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky* řadí názvy ulic, náměstí a nábřeží mezi hodonyma, tedy pomístní jména označující dopravní cesty.⁴⁵ Toto pojetí převzala Libuše Olivová-Nezbedová do své klasifikace pomístních jmen, která je ve zjednodušené podobě uvedena výše (s. 17–18).⁴⁶ Olivová-Nezbedová patří mezi badatele, kteří pojem urbanonymum ani dnes neužívají a odmítají jej jako nejednoznačný.⁴⁷

Termín se začal prosazovat až po vydání sborníku *Urbanonymia* (1988), obsahujícího příspěvky z druhého celostátního semináře *Onomastika a škola*, který se konal na Slovensku v roce 1986.⁴⁸ **Rudolf Šrámek a Naděžda Bayerová** zde definovali urbanonymii jako soubor všech vlastních jmen (kromě antroponym), která se vyskytují nebo vyskytovala na území města a pouze zde plní svou pojmenovací a komunikativní funkci. Urbanonyma podle nich označují objekty, které mají „městský“ ráz a nejsou

⁴³ K vývoji termínů urbanonymum a urbonymum viz J. David, Vývoj uličního názvosloví města Havlíčkův Brod. In: *Sborník Havlíčkobrodské společnosti pro povznesení regionálně-historického povědomí*, číslo 2, Havlíčkův Brod 2002, s. 11–12 [cit. 2013-03-21]. Dostupné <http://www.jardavid.ic.cz/text-HB-ulice.pdf>.

⁴⁴ V. Šmilauer, *Úvod do toponomastiky*, Praha 1966², s. 9.

⁴⁵ J. Svoboda – V. Šmilauer – L. Olivová-Nezbedová – K. Oliva – T. Witkowski, o. c. v pozn. 42, s. 68.

⁴⁶ L. Olivová-Nezbedová – M. Knappová – J. Malenínská – J. Matúšová, o. c. v pozn. 42, s. 15–16.

⁴⁷ L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 43; viz též L. Olivová-Nezbedová, K hierarchii onomastických termínů podle objektů pojmenovaných vlastními jmény, *Acta onomastica* 39, 1998, s. 49.

⁴⁸ P. Žigo (ed.), o. c. v pozn. 15.

typické pro vesnice (velký park, třída, fontána ad.).⁴⁹ Podle editora **Milana Majtána** představuje tedy urbanonymie specifickou třídu toponym, tvořící průnik oikonymického a anoikonymického systému. Urbanonyma vymezuje jako vlastní jména sídelních i nesídelních vnitroměstských objektů, a to:

- městských obvodů, čtvrtí, urbanistických obvodů, sídlišť;
- náměstí, ulic a jiných veřejných prostranství (tržišť, hřbitovů, parků, alejí);
- mostů, podchodů, fontán, památníků, soch;
- významných budov, částí městských opevnění, sídel rozličných institucí;
- významných místností, sálů;
- tratí, stanic a zastávek veřejné dopravy.

Součástí urbanonymie tedy nejsou názvy toků protékajících městem (hydronyma) ani jména vrchů a dolin (oronyma), pokud nepojmenovávají nějaký specifický prvek městské reality. Jak bylo uvedeno výše, nenáleží mezi urbanonyma ani jména osob žijících ve městě.⁵⁰

Užívání termínu urbanonymie pro městskou onymii obhajoval zejména **Rudolf Šrámek**, a to ve svém článku *Urbanonymie a urbonymie* (1990).⁵¹ Navrhl zde rozlišit dva termíny:

1) urbanonyma – „*jména všech osídlených i neosídlených objektů nacházejících se na historicky i soudobě vymezeném katastru sídelního útvaru, který má charakter (statut) města, a pojmenovávající nejrozmanitější objekty (kromě antroponymických) mající pro život města význam a v katastru města se realizující*“;⁵² náležejí na pomezí oikonymie a chrématonymie;

⁴⁹ N. Bayerová – R. Šrámek, Podíl onomastiky při standardizování urbanonymie. In: P. Žigo (ed.), o. c. v pozn. 15, s. 12–13.

⁵⁰ M. Majtán, Závěrečné slovo. In: P. Žigo (ed.), o. c. v pozn. 15, s. 164.

⁵¹ R. Šrámek, Urbanonymie a urbonymie, *Onomastický zpravodaj ČSAV* 31, 1990, s. 65–77.

⁵² R. Šrámek, o. c. v pozn. 51, s. 73.

2) urbonyma – „*vlastní jména lidských sídlišť, která mají buď od svého vzniku (založení), buď získané během historického vývoje statut města*“;⁵³ představují podskupinu oikonym.

Šrámek uznává, že zavedení tohoto termínu si vynutí i vytvoření pojmu pro jména „ne-měst“ (vesnic, stavení, skupin chalup, kolonií ad.), a navrhuje termín „villonyma“. Tento název však nebyl přijat a taktéž s pojmem urbonymum se dnes setkáme zřídka.

Oproti tomu námi sledovaný termín urbanonymum je v současné onomastice užíván běžně, a to i díky kodifikaci v **Encyklopedickém slovníku češtiny** (2002). Heslo „*Urbanonymum*“ zde zpracovala Jana Pleskalová,⁵⁴ a ač připustila různé výklady tohoto pojmu, převzala pojetí Milana Majtána ze slovenského sborníku z roku 1988. Urbanonyma jsou tedy definována jako „*vlastní jména sídelních i nesídelních objektů ležících na katastru (podle jiného mínění jen v historickém jádru) města*“.⁵⁵ Pleskalová uvádí rozdělení urbanonym podle Majtána a připomíná, že mezi ně nepatří hydronyma ani oronyma. Ve shodě s Majtánem považuje urbanonymii za specifickou třídu toponym v průniku oikonymického a anoikonymického systému, jež pojmenovává sídelní i nesídelní objekty vnitroměstských reálií.

1.2.2 Honorifikační motiv v názvech ulic

V této diplomové práci se zabývám pouze druhou skupinou urbanonym, tedy **názvy ulic**, náměstí, nábřeží a sadů. První jména veřejných prostranství jsou doložena v době středověku, kdy sloužila k jednoznačné identifikaci objektů a k orientaci v prostoru města. Tyto názvy vznikaly spontánně a byly značně variabilní. Jejich **motivaci** představovala nejčastěji poloha ulice (*Dolní*), její tvar (*Úzká*), směr k jinému místu (*Pražská*), významná stavba světská (*Pivovarská*) i církevní (*Kláštevní*), řemeslo obyvatel (*Řeznická*) či jejich národnost (*Židovská*). K prvnímu úřednímu zásahu do uličního názvosloví měst došlo až za vlády Marie Terezie, která zavedla označování domů čísly popisnými (1770) a pojmenování ulic úřední cestou (1787). Dalším

⁵³ R. Šrámek, o. c. v pozn. 51, s. 73.

⁵⁴ J. Pleskalová, Urbanonymum. In: *Encyklopedický slovník češtiny*, Praha 2002, s. 506.

⁵⁵ J. Pleskalová, o. c. v pozn. 54, s. 506.

předpisem bylo císařské nařízení z roku 1857 o označování ulic tabulkami a o odstranění opakujících se názvů. Motivace jmen se však neměnily až do poloviny 19. století, kdy se města rozrostla za středověké hradby, a dosavadní názvy ulic tak přestaly dostačovat. Protože v této době docházelo k emancipaci české politiky a k rozvoji národního života, začala být nově udělována oslavná jména podle významných osob a událostí, čímž uliční názvosloví českých měst zcela změnilo svůj charakter. Jeho novým příznačným rysem se stala tzv. **honorifikace**.⁵⁶

Tématem honorifikace v české oikonymii se zabývá ostravský badatel **Jaroslav David**. V této kapitole vycházím z jeho studií (zejména *Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie*)⁵⁷ a ze zásadní monografie *Smerdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice. Kapitoly z moderní české toponymie* (2011).⁵⁸

Honorifikační jména jsou hlavním projevem vlivu politické ideologie na soustavu proprií. Jedná se o oslavné názvy udělené na počest významné osoby (*Gottwaldov, Leningrad; Masarykova třída*), případně události (*5. května*), místa (*Pařížská*) či abstraktní hodnoty (*Mírová*). Podle Rudolfa Šrámka se honorifikační motiv „*vyvinul z posesivního, avšak postupem času ztrácel poukaz na skutečné přivlastnění pojmenovaného objektu, neboť to již neexistovalo. Využití honorifikujícího motivu je charakteristické pro politickou činnost společnosti, a proto nemusejí takto vzniklá jména mít vždy dlouhé trvání.*“⁵⁹

Honorifikační názvy tedy nevyjadřují reálné vlastnictví objektu, ale pouze symbolickou dedikaci. Protože jsou silně spjata s dobovými politickými a společenskými hodnotami, dochází u honorifikačních názvů k rychlým změnám, tedy

⁵⁶ K vývoji uličních názvů viz M. Harvalík, *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, Praha 2004, s. 29–34; M. Lašťovka a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství, 1. díl (A–N)*, Praha 1997, s. 7–32; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 30–33.

⁵⁷ J. David, *Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie*. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 131–137. Tématu honorifikace se věnují i Davidovy studie *Klasifikace honorifikačních toponym*, *Slovo a slovesnost* 72, číslo 1, 2011, s. 13–27; *Honorifikační motiv v toponymii* (na příkladu baťovských toponym a toponyma Zlín/Gottwaldov), *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 429–436.

⁵⁸ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 166–185.

⁵⁹ R. Šrámek, o. c. v pozn. 36, s. 49.

k častému přejmenovávání.⁶⁰ Podle Jaroslava Davida neplní tato označení základní funkce vlastního jména, a sice diferencovat, identifikovat a lokalizovat pojmenovaný objekt, nýbrž mají pouze funkci nominační (např. název *Hálkova ulice* neříká nic o tom, kde se ulice nachází, kam vede či zda v ní stojí nějaký významný objekt; v jiných městech se nachází rovněž *Hálkova ulice* apod.). Protože honorifikační názvy vytvářejí novou realitu, lze u nich hovořit i o funkci mytizační – příkladem může být odstraňování adjektiva „svatý“ z českých a slovenských místních jmen v 50. letech 20. století, jež mělo vytvořit mýtus ateistické krajiny.⁶¹

Nejvýznamnější skupinu honorifikačních jmen představují právě **názvy ulic a náměstí**. Podle Jaroslava Davida je honorifikační motiv zastoupen v 44% uličních názvů českých měst. Jedná se zejména o veřejná prostranství v městských jádrech, v nichž bývají udělována ideologicky nejpříznakovější jména, a proto zde dochází i k častému přejmenovávání. Naopak ulice na okrajích měst bývají označeny podle méně známých osobností, a proto se nemění ani po nástupu nového režimu (dodnes tak mimo centra měst zůstávají např. názvy podle komunistických odbojářů). Z celkového počtu honorifikačních jmen je 78% uděleno podle významných osobností, 9% podle abstraktních hodnot (mír, svoboda), 7% podle dat významných událostí (*9. května*, *28. října*) a 6% podle názvů míst (zemí, států a měst). Mezi osobnostmi jsou nejvíce zastoupeny postavy české kulturní historie 19. století (spisovatelé, malíři a hudební skladatelé – např. *Máchova*, *Mánesova*, *Smetanova*), jejichž jména odolala i vlnám přejmenovávání ve 20. století. Druhou významnou skupinu představují osobnosti českého husitství a reformace (např. *Husova*, *Žižkova*, *Komenského*), jež se vyskytují i v prvním tematicky stejnorodém souboru uličních názvů u nás, který vznikl v 70. letech 19. století na pražském Žižkově. Ulice zde systematicky získaly jména *Husova*, *Prokopova*, *Želivského*, *Žižkovo náměstí* apod. Tento model později inspiroval řadu jiných měst a čtvrtí.⁶²

⁶⁰ K přejmenování ulice nemusí vést pouze změna politické ideologie, ale i výstavba nového objektu, významná událost či výročí. Viz L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 67.

⁶¹ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 34–35, 38, 44–45, 52–54.

⁶² J. David, o. c. v pozn. 18, s. 168, 179–180; J. David, Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 135.

Jaroslav David vymezuje dva základní **urbanonymické prostory** současných českých měst. První z nich představuje městské centrum a přilehlá zástavba vzniklá přibližně do poloviny 20. století. Reprezentativní prostory zde nesou honorifikační jména (*Husova, Komenského, Palackého*) a ostatní si ponechávají jednoslovné charakterizační názvy (*Krátká, Příčná, Úzká*). Druhý typ městského prostoru tvoří jména odkazující k nové výstavbě (*Nová, Družstevní*) nebo k objektům moderního města (*Nádražní, Sportovní, Školní*). Řadí se sem i názvy dokládající rozrůstání města do venkovské krajiny, např. jména *Lesní, Luční* či názvy z původních pomístních jmen (*Pod Výhonem, Nad Svahem*).⁶³

Jak již bylo uvedeno, převládala v českých městech do poloviny 19. století jména orientační (*Kostelní*) a charakterizační (*Úzká*). Jen výjimečně byly ulice pojmenovány podle majitele domu či pozemku (např. *Kaprova* v Praze), což však nebylo projevem honorifikace, nýbrž iradiace (rozšíření jména z jednoho objektu na objekty okolní). S rozrůstáním měst a rozvojem politického života se však ve 2. polovině 19. století začaly prosazovat názvy honorifikační, udělované pouze úředně a vyhrazené reprezentativním prostranstvím. Mezi nejstarší z nich patří pražská urbanonyma *Václavské náměstí, Karlovo náměstí* a *Karlova* (ulice), jež během revolučního roku 1848 navrhl Karel Havlíček Borovský. Spojení honorifikačních jmen s danou politickou ideologií však vedlo k **nestabilitě** těchto názvů a k několika vlnám přejmenování, k nimž docházelo v souvislosti s mezníky moderních českých dějin v letech 1918, 1938, 1945, 1948, 1960, 1968 a 1989.⁶⁴ Z toho vyplývá, že „nejdelší období relativní stability trvala kolem dvaceti let“ a že „příslušníci kterékoliv generace zažili během svého života minimálně jedno, daleko častěji však tři i čtyři období velkého přejmenování“.⁶⁵ Častým názvoslovným změnám se proto obyvatelé měst bránili užíváním původních či neoficiálních jmen.

Honorifikace se v české urbanonymii 20. století nejvíce uplatnila v nově se rozvíjejících městech, jež nenavazovala na středověké centrum (Kladno, Vítkovice, Zlín),

⁶³ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 173.

⁶⁴ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 175–176; J. David, Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 133; M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 29–30.

⁶⁵ M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 32.

a v socialistických sídlištích budovaných v 50. letech (Ostrava-Poruba, Havířov). Zejména Havířov byl pokládán za vzorové socialistické město, čemuž odpovídaly i jeho uliční názvy, v nichž se z 82% uplatnila honorifikace (*Antonína Zápotockého, 2. pětiletky, Leninova*).⁶⁶

Jaroslav David na základě svých výzkumů navrhuje doplnit **definici urbanonyma** v *Encyklopedickém slovníku češtiny*, která je uvedena výše. Za základní znak urbanonym považuje právě honorifikační motivaci, z níž vyplývá rovněž nestabilita uličního názvosloví a častá přejmenovávání. Honorifikační názvy neslouží k orientaci ve městě ani k charakterizaci místa, a nemají tedy povahu popisnou, nýbrž značkovou (bez přímé souvislosti s pojmenovaným objektem). Projevem této skutečnosti je komolení názvů, zejména jejich přechod ke složenému skloňování („*Smetanová ulice*“ místo *Smetanova*, „*ve Smetanové ulici*“ apod.). David tedy doplňuje slovníkovou definici urbanonym o tři významné rysy, a to o **honorifikační motivaci, nestabilitu a značkovou povahu**.⁶⁷

1.2.3 Standardizace a současný stav uličního názvosloví

S rozrůstáním českých měst souvisí i vznik nových urbanonym. Honorifikační motivace se významně uplatňuje i po roce 1989, a to v 57% nově udělených jmen.⁶⁸ Uliční názvosloví je nutné standardizovat, tedy vytvořit a kodifikovat oficiální podobu daného jména. Tato standardizace se řídí hledisky legislativními, jazykovými, společenskými a funkčními.⁶⁹

Co se týče **legislativního hlediska**, upravuje pojmenování veřejných prostranství v České republice zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Paragraf 28 tohoto zákona stanoví, že „**obci přísluší rozhodovat o názvech částí obce, ulic a jiných veřejných prostranství**. Obec oznamuje Ministerstvu vnitra, Českému úřadu zeměměřickému a katastrálnímu a příslušnému katastrálnímu úřadu názvy nově

⁶⁶ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 176–177, 182.

⁶⁷ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 183–185.

⁶⁸ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 167.

⁶⁹ M. Knappová, Urbanonymie a její vývojové tendence v českých, zvláště pražských proměnách. In: P. Odaloš – M. Majtán (eds.), o. c. v pozn. 15, s. 153–157.

vzniklých částí obce, změny jejich názvů, jakož i zánik částí obce.“.⁷⁰ Následující paragraf 29 uvádí, že „název obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství se uvádějí vždy v českém jazyce. Ulice nebo jiná veřejná prostranství se nepojmenovávají shodnými názvy a ani podle jmen žijících osobností veřejného života.“.⁷¹ Tytéž požadavky na uliční názvy uvádí pro hlavní město Prahu paragraf 13 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.⁷² Udělení jména podle žijící osobnosti není vhodné proto, že její přínos státu a společnosti se projeví teprve s odstupem času.

Standardizace dále zohledňuje **aspekt jazykový**. Název ulice musí být kodifikován po stránce slovo- a tvaroslovné a pravopisné a musí odpovídat normě spisovného jazyka. Zároveň by mělo být pojmenování co nejkratší, aby je mohli obyvatelé města snadno používat v ústní i písemné komunikaci. **Společenské hledisko** při standardizaci uličního názvosloví sleduje, aby bylo jméno přijatelné pro širokou veřejnost. Tento aspekt vystupuje do popředí vzhledem ke zkušenostem s proměnami uličního názvosloví v době totalitních režimů 20. století. Se společenským hlediskem souvisí i **aspekt funkční**, podle něhož musí název ulice plnit funkce vlastního jména; především by měl sloužit k orientaci v prostoru města, k lokalizaci či charakterizaci. V menších městech je vhodné vybírat názvy, jež mají souvislost s daným objektem, ať už se jedná o jména významných rodáků či o stávající pomístní jména. Souvislost s objektem může být naznačena také tím, že ulice, v níž stojí škola, nese název *Komenského*; ulice u sokolovny je pojmenována *Tyršova* apod.⁷³ Ve větších městech naopak často vznikají tematicky stejnorodé soubory uličních jmen v určité čtvrti, motivované např. názvy stromů (*Jasanová, Javorová, Palmová* ad.) či vodstev (*Bezdvorská, Labská, Otavská*).⁷⁴

⁷⁰ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), § 28 [cit. 2012-12-19]. Dostupné [http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html).

⁷¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), § 29 [cit. 2012-12-19]. Dostupné [http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html).

⁷² Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, § 13 [cit. 2012-12-19]. Dostupné <http://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-o-hlavnim-meste-praze>.

⁷³ M. Knappová, o. c. v pozn. 69, s. 153–156; M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 33–34.

⁷⁴ D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 57–58.

Celkově lze tedy shrnout, že k výběru názvů je potřeba přistupovat uvážlivě a zodpovědně, aby nemuselo docházet k dalšímu přejmenování. Nejde jen o poučení z chyb proměnlivých režimů 20. století, ale i o důvody ryze pragmatické: časté změny uličního názvosloví ztěžují orientaci ve městě a způsobují ekonomické ztráty (výměna uličních tabulek, tisk nových plánů města, úprava hlavičkových papírů a údajů v průkazech, výroba razítek, změna poštovních adres ad.).⁷⁵

Soudobou tendenci v pojmenování veřejných prostranství představuje úsilí o jazykově a společensky **prestižní název**. Jako prestižní (vážená, uznávaná) jsou dnes vnímána nejen honorifikační jména typu *Národní třída* či *Benešovo nábřeží*, ale i názvy utvořené z apelativ s kladným citovým zabarvením. Mezi tento typ prestižních pojmenování patří např. názvy *Slunečná*, *Klidná*, *Na Veselí*, ale též jména evokující bohatství a význam (*Rezidenční*, *Podnikatelská*). Obyvatelé měst naopak nejsou spokojeni s názvy podle málo známých osobností či pomístních jmen. Především firmy dnes často žádají pojmenovat ulici, v níž sídlí, podle vlastního názvu, nebo usilují o odstranění dosavadního jména, pokud není vnímáno jako prestižní (*U Skládky*, *Ke Hřbitovu*).⁷⁶

1.2.4 Jazyková stránka názvů ulic

Jak již bylo uvedeno, jména veřejných prostranství mají za úkol usnadnit orientaci v prostoru města, pojmenovat dané místo nebo objekt, lokalizovat jej či charakterizovat. Tomu odpovídá uplatnění slovních druhů, z nichž v uličních názvech převažují substantiva (pojmenovávají) a adjektiva (charakterizují). Urbanonyma se obvykle skládají ze dvou částí. První z nich představuje **druhá složka pojmenování** tvořená apelativem, jež zařazuje daný objekt do určité třídy (*ulice*, *náměstí*, *nábřeží*, *sady* apod.). Druhou částí je **propriální složka pojmenování**, tedy „samotné vlastní jméno“, které odlišuje objekt od jiných objektů (*Metodějova*, *Kapitána Jaroše*).⁷⁷ Protože

⁷⁵ M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 30, 34; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 50.

⁷⁶ M. Knappová, o. c. v pozn. 69, s. 154; M. Knappová, Prestižní aspekty pojmenování v Česku. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 242, 246–247.

⁷⁷ H. Kneselová, Neoficiální podoby brněnských urbanonym. In: K. Klímová – H. Kneselová (eds.), *Propria v systému mluvnickém a slovtvorném. Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Onomastika a škola“ konané v Brně ve dnech 10. – 11. 2. 1998*, Brno 1999, s. 94; M. Beneš, Psaní velkých písmen v tzv. druhé složce pojmenování, *Naše řeč* 95, číslo 4, 2012, s. 170.

převážnou většinu urbanonym tvoří názvy ulic, pocituje se apelativum *ulice* jako bezpříznakové a dochází k jeho vynechání (elipse). Jako pojmenování pak slouží samotné vlastní jméno (*Metodějova*). Naopak u názvů náměstí, nábřeží či sadů zůstává součástí pojmenování i příslušné apelativum (*nábřeží Krále Jiřího*), poněvadž v případě jeho vynechání by byl název považován za označení ulice (*Krále Jiřího*).⁷⁸

Následující výčet vychází z výzkumu brněnské urbanonymie, který provedla Helena Kneselová.⁷⁹ Většinu uličních názvů zde představují **jednoslovná adjektivní pojmenování** s elipsou apelativní části. Nejčastěji se jedná o adjektiva přivlastňovací, odpovídající na otázku „*Čí ulice?*“ (*Masarykova, Smetanova*). Početnou skupinu tvoří též tvrdá a měkká adjektiva s významem „*Jaká ulice?*“ (*Podlesná, Polní*). Dále jsou zastoupena **jednoslovná pojmenování substantivní** (*Průhon, Skalky, Zákoutí*), **předložková spojení** (*U Svitavy, K Lesu*) a **adjektivní příjmení ve tvaru genitivu singuláru** (*Palackého, Křížkovského*). Nižší četnost mají dvouslovná spojení adjektiva a obecného názvu (*Mendlovo náměstí, Libušina třída*) či spojení rodného jména a příjmení (*Antonína Procházky, Milady Horákové*). Nejméně produktivní jsou víceslovné názvy (*Na Pískové cestě, náměstí 28. října*).

Obyvatelé města mají tendenci užívat **neoficiálních podob** urbanonym. Tyto varianty vznikají univerbizací dvou- a víceslovných pojmenování (*Hybešova čtvrť – Hybeška*) či změnou slovního druhu a skloňovacího typu (*náměstí Míru – Mírák*). Druhý případ je rozšířený zejména u přivlastňovacích adjektiv (*Masarykova*) a u adjektivních příjmení ve tvaru genitivu singuláru (*Třebízského*), jež přecházejí ke složenému skloňování (*Masaryková, Třebízská*). Celkově lze říci, že neoficiální podoby urbanonym představují dva strukturální typy, a sice jednoslovná substantiva (*Mírák*) a jednoslovná adjektiva (*Masaryková*).⁸⁰

⁷⁸ H. Kneselová, o. c. v pozn. 77, s. 94; L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 67–68.

⁷⁹ H. Kneselová, o. c. v pozn. 77, s. 94–99. Viz též H. Kneselová, *Názvy veřejných prostranství v současném Brně*. In: P. Odaloš – M. Majtán (eds.), o. c. v pozn. 15, s. 169.

⁸⁰ H. Kneselová, o. c. v pozn. 77, s. 95–98.

1.2.5 Pravidla pro psaní názvů ulic

Psaná podoba urbanonym se řídí pravidly českého pravopisu, jež byla naposledy změněna roku 1993.⁸¹ Kromě školního a akademického vydání Pravidel lze rovněž využít *Internetovou jazykovou příručku* na stránkách Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.⁸² Její výhodou je podrobnější výklad včetně množství příkladů a praktických doporučení pro uživatele jazyka. V této kapitole rovněž zohledňuji starší vydání Pravidel z let 1946, 1957 a 1977 a všímám si, ve kterých případech byl pravopis uličních názvů odlišný oproti dnešnímu stavu.⁸³

Výrazy *ulice, třída, náměstí, nábřeží, most, sady* apod. jsou v současných i starších Pravidlech chápány jako obecná jména druhová a v názvech veřejných prostranství se píše s malým písmenem. Není přitom důležité, zda stojí na prvním nebo na druhém místě (*Národní třída, náměstí Míru*). Jinak je tomu u názvů stanic hromadné dopravy, kde se tytéž výrazy uvádějí s písmenem velkým (stanice metra *Náměstí Míru*).

Psaní předložkových spojení se v dnešních Pravidlech liší od pravopisu užívaného před rokem 1993. Předložka coby první slovo celého spojení se nadále píše s velkým písmenem, avšak rozdíly vznikají v pravopisu následujícího jména. Starší Pravidla je psala odlišně podle toho, zda se jednalo původem o apelativum (*Na příkopě*), nebo o proprium (*U Santošky*). To však pisatel často nemohl posoudit. Nové vydání Pravidel z roku 1993 proto stanovilo, že první slovo po předložce se píše vždy s velkým písmenem nezávisle na jeho původu (*Na Příkopě, U Santošky*). Ze slovnědruhového hlediska může jít o substantivum (*Před Rybníkem*) či o adjektivum (*U Panského dvora*). Jiná situace nastává v případě, že předložka není ve větě užita jako součást názvu (např. ulice *Na Můstku* vs. spojení „*sejdeme se na Můstku*“). Starší i dnešní vydání Pravidel zde doporučují psát předložku s malým písmenem.

Další rozdíl mezi současným a dřívějším pravopisem uličních názvů se týká spojení obecného podstatného jména (např. *bratři*) a vlastního jména (např. *Synkové*) v 2. pádě.

⁸¹ *Pravidla českého pravopisu*, Praha 1993 (první vydání), s. 41–42, 45.

⁸² *Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., Velká písmena – ulice, třídy, nábřeží, náměstí, mosty, sady*, o. c. v pozn. 34.

⁸³ *Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů*, Praha 1946 (nezměněný otisk vydání z roku 1941), s. 5–6; *Pravidla českého pravopisu*, Praha 1957, s. 63–64; *Pravidla českého pravopisu*, Praha 1977, s. 66, 69–70.

Pravidla z roku 1957 stanovila, že obecné jméno má být psáno s malým písmenem (*náměstí bratří Synků*). Od roku 1993 se však tato apelativa píše s velkým písmenem (*náměstí Bratří Synků*), a to i pokud jsou nahrazena zkratkou (*nábřeží Kpt. Jaroše*). Tato změna měla sjednotit psaní příslušných spojení s názvy typu *náměstí Míru*, *náměstí Českého povstání*.

Ostatní pravidla pro psaní uličních jmen zůstala po roce 1993 v podstatě zachována. Pokud je název ulice tvořen dvěma adjektivy, píše se obě s velkým písmenem (*Malá Štupartská*). V případě spojení přívlastku a substantiva se velké písmeno uvádí jen u prvního z nich (*Pražského povstání*, *Prvního pluku*).

Pravidla českého pravopisu jsou závazná pouze pro školní jazykovou výuku, zatímco pro ostatní uživatele jazyka mají spíše formu doporučení. Některé obecní a městské úřady či magistráty zůstávají u staršího způsobu psaní uličních názvů (zejména předložkových spojení), protože změna by pro ně byla finančně náročná.⁸⁴ Nejedná se však o případ Volyně, v níž městské zastupitelstvo na návrh rady města změnu provedlo, i když až roku 2009. Předložkové názvy *Na Hrázi*, *Na Vyhlídce*, *U Nemocnice*, *U Rybníka*, *U Tkalcovny*, *U Vodojemu I–II* a *V Lukách* tak získaly správnou pravopisnou podobu.⁸⁵ Krátce předtím volyňské zastupitelstvo schválilo nový uliční název *Na Výsluní*, a to již s odpovídajícím pravopisem.⁸⁶

⁸⁴ *Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., Velká písmena – ulice, třídy, nábřeží, náměstí, mosty, sady*, o. c. v pozn. 34.

⁸⁵ *Zápis z 20. jednání rady města dne 22. 7. 2009* [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-z-rady-mesta-2009/ds-1026/archiv=0&p1=4753>; *Zápis z 18. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 9. 9. 2009* [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-54/p1=4745>.

⁸⁶ *Zápis z 16. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 11. 3. 2009* [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-54/p1=4745>.

2. METODOLOGIE

Cílem této kapitoly je představit způsob uspořádání centrální části diplomové práce a metodu třídění názvů volyňských ulic. Jak již bylo řečeno v úvodu, ústřední část práce se zabývá proměnami pojmenování veřejných prostranství ve Volyni od prvního oficiálního označení ulic roku 1871 do současnosti. Vývoj je zkoumán v sedmi historických obdobích, jimž odpovídá stejný počet kapitol. Jednotlivá období jsem stanovil podle klíčových mezníků českých a československých dějin 20. století:

1. první pojmenování roku 1871;

2. názvy ulic v letech 1872–1918 (období Rakouska-Uherska a první světové války);

3. léta 1918–1939 (období první a druhé republiky);

4. léta 1939–1945 (protektorát Čechy a Morava);

5. léta 1945–1948 (období třetí republiky);

6. léta 1948–1989 (období socialismu);

7. názvy ulic po roce 1989.

V každém období je podána obecná charakteristika proměn uličního názvosloví a následuje abecední seznam nově udělených pojmenování ve formě hesel, jež vysvětlují významovou motivaci daného názvu. Tento způsob uspořádání je inspirován bakalářskou prací Petry Balínkové,⁸⁷ která rovněž uvádí názvy ulic v heslové podobě dle jednotlivých vývojových období a shrnuje zastoupení jejich významových motivací.

Heslový výraz vždy představuje dobový název ulice, který je však zapsán podle dnešních pravopisných pravidel. Pokud stojí na prvním místě apelativum (např. v pojmenováních *náměstí Svobody*, *ulice Chelčického*), píše jej ve shodě s Pravidly s malým písmenem, ačkoliv se jedná o název daného hesla.⁸⁸ V závorce u každého heslového výrazu uvádím nynější uliční jméno.

⁸⁷ P. Balínková, o. c. v pozn. 24, s. 21–52.

⁸⁸ Uliční názvy začínající apelativem píše v heslové části obdobně i *Pražský uličník*. Viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 570–579 ad.

Samotný heslový odstavec obsahuje údaje o lokalizaci ulice a vysvětluje, podle koho nebo čeho získala svůj název. Podrobnější výklad je zapotřebí zejména v případě, že byla ulice pojmenována podle regionální osobnosti spojené s Volyní. Méně zevrubně jsou naopak vyloženy názvy udělené podle osobností všeobecně známých či názvy, v nichž se neuplatňuje honorifikace. Součástí heslového odstavce může být i informace o lidové či neoficiální podobě uličního jména, kterou užívají obyvatelé Volyně. Pokud prostranství získalo název podle pomístního jména, snažím se podat jeho vysvětlení na základě jazykových slovníků i sdělení pamětníků.

Po výkladu jednotlivých hesel v daném vývojovém období následuje statistický přehled významových motivací, jež se v soudobých jménech ulic uplatnily. Důraz je kladen na sledování vzájemného poměru názvů honorifikačních a názvů ostatních (k tématu honorifikace viz s. 21–25). V každém historickém období je uvedeno procentuální zastoupení obou skupin jmen a závěr diplomové práce obsahuje graf, jenž přehledně znázorňuje vývoj honorifikačního motivu od prvního pojmenování ulic roku 1871 do současnosti. Opět jsem se zde inspiroval bakalářskou prací Petry Balínkové.⁸⁹

Statistické tabulky v závěrečné části každé kapitoly obsahují výčet všech uličních názvů, jež se v daném období ve Volyni používaly. Nově udělená jména jsou zvýrazněna tučnou kurzívou, aby je bylo možné odlišit od názvů stávajících. Všechna pojmenování jsou rozdělena do dvou skupin, a sice na názvy honorifikační a názvy ostatní. Obě skupiny pak dále třídím podle významových motivací, které se v daných jménech uplatnily. Každá tabulka též zachycuje počet názvů se stejnou motivací a jejich procentuální zastoupení v celém souboru jmen.

Při vymezení jednotlivých významových kategorií částečně čerpám ze tří odborných prací. Jedná se o článek Libuše Olivové-Nezbedové *Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti* (Acta onomastica, 1997)⁹⁰ a o dvě diplomové práce: *K onomastice města Příbram* od Drahomíry Mikulicové (2000)⁹¹ a *Urbanonyma v Českých Budějovicích* Terezy Nýdlové (2012).⁹²

⁸⁹ P. Balínková, o. c. v pozn. 24, s. 21–52. 64.

⁹⁰ L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 43–68.

⁹¹ D. Mikulicová, o. c. v pozn. 22, s. 41–42.

⁹² T. Nýdlová, o. c. v pozn. 23, s. 10–12.

Zvláště posledně jmenovaná práce přinesla velmi zevrubnou klasifikaci, jež však nebyla pro volyňské uliční názvosloví zcela použitelná. Mnoho kategorií nebylo zastoupeno žádným jménem, a naopak pro jiné názvy kategorie chyběly. Proto jsem se rozhodl vytvořit klasifikaci vlastní a oproti třídění Terezy Nýdlové ji značně zjednodušit. Klasifikace je přizpůsobena materiálu volyňského uličního názvosloví, a neobsahuje tedy žádnou kategorii, která by nebyla zastoupena ani jediným jménem. Na rozdíl od Terezy Nýdlové nezohledňuji to, zda byl název ulice utvořen z apelativa, antroponyma, toponyma či chrématonyma.

Na tomto místě předkládám kompletní přehled významových motivací, které jsem si vymezil. Pokud je daná kategorie převzata od některé z výše uvedených autorek, značím ji v závorce příslušnými iniciálami (LO – Libuše Olivová-Nezbedová; DM – Drahomíra Mikulicová; TN – Tereza Nýdlová). Tereza Nýdlová ve své klasifikaci rovněž vycházela z kategorií, jež použily ve svých pracích předchozí dvě autorky, a proto je vždy uvedena spolu s jednou z nich či s oběma. Ke každé kategorii zde uvádím příklad ze souboru volyňských uličních jmen.

A. Honorifikační názvy:

1. podle významné osobnosti (DM, TN):

1.1 osobnost známá z literárního a kulturního života	<i>Karla Čapka</i>
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Žižkova</i>
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>Palackého</i>
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Dr. Svobody</i>

2. podle historické události:

2.1 abstraktní pojem	<i>náměstí Svobody</i>
2.2 aktéři	<i>náměstí Hrdinů</i>
2.3 stát či národ	<i>Slovenská</i>
2.4 dějiště	<i>Lidická</i>
2.5 datum	<i>5. května</i>

3. podle názvu instituce, organizace (LO, TN)	<i>Sokolská</i>
B. Ostatní názvy:	
4. podle vlastnosti ulice (LO, TN):	
4.1 funkce	<i>Hlavní náměstí</i>
4.2 obecná poloha	<i>Dolní náměstí</i>
4.3 velikost	<i>Velké náměstí</i>
4.4 tvar	<i>Úzká ulička</i>
5. podle charakteru výstavby v ulici	<i>Družstevní</i>
6. podle polohy ulice (DM, TN)	<i>Na Vyhlídce</i>
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (LO, TN)	<i>Školní</i>
8. podle původního místního nebo pomístního jména (LO, TN)	<i>U Valšičky</i>
9. podle směru k jiné obci (LO, DM, TN)	<i>Vimperská</i>
10. podle názvu jiné obce (významová souvislost) ⁹³	<i>Chomutovská</i>
11. podle blízkého pohoří	<i>Šumavská</i>
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova</i>

Ústřední část práce se věnuje pouze významové motivaci uličních názvů, nikoli jejich strukturnímu utvoření. Formální struktura jmen volyňských ulic je předmětem následující kapitoly, jež třídí všechny současné i zaniklé názvy podle počtu slov, slovního druhu, slovotvorného prostředku a dalších kritérií. Způsob strukturní klasifikace je představen v příslušné kapitole (s. 119), a na tomto místě se jím tedy nezabývám.

⁹³ Tuto kategorii jsem vymezil speciálně pro ulici *Chomutovskou*, která byla pojmenována podle směru ke škole v přírodě, jež sloužila pro děti ze znečištěného okresu Chomutov. Viz s. 100–101.

3. MĚSTO VOLYNĚ

Tato kapitola si klade za cíl představit město Volyni, jeho místní jméno, dějiny i urbanistický vývoj.⁹⁴ Poznání zvolené lokality a její historie bude východiskem pro výzkum volyňského uličního názvosloví. Základní údaje o vývoji města do první světové války přináší monografie *Dějiny města Volyně* (druhé vydání z roku 1933) z pera archiváře Františka Teplého,⁹⁵ z níž vycházejí všechny ostatní práce věnující se tomuto tématu.⁹⁶ Moderní historii Volyně se zabývají příslušné díly městských kronik, které jsou dnes k dispozici v Digitálním archivu Státního oblastního archivu v Třeboni.⁹⁷ Všestranně je pak Volyně představena v nově vydaném osmém dílu encyklopedie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* od Karla Kuči (2012),⁹⁸ který mimo jiné přehledně shrnul urbanistický vývoj města.

Volyně je pro svou polohu v oblasti Šumavského podhůří právem nazývána „branou Šumavy“. Město se nachází asi 12 kilometrů jižně od Strakonice v nadmořské výšce 461 metrů nad mořem. Ze Strakonice směřuje do Volyně rušná silnice, pokračující jihozápadním směrem do Vimperka. Tato cesta sleduje tok řeky Volyňky, jež protéká Vimperkem i Volyní a vlévá se ve Strakonici do Otavy. Samotná Volyně leží v údolí mezi dvěma vrchy, Malsičkou na západní straně a Královicemi na straně protější.⁹⁹ Na obou kopcích se nacházejí cenné sakrální stavby, a sice hřbitovní kostel Proměnění Páně na prvním a kaple Anděla Strážce na druhém vrchu. Ve znaku má Volyně

⁹⁴ Tato kapitola představuje upravenou a výrazně rozšířenou verzi pojednání o městě Volyni a jeho dějinách, jež jsem zahrnul do své seminární práce pro Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity z roku 2012. Viz V. Kuneš, o. c. v pozn. 2, s. 7–9.

⁹⁵ F. Teplý, o. c. v pozn. 11.

⁹⁶ Ve druhé polovině 20. století vznikla řada brožur, jež Volyni stručně představují, např. J. Braun, *Volyně, město Králováků. Turistická příručka jeho dějinami a zajímavým okolím*, Volyně 1958; V. Braun, *Volyně*, Strakonice 1967; J. Hejtmánek (ed.), *Volyně 1969*, Volyně 1969; J. Bláha – J. Michálek – J. Vávra, *685 let města Volyně*, Volyně 1985. Posledním příspěvkem je neoborná práce J. Podhorský, *Pohledy do historie Volyně a Pošumaví 1299–1999*, Strakonice 1998.

⁹⁷ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952); Kronika města Volyně 1953–1976; Kronika města Volyně 1977–1988; Kronika města Volyně 1989–2000*, o. c. v pozn. 7.

⁹⁸ K. Kuča, o. c. v pozn. 12, s. 352–360.

⁹⁹ *Mapy.cz*, o. c. v pozn. 6.

otevřenou stříbrnou bránu mezi dvěma věžemi, na níž stojí svatý Václav držící korouhev a štít se znakem orlice.¹⁰⁰

Ve Volyni dnes žije přibližně 2950 obyvatel (podle údajů z roku 2005) a nachází se zde celkem 656 domů a 1298 bytů. K městu rovněž náležejí čtyři místní části, a to Černětice, Račí, Starov a Zechovice (celkový počet obyvatel pak činí 3194).¹⁰¹ Volyně je poměrně poklidným městem bez větších průmyslových podniků. V regionu má význam zejména jako středisko školství – kromě základní a základní umělecké školy se zde nachází také *Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Volyně* či *Střední škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Volyně*.¹⁰²

¹⁰⁰ *Ottův slovník naučný. Illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátý šestý díl, U–Vusín*, Praha 1907, s. 957–958.

¹⁰¹ *Statistický lexikon obcí České republiky 2005*, Praha 2005, s. 382–383.

¹⁰² Aktuální informace o městě viz též *Město Volyně. Oficiální web obce* [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://www.volynne.eu/index.asp>.

3.1 Místní jméno Volyně

První zmínka o „volyňském kraji“ pochází z roku 1271, a sice v podobě „*prouincia Wolirich*“. Roku 1315 je již kraj uváděn jako „*provincia Wolinensi*“. Antonín Profous vykládá název Volyně takto: „*Jako jména Bavoryně, Budyně, Radyně vznikla příponou –yně z os. jmen Bavor, Bud, Rad, tak i jm. Volyně vzniklo touž příponou –yně z os. jm. Vol. A jako je dokázáno, že m. jm. Byčice, Býkov a Býkovice povstala z os. jm. Býk a m. jm. Býčkovice z os. jm. Býček, tak možno jasně a bez ostychu vyslovit, že jm. Volyně je Volova, t. obec. Na zkratku Vol' ze jm. Volimír sotva lze myslit, poněvadž by m. jm. znělo *Volině. Při analogickém tvoření by ovšem jm. Volyně mohlo znamenat obec, která proslula chovem volů. [Srov. st. slov. územní jm. Volyň.]*“.¹⁰³

Kromě vysvětlení z osobního jména *Vol* nebo podle chovu volů je původ názvu Volyně hledán v prastarém názvu slovanského kmene **Volyňanů**, který původně sídlil na území dnešní Ukrajiny a v jihočeské Volyni měl snad své kmenové hradiště.¹⁰⁴ Historické území na severozápadě Ukrajiny se dodnes nazývá Volyň (Volyňsko).¹⁰⁵ Podle Ottova slovníku naučného se jednalo o „*území Volyňanů čili Veliňanů, kmene to Slovanů ruských, jehož jméno náležejíc původně asi jen obyvatelům města a okolí zaniklého hradu Volyna n. Volyně (stával snad při ústí Hučvy [Gučavy] do Bugu) rozšířilo se i na Bužany a Duleby*“.¹⁰⁶ O přítomnosti tohoto slovanského kmene na našem území se však vedou spory, a proto zůstává původ místního jména Volyně nejednoznačný.

Jednotlivé části města nejsou úředně pojmenovány,¹⁰⁷ avšak mezi místními obyvateli se dosud traduje několik historických názvů pro určité čtvrti. Patří mezi ně jména *Podolí, Hradčany, Židovny* či *Habeš*. Původ těchto názvů bude vysvětlen v pasáži o urbanistickém vývoji Volyně (s. 41–45).

¹⁰³ A. Profous – J. Svoboda, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl IV., S–Ž*, Praha 1957, s. 607.

¹⁰⁴ I. Lutterer – R. Šrámek, *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje*, Havlíčkův Brod 1997, s. 282–283. Viz též F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 8.

¹⁰⁵ *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích, M–Ž*, Praha 2003, s. 601.

¹⁰⁶ *Ottův slovník naučný*, o. c. v pozn. 100, s. 957.

¹⁰⁷ Sdělení Edity Dvořákové z Městského úřadu Volyně, 19. 2. 2013.

3.2 Dějiny Volyně

Historické **počátky** Volyně dosud nejsou zcela objasněny.¹⁰⁸ Patrně již v 8. a 9. století se na jejím místě nacházelo slovanské osídlení se střediskem ve volyňském hradišti. Toto osídlení je spojováno s kmenem Volyňanů, o němž jsem se zmínil výše. Zdejší území se brzy dostalo do rukou přemyslovských knížat, jež snad v 11. či 12. století darovala Volyni a okolních 20 vesnic proboštovi pražské svatovítské kapituly. Tento majetek střežila volyňská tvrz, v níž sídlil proboštský purkrabí. Roku 1271 je „volyňský kraj“ poprvé zmiňován v listině královny Kunhuty. Klíčový mezník však představuje teprve rok 1299, kdy probošt Oldřich povýšil Volyni na město. Brzy poté byl zbudován kostel svatého Václava (dnes Všech svatých) a tvrz byla přestavěna do současné podoby.

V nedalekém Husinci se kolem roku 1370 narodil mistr Jan Hus a přímo z Volyně pocházel jeho přítel mistr Martin, který po Husovi nastoupil kazatelské místo v Betlémské kapli. Během husitských válek byla Volyně údajně dobyta Janem Žižkou z Trocnova. Proboštům pražské kapituly patřilo město do roku 1436, kdy je král Zikmund zastavil Přibíkovi z Klenové, původně husitskému vojevůdci, který se stal Zikmundovým stoupencem. Roku 1462 však zástavu vyplatil probošt Jošt z Rožmberka, a to z peněz strakonických johanitů, v jejichž čele zároveň stál jako velkopřevor. Volyně se tak dostala do zástavního držení johanitského řádu, v němž setrvala až do bitvy na Bílé hoře. Velkého rozmachu se Volyně dočkala v 16. století, kdy získala řadu privilegií, rozvíjela se řemesla a byla postavena výstavná radnice. Na vrchu Malsička nad městem vznikl na přelomu 16. a 17. století z darů bohatých měšťanů Drštkových kališnický kostel Proměnění Páně.

Roku 1621 císař Ferdinand II. vrátil volyňské panství věrné pražské kapitule. Zatímco 16. století znamenalo pro město rozkvět, následující věk přinesl strádání způsobené průtahy vojsk za třicetileté války. Nešťastně skončil i pobyt francouzské armády roku 1741, během něhož velká část Volyně vyhořela. Zajímavé je, že doba baroka nezanechala ve městě výraznější stopy; jedinou výjimkou je mariánský sloup na hlavním náměstí.

¹⁰⁸ Ke starším dějinám Volyně viz F. Teplý, o. c. v pozn. 11; A. Birbaumová, *Volyně, Čestice, Dobř.*, Praha 1947, s. 3–10 (publikace má v názvu starší podobu dnešního místního jména *Dobř.*).

Tvář Volyně se zásadně proměnila teprve v **19. století**. V jeho první polovině byl postaven měšťanský pivovar, empírová židovská synagoga či říšská silnice procházející městem. Po roce 1848 byla zrušena vrchnostenská správa a Volyně se stala střediskem soudního okresu. Zároveň se rozvíjel spolkový život a školství – vznikly zde obecná a měšťanská škola, zimní hospodářská škola a zejména zemská průmyslová škola, založená roku 1864 jako druhá nejstarší v Čechách. Na konci 19. století byla otevřena volyňská nemocnice, začal provoz na železnici ze Strakonice do Vimperka, vznikly první zdejší továrny a od roku 1910 probíhala elektrifikace města. Celkový rozvoj se odrazil též v nárůstu obyvatelstva – na přelomu století již žilo ve Volyni 3085 osob.

Jako katecheta na volyňských školách působil Václav Čeněk Bendl (1833–1870), přítel Boženy Němcové a první překladatel Puškina a Lermontova do češtiny, který ve Volyni našel i místo posledního odpočinku. Jen o rok později ve městě zemřel loutkář Václav Kopecký, syn slavnějšího Matěje Kopeckého. Věhlasným volyňským rodákem se naopak stal Josef Kaizl (1854–1901), významný národohospodář a ministr financí, který se proslavil spoluprací s T. G. Masarykem. Na přelomu století se ve Volyni narodili též literární kritik Antonín Matěj Píša (1902–1966) a spisovatel wolkerovské generace Jaroslav Hůlka (1899–1924). Se jmény těchto i dalších volyňských osobností se později setkáme v názvech místních ulic.¹⁰⁹

Dramatické události **20. století** zasáhly i poklidnou pošumavskou Volyni.¹¹⁰ Z první světové války se nevrátilo 52 zdejších mužů, jejichž jména připomíná pomník padlých, postavený roku 1926 na dnešním *náměstí Hrdinů*. Za první republiky převažovali ve Volyni obyvatelé československé národnosti (3020 osob k roku 1930); žilo zde pouze 33 Němců, 14 Židů a 15 cizozemců.¹¹¹ Politicky se většina obyvatel hlásila k pravicovým nacionalistickým stranám; z konfesijního hlediska převažovali katolíci. Město prošlo v meziválečné době značným stavebním rozmachem, který je shrnut v pasáži o urbanistickém vývoji (s. 43–45).

¹⁰⁹ K volyňským osobnostem viz F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 369–370, 380–384.

¹¹⁰ K dějinám Volyně v tomto období viz *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)* [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?id=1246&lang=cs&menu=0>.

¹¹¹ *Statistický lexikon obcí v Zemi české. Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař.*, Praha 1934, s. 334. Obsahuje údaje ze sčítání lidu roku 1930.

Volyňský okres sousedil s pohraničním územím, které bylo Mnichovskou dohodou roku 1938 připojeno k Německé říši. Do Volyně se tedy přistěhovalo mnoho uprchlíků z Vimperka, Prachatic a dalších míst Šumavy včetně jejich škol a úřadů (počet obyvatel města tak vzrostl na 4000). Následné období protektorátu Čechy a Morava tragicky ukončilo účast Židů na životě města; z koncentračních táborů se po válce vrátil jediný volyňský Žid. Během okupace nebo těsně po ní zemřelo šest mužů z Volyně, jejichž jména byla přidána na pomník padlých hrdinů. Patřili mezi ně i komunistický odbojář Jan Buděšínský (1908–1942) a pražský psychiatr František Kafka (1894–1941), jejichž jména dnes nesou dvě městské ulice. Na následky věznění zemřel v Praze volyňský rodák Jindřich Svoboda (1884–1941), profesor matematiky a astronomie na ČVUT; pohřben byl v rodném městě. V závěru války působila ve Volyni diverzní skupina se 13 členy, která rušila dopravní přepravu německých vojáků, organizovala sabotáže v továrnách a ničila telefonní vedení. Dne 6. května 1945 bylo město osvobozeno americkou armádou a o den dříve se ustavil místní národní výbor, který po válce zatkl 77 Němců a kolaborantů (jedna z kolaborantek byla dokonce popravena).

Po komunistickém převratu roku 1948 došlo ve Volyni ke znárodnění podniků, konfiskaci velkostatku a založení jednotného zemědělského družstva (až roku 1956 po neúspěšných pokusech). Městské kroniky z tohoto období přinášejí jednotvárné údaje o úspěšném budování socialismu, plnění pětiletých plánů, oslavách významných výročí, obsazení funkcí v místním národním výboru, závazcích jednotlivých škol a podniků či o pokračování výstavby města.¹¹² Uvolnění nastalo teprve po roce 1956 a zejména v době Pražského jara 1968; bylo však ukončeno srpnovou invazí armád pěti států východního bloku. Dne 23. srpna 1968 se Volyně připojila k celostátní stávce proti okupaci a 1920 občanů podepsalo nesouhlasný dopis adresovaný prezidentu Svobodovi. Následujícího roku začalo šedé období normalizace, během níž se Volyně rozrostla o panelové sídliště a rodinné domy pod vrchem Malsičkou či o areál školy v přírodě. Komunistické období bylo ukončeno událostmi listopadu 1989 – již 20. 11. bylo ve Volyni založeno Občanské fórum a v následujících dnech se konala řada stávek a manifestací. V městském národním výboru získali většinu nestraníci a členové Občanského fóra a roku 1990 byl výbor reorganizován na městský úřad. Volyně zahájila novou etapu svých dějin ve svobodné a demokratické společnosti.

¹¹² K dějinám Volyně v období po roce 1948 viz digitalizované městské kroniky, o. c. v pozn. 7.

3.3 Urbanistický vývoj a historické památky Volyně

Nejstarší část Volyně představuje **vlastní město**. Je soustředěno okolo náměstí, kostela a tvrze a bylo kontinuálně osídleno již od 11. a 12. století.¹¹³ Tvrz sloužila jako sídlo purkrabího, který spravoval majetek pražské kapituly. Dnešní podoba mohutného dvoupatrového paláce pochází z 2. čtvrti 14. století, zatímco dochovaná část hradeb s šestibokou baštou a příkopem vznikla až na přelomu 15. a 16. století. V současné době sídlí v tvrzi městské muzeum s archeologickou expozicí a přechodnými výtvarnými výstavami. Sousední dvojloďní kostel Všech svatých (původně sv. Václava) pochází v dnešní podobě z 14. století, s výjimkou věže přestavěné roku 1817. Tvrz s kostelem původně tvořily opevněný celek, zatímco samotné město mělo od 14. století vlastní opevnění se čtyřmi branami. Do dnešní doby se obranný systém nedochoval.

V centru vlastního města se nachází dnešní *náměstí Svobody* s barokním mariánským sloupem a výstavnou renesanční radnicí, jež byla postavena v 16. století. Její současná sgrafitová výzdoba však vznikla až roku 1927, protože původní radnici poškodily dva požáry. V domě čp. 41 sídlila správa volyňského velkostatku (poté, co byla tvrz v 17. století upravena na sýpku) a dnes slouží jako městský úřad. Vlastní město se postupně rozšířilo o zástavbu směřující východním směrem k břehu Volyňky, takzvané *dolní město* (dnešní ulice *Palackého*).

Druhou historickou část Volyně tvoří **Podolí**, předměstí na pravém břehu řeky,¹¹⁴ zmiňované poprvé v polovině 15. století. Název vznikl z apelativa *podolí* (ve staré češtině *podolé, podolie*), „*dlouhé údolí nebo takové položení, když se svrchu dolů jíti musí*“; „*úval, údolí*“ (zastaralé a nářeční).¹¹⁵ Jednalo se o antonymum ke slovu *pohoří* a často bylo užíváno „*jako protějšek ke jm. Vyšehrad, Velehrad, Vyšehoří nebo*

¹¹³ K urbanistickému vývoji města viz K. Kuča, o. c. v pozn. 12, s. 357–360. K historickým památkám Volyně viz tamtéž, s. 354–357; A. Birnbaumová, o. c. v pozn. 108, s. 10–20; *Umělecké památky Čech 4 [T–Ž]*, Praha 1982, s. 261–262.

¹¹⁴ Někdy je za součást Podolí považováno i dnešní *náměstí Hrdinů* na západním břehu Volyňky, případně celé „*dolní město*“. Sdělení volyňského rodáka Josefa Matějky, 7. 2. 2012; viz též A. Hůlka, o. c. v pozn. 13, s. 19–20, 23.

¹¹⁵ L. Hosák – R. Šrámek, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. II, M–Ž*, Praha 1980, s. 266; A. Profous, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl III, M–Ř*, Praha 1951, s. 407. Viz též *Vokabulár webový. Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny*, heslo *podolé* [cit. 2013-03-02]. Dostupné <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>.

*k pojmenování sídlišť pod hrady a kopci vůbec“.*¹¹⁶ Volyňská čtvrť je skutečně umístěna v údolí na břehu řeky a tvoří protějšek k výše položené části města v blízkosti tvrze, jež nese název *Hradčany*. Dnes se v Podolí nachází budova železničního nádraží z konce 19. století a městský park u řeky v místě zvaném *Na Ostrovcí*.

Jako třetí volyňská čtvrť vznikly **Hradčany**, které jsou poprvé uváděny v polovině 16. století. Jejich jméno představuje akuzativ plurálu k apelativu *hradčénin*, „obyvatel hradce, Hradce“. Možný je také význam „lidé vázaní službou k některému hradu“.¹¹⁷ Antonín Profous zmiňuje též apelativum *hradčané*, „lidé určené k obraně hradu“, jež se vyskytuje v historických pracích, avšak nemá oporu ve slovnících.¹¹⁸ Ve Volyni název pravděpodobně souvisí s příslušností obyvatel k nedaleké tvrzi. František Teplý dokonce uvádí, že u kamenného hrádku (dnešní tvrze) stávala osada Hradčany ještě před vznikem města Volyně.¹¹⁹

Hradčany se nacházejí západním směrem od vlastního města a představují prodloužení kostelní ulice (dnes *Lidická* a *Mistra Martina*). Pouze na Hradčanech se původně směli usazovat Židé, jejichž přítomnost je ve Volyni doložena od 16. století. Proto se v této čtvrti nalézají i židovský hřbitov, jehož nejstarší náhrobky se datují do 17. století. Severně od hřbitova je situován Děkanský vrch (lidově nazývaný *Děkan*), na němž se dříve nacházely pozemky volyňského děkanství.¹²⁰ Na Hradčanech lze rovněž najít tři rybníky a jižně od čtvrti leží další městský park (dnes *Bezručovy sady*).

Po třicetileté válce získali volyňští Židé vlastní ulici poblíž dolního města (dnešní ústí *Žižkovy* ulice do *Palackého*), v níž byla roku 1839 rovněž postavena empírová synagoga. Obyvatelé Volyně toto místo dodnes nazývají **Židovny** či *V Židovnech*.¹²¹

¹¹⁶ L. Hosák – R. Šrámek, o. c. v pozn. 115, s. 266.

¹¹⁷ L. Hosák – R. Šrámek, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I, A–L*, Praha 1970, s. 291; A. Profous, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I, A–H*, Praha 1947, s. 652. Viz též *Vokabulář webový. Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny*, heslo *Hradčany* [cit. 2013-03-02]. Dostupné <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>.

¹¹⁸ A. Profous, o. c. v pozn. 117, s. 652.

¹¹⁹ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 7.

¹²⁰ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

¹²¹ Sdělení volyňských rodáků Josefa Matějky a Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012. Název *Židovny* uvádí též F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377; *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 181.

Apelativum *židovna* znamená „*místo, kde bydlí, působí nebo se scházejí Židé; židovská škola*“, ¹²² případně „*židovská hospoda nebo židovský obchod*“. ¹²³

Roku 1580 byl na vrchu **Malsička** jihozápadně od města založen renesanční kostel Proměnění Páně, určený pro potřeby utrakvistů a dokončený na počátku 17. století. V roce 1877 byla ke kostelu přistavěna současná věž. Od počátku 19. století, kdy se přestalo pohřbívat u kostela Všech svatých, se sem přesunul městský hřbitov. Místo posledního odpočinku zde našly četné volyňské osobnosti, např. Václav Čeněk Bendl, Jaroslav Hůlka, Jindřich Svoboda či výtvarníci bratři Boháčové.

Jméno *Malsička* bývá vysvětlováno dvěma způsoby. Podle Františka Teplého se kopec původně nazýval *Bělný vrch*, avšak v 15. století vlastnil okolní vesnice volyňský rod Mászlů a „*tu dle nich kopec přejmenován původně Máslička, potom ku zjemnění přesmyknutím l na Malsička a sluje tak podnes*“. ¹²⁴ Druhý výklad vychází od německé složeniny *Mahlsitz* (*das Mahl* = jídlo, hostina; *der Sitz* = posezení, sídlo, sedadlo), ¹²⁵ protože se na vrchu údajně scházeli ženci z polí na oběd. ¹²⁶

Nevelkou rozlohu i maloměstský ráz si Volyně uchovala až do **19. století**. Tehdy, jak již víme, vznikly ve městě budovy pivovaru, synagogy a nemocnice, byla postavena říšská silnice i železnice a na konci 19. století zahájily provoz první továrny. Kromě toho vznikla kanalizace, byly vydlážděny ulice a vzrostl počet domů ve městě. Na vrchu Královice východně od Volyně byla roku 1858 postavena novogotická kaple Anděla Strážce (lidově nazývaná *Andělíček*). Před první světovou válkou přibýly severně od tvrze výstavné budovy volyňských škol.

Největší urbanistický rozvoj zaznamenala Volyně v době **první republiky**. Mezi lety 1921 a 1950 se počet domů zvýšil z 317 na 498. Na severním okraji města byl na počátku 30. let postaven rozsáhlý funkcionalistický areál zemské průmyslové školy.

¹²² *Slovník spisovného jazyka českého IV, V–Ž, Doplňky a opravy*, Praha 1971, s. 918.

¹²³ *Příruční slovník jazyka českého. Díl VIII. Zaráběti – žžonka*, Praha 1955–1957, s. 1042.

¹²⁴ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 165–166.

¹²⁵ *Německo-český a česko-německý studijní slovník*, Olomouc 2002⁴, s. 283, 409.

¹²⁶ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 166.

Volyně se též rozšířila o novou zástavbu ve čtvrti Podolí i na západním okraji města. V letech 1939–1941 vzniklo na pravém břehu Volyňky moderní koupaliště.

Hlavní stavební činnost však probíhala jižně od náměstí, kde byla zbudována pravoúhle komponovaná vilová čtvrť, soustředěná kolem sokolovny, nemocnice a sportovního hřiště.¹²⁷ Roku 1930 navrhla živnostenská strana, aby byla čtvrť pojmenována podle prezidenta T. G. Masaryka, který tehdy slavil 80. narozeniny.¹²⁸ Prezidentská kancelář však pravděpodobně neudělila souhlas, a nová část města nakonec roku 1932 získala název **Kaizlova vilová čtvrť**. Jejím eponymem kupodivu nebyl slavný volyňský rodák Josef Kaizl (viz s. 39), nýbrž jeho mladší bratr Edmund Ferdinand (1857–1932), narozený rovněž ve Volyni.¹²⁹ Tehdejší emeritní ředitel Anglo-československé banky v Praze hojně přispíval na chudé obyvatele rodného města a založil *Fond pro podporu místních chudých*. Díky tomu byl roku 1928 jmenován čestným občanem Volyně a na návrh městské rady získala jeho jméno nová čtvrť. Edmund Kaizl ještě stihl městské radě zaslat poděkování a krátce nato roku 1932 zemřel (čtvrť tedy byla označena ještě za jeho života).¹³⁰

Název *Kaizlova vilová čtvrť* se užíval jen krátce; v poválečné době byl zapomenut a ani dnes jej obyvatelé Volyně neznají. Užívají však pro oblast družstevních domků u sportovního hřiště označení **Habeš**, jež není uvedeno v žádných zápisech městské rady či zastupitelstva.¹³¹ Podle volyňských informátorů byly zdejší domy stavěny

¹²⁷ O pojmenování vilové čtvrti jsem již pojednal ve své seminární práci, o. c. v pozn. 2, s. 24–27.

¹²⁸ Státní okresní archiv (dále SOkA) Strakonice, Archiv města (dále AM) Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inventární číslo (dále inv. č.) 89, kniha č. 80, zápis z 11. 2. 1930.

¹²⁹ K bratrům Kaizlovým a Volyni viz J. Kaizl (ed. Z. V. Tobolka), *Z mého života*, 1908, předmluva, s. 8 [cit. 2013-03-03]. Dostupné <http://www.archive.org/details/zmhoivota01kaiz>; *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 264.

¹³⁰ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápisy z 2. 8. 1927, 17. 4. a 29. 5. 1928, 19. 12. 1929, 24. 11. 1931; tamtéž, Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1929–1938, inv. č. 99, kniha č. 89, zápis z 5. 4. 1932; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1932–1935, inv. č. 90, kniha č. 81, zápis z 27. 6. 1932. Městská kronika mylně uvádí pojmenování až k roku 1933, tedy po Kaizlově smrti (omyl lze vysvětlit tím, že kronika nebyla psána průběžně, nýbrž zpětně). Viz *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 305.

¹³¹ Označení „*Město Habeš*“ pro část Volyně (stejně jako *Město, Podolí a Hradčany*) však uvádí *Kronika města Volyně 1953–1976*, s. 68 [cit. 2013-03-03]. Dostupné <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&lang=cs&doctree=1kjoivpd&id=1247>.

v době italského vpádu do Habeše (dnešní Etiopie), tedy v letech 1935–1936.¹³² Název *Habeš* není v českých zemích neobvyklý – jako jméno místní části se vyskytuje v 66 obcích, a to často s toutéž motivací, jakou uvádějí obyvatelé ve Volyni.¹³³

Jižní městská čtvrť se dále rozšiřovala v 50. a 60. letech; jinak však tato doba znamenala útlum stavební činnosti. Nový rozmach výstavby přineslo až období **normalizace**.¹³⁴ Ze 70. let pochází rozsáhlé sídliště a čtvrť rodinných domů na úbočí Malsičky, tedy nedaleko hlavního náměstí. Vznik panelových domů v těsném sousedství historického jádra nevhodně narušil vzhled města. Roku 1977 navrhla rada městského národního výboru pojmenovat budoucí sídliště **Pod Malsičkou II**, zatímco dosavadní *Hřbitovní ulice* měla získat název *Pod Malsičkou I*.¹³⁵ Druhý návrh se patrně neuskutečnil v úplnosti (viz s. 103–104), avšak sídliště bylo jménem *Pod Malsičkou* (bez římské číslice) nazýváno minimálně po celý zbytek komunistického období.¹³⁶ V současné době sídliště oficiálně pojmenováno není, stejně jako žádná jiná čtvrť ve Volyni, a jako adresa slouží název ulice *Pod Malsičkou*.¹³⁷

Na přelomu 70. a 80. let byly dále postaveny jednotlivé pavilony Domova mládeže v sousedství školních budov a roku 1985 byl severně od města otevřen rozsáhlý areál školy v přírodě pro děti z okresu Chomutov. Od té doby se Volyně výrazně stavebně nerozšířila. Historické jádro města tvoří od roku 1990 městskou památkovou zónu.

¹³² Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012. Itálie dlouhodobě usilovala o ovládnutí dnešní Etiopie a v době fašistické vlády Benita Mussoliniho do této země v roce 1935 vpadla. I přes hrdinný odpor etiopských obyvatel byla Habeš následujícího roku dobytá. Viz M. Pečenka – P. Luňák a kol., *Encyklopedie moderní historie*, Praha 2007³, s. 171–172.

¹³³ L. Olivová-Nezbedová, Pomístní jména a jména místních částí v Čechách vzniklá z českých exonym spjatých s válečnými událostmi. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 389–396. Podobných exonym z dob válečných střetů existuje v českých zemích celá řada, např. Prajsko (odkazuje k prusko-rakouské válce), Port Arthur (z dob rusko-japonské války), Na Balkáně ad.

¹³⁴ Ke stavebnímu rozvoji v tomto období viz též *Kronika města Volyně 1977–1988*, s. 11–12, 59, 91, 122, 129–130, 310 ad. [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kjovp&minimal=1>.

¹³⁵ SOKA Strakonice, Městský národní výbor (dále MěNV) Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1975–1977, inv. č. 121, signatura (dále sign.) I A 3a, karton (dále kart.) 10, zápisy z 6. 4. a 20. 4. 1977.

¹³⁶ Např. SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů rady MěNV 1980, zápis z 8. 10. 1980, Mimořádná údržba; tamtéž, Rada 1989, zápis z 1. 6. 1989, Zpráva pro radu MěNV Volyně o plnění stavebních a zvelebovacích akcí.

¹³⁷ Sdělení Iliny Myslivcové z Městského úřadu Volyně, 22. 3. 2013.

4. VÝVOJ ULIČNÍHO NÁZVOSLOVÍ MĚSTA VOLYNĚ

Tato ústřední část diplomové práce se věnuje proměnám pojmenování veřejných prostranství ve Volyni v sedmi historických obdobích od roku 1871 do současnosti. Uspořádání této části a způsob třídění uličních názvů byly představeny v metodologické kapitole (viz s. 31–34).

4.1 První pojmenování ulic roku 1871

Již před oficiálním označením ulic užívali obyvatelé Volyně několik lidových názvů, jež se často uplatnily i při prvním pojmenování.¹³⁸ Tyto názvy byly motivovány zejména směrem k jiné obci (*Vimperská, Nišovská, Nemetická* – podle směru k obcím Vimperk, Nišovice, Němětice), objektem, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (*Kostelní*), původním místním nebo pomístním jménem (*Hradčanská*) či vlastností ulice (*Velké náměstí*). Zřejmě se zde vyskytovalo i pojmenování podle osoby (*Vodičkova*).¹³⁹

Roku 1871 navrhl kupec Alois Krása obecnímu zastupitelstvu, aby pojmenovalo všechna veřejná prostranství ve Volyni. Byla vytvořena speciální komise v čele s Krásou, jejíž návrhy uličních názvů zastupitelstvo téhož roku přijalo.¹⁴⁰ Ve stejné době došlo k pojmenování ulic i v jiných českých městech (Praha, Brno, České Budějovice), protože roku 1857 bylo vydáno císařské nařízení, jež zavedlo nový systém číslování domů a pojmenování ulic.¹⁴¹ Volyňské názvy jsou uvedeny níže v abecedním pořádku.

¹³⁸ O vývoji uličního názvosloví Volyně do roku 1945 jsem již podrobně pojednal ve své seminární práci, o. c. v pozn. 2, s. 10–34. Tato práce však sledovala především historický zřetel a začleňovala proměny názvů ulic do kontextu dějin Volyně a dějin českých zemí. Zde využívám získaného materiálu ke sledování významových motivací uličních názvů a vývoje uplatnění honorifikace.

¹³⁹ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1859–1870, inv. č. 87, kniha č. 78, zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva z 26. 5. 1863, 30. 3. 1867, 9. 5. a 6. 8. 1868. Viz též *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 15, 19–20, 30–33, 35–36, 39, 45.

¹⁴⁰ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44, zápisy z 25. 7. a 27. 12. 1871. Viz též *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 54, 59–61.

¹⁴¹ M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 14; M. Flodrová, *Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek*, Brno 1997, s. 8, 15; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 32.

Dolní náměstí (dnes *Palackého*)

Jedná se o dlouhé prostranství mezi městským jádrem a řekou Volyňkou. Název je motivován obecnou polohou vzhledem k hlavnímu volyňskému náměstí. Podle Františka Teplého se lidově nazývalo *Malý rynek*,¹⁴² což odkazuje k menší rozloze ve srovnání s *Velkým náměstím*.

Husova třída (*Husova*)

Jedna z hlavních volyňských ulic, směřující z hlavního náměstí jihovýchodním směrem do sousední obce Nišovice. Lidově se proto nazývala *Nišovská* či *Nišovická*,¹⁴³ případně *Nišovská brána* (podle někdejší součásti opevnění, která zde stávala).¹⁴⁴ Tato označení ostatně užívají volyňští obyvatelé dodnes.¹⁴⁵ Ulice dále směřuje k městečku Husinec, v němž se narodil Jan Hus (1370/1371–1415). Je znám jako kazatel v Betlémské kapli, mistr svobodných umění a v letech 1409–1410 rektor pražské univerzity. Pro své reformní myšlenky byl odsouzen kostnickým koncilem a upálen roku 1415. Husovo učení položilo základy české reformace, jež po jeho smrti vyústila v husitské hnutí.¹⁴⁶ Volyňská ulice byla podle Jana Husa pojmenována patrně v souvislosti s 500. výročím jeho narození¹⁴⁷ a podle směřování ulice k Husovu rodišti.¹⁴⁸

¹⁴² F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377.

¹⁴³ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1859–1870, inv. č. 87, kniha č. 78, zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva z 26. 5. 1863 a 30. 3. 1867; *Kronika města Volyně 1861–1945* (1952), o. c. v pozn. 110, s. 30, 33, 39.

¹⁴⁴ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377; K. Kuča, o. c. v pozn. 12, s. 355; SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Žumpy – kanály – stoky 1907–1938“, Dotazník č. 1. O aesthetice měst, 1910.

¹⁴⁵ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

¹⁴⁶ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 146–147.

¹⁴⁷ Srovnej *Husovu třídu* v Praze; viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 14–15, 226.

¹⁴⁸ Srovnej *Husovu třídu* v Českých Budějovicích; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 156–158.

Kostelní ulice (*Lidická*)

Nachází se severně od hlavního náměstí a v západní části se spojuje s *Šumavskou ulicí*. Byla pojmenována podle kostela Všech Svatých, kolem něhož vede. Název je obyvateli Volyně neoficiálně užíván dodnes.¹⁴⁹

Nábřeží (*náměstí Hrdinů*)

Malé prostranství u mostu přes Volyňku, a to na jejím západním břehu. Název získalo právě podle své polohy.

Starozámecká ulice (*Zámecká*)

Vyčleňuje se z *Kostelní ulice* a vede severním směrem kolem budovy volyňské tvrze, jež byla označována jako „*starý zámek*“.¹⁵⁰

Špitální ulička (neoznačená)

Krátká spojnice mezi hlavním náměstím a *Kostelní ulicí*, navazující na *Husovu třídu*. Byla pojmenována podle budovy měšťanského chudobince, který se v ní nacházel.¹⁵¹ V tomto špitálu zemřel roku 1871 známý loutkář Václav Kopecký a v sousedním domě číslo 141 se v roce 1854 narodil Josef Kaizl (dnes je zde umístěna jeho busta).¹⁵²

Šumavská ulice (*Mistra Martina*)

Vychází ze severozápadní části hlavního náměstí a pokračuje západním směrem do čtvrti *Hradčany*. Ulice získala pojmenování podle pohoří Šumava, v jehož podhůří se Volyně nachází a k němuž ulice směřuje.¹⁵³ Prostranství na křižovatce *Šumavské* a *Kostelní ulice* se nazývalo (a dodnes lidově nazývá) *Kozí plácek*, protože se zde dříve

¹⁴⁹ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

¹⁵⁰ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 33, 61.

¹⁵¹ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 60.

¹⁵² F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 382–384.

¹⁵³ Srovnej dvě bývalé *Šumavské ulice* v Českých Budějovicích; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 115, 188.

chovaly a prodávaly kozy.¹⁵⁴ Část *Šumavské ulice* mezi hlavním náměstím a *Kozím pláckem* dvakrát zatačí mezi domy, a proto byla lidově označována *Na (V)otočení*.¹⁵⁵

Velké náměstí (*náměstí Svobody*)

Ústřední prostranství ve Volyni, na němž stojí radnice, měšťanský pivovar či mariánský sloup. Název náměstí vznikl podle jeho velikosti.

Vimperská ulice (*Vimperská*)

Jedna z centrálních volyňských ulic, jež vychází jižním směrem z hlavního náměstí. Dodnes tudy vede hlavní (dříve říšská) silnice pokračující do šumavského města Vimperk. Původní název užívali obyvatelé Volyně i přes četná přejmenování, jež tato ulice prodělala v pozdějších obdobích.¹⁵⁶ Podobně jako v případě *Nišovské brány* se také této ulici říkalo *Vimperská brána* podle části opevnění, která se zde dříve nacházela.¹⁵⁷

Vodičkova ulice (*Vodičkova*)

Malá a zapadlá ulička ležící ve čtvrti Podolí na pravém břehu Volyňky. Motivaci jejího názvu se nepodařilo zjistit: žádný nositel jména Vodička se v dějinách města nevyskytoval a významní Vodičkové uvedení v *Ottově slovníku naučném*¹⁵⁸ nemají s Volyní žádnou souvislost. Lze však soudit, že se nejedná o honorifikační název, protože ulička je zcela bezvýznamná a málo výstavná, a navíc se pojmenování patrně

¹⁵⁴ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012. Adjektivum *Kozí* se též často objevuje v pojmenování malých, zapadlých míst, čemuž odpovídá i volyňská situace. Viz J. David – P. Rous, *Neviditelní svědkové minulosti. Místní a pomístní jména na Vysočině*, Praha 2006, s. 71–72. Srovnej ulice *Kozí* v Praze a v Brně; viz M. Lašťovka a kol, o. c. v pozn. 56, s. 366; M. Flodrová, o. c. v pozn. 141, s. 123.

¹⁵⁵ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 32, 60; A. Hůlka, o. c. v pozn. 13, s. 13, 16; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012; SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápis zasedání městské rady 1941, inv. č. 94, kniha č. 84, zápis z 5. 12. 1941.

¹⁵⁶ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

¹⁵⁷ Viz poznámku 144. Viz též sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

¹⁵⁸ *Ottův slovník naučný*, o. c. v pozn. 100, s. 859–860.

užívalo již před oficiálním označením ulic roku 1871.¹⁵⁹ Ulička snad mohla být nazvána podle svého obyvatele. Zajímavý lidový výklad nabízejí volyňští pamětníci, kteří se domnívají, že jméno vzniklo ze zdrobnělého apelativa *vodička* a bylo motivováno vodou tekoucí ve zdejší stoce.¹⁶⁰

Shrnutí

Při prvním oficiálním pojmenování v roce 1871 získalo název celkem 10 volyňských ulic a náměstí. Pokud vyloučíme *Vodičkovu ulici*, zjistíme, že se v celém souboru uplatnil jediný honorifikační název, a sice *Husova třída*. Všechna ostatní jména mají povahu orientační či charakterizační. Nejčastěji byla udělena podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (*Kostelní ulice*, *Starozámecká ulice*, *Špitální ulička*). Kromě toho se v souboru uplatnilo dalších pět významových motivací, z nichž každá je zastoupena jediným jménem. Jedná se o názvy podle vlastnosti ulice (obecná poloha a velikost), podle její polohy, podle směru k jiné obci a podle blízkého pohoří. Motivace pojmenování *Vodičkovy ulice* zůstává nejasná. Jednotlivé významové kategorie přehledně zachycuje následující tabulka. Číslice na začátku řádků odkazují na klasifikaci představenou v metodologické kapitole (s. 33–34). Tabulka uvádí u každého motivačního okruhu příslušné uliční názvy s počtem výskytu a s procentuálním zastoupením v souboru všech jmen zkoumaného období.

¹⁵⁹ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 20. Zmínka o *Vodičkově ulici* se však nachází v přípisku, který může pocházet z pozdější doby.

¹⁶⁰ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 6. 6. a 17. 11. 2012. Ve shodě s tímto vysvětlením nazývají volyňští obyvatelé tuto uličku „*Vodičková*“ (dlouze). Přechod jména ke složenému skloňování dokládají i archivní prameny, např. *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 20, 61; SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45, zápis z 29. 8. 1896.

Tabulka č. 1: Významové motivace názvů ulic roku 1871

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti 1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova třída</i>	1x	10%
Ostatní názvy			
4. podle vlastnosti ulice 4.2 obecná poloha	<i>Dolní náměstí</i>	1x	10%
4.3 velikost	<i>Velké náměstí</i>	1x	10%
6. podle polohy ulice	<i>Nábřeží</i>	1x	10%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Kostelní ulice</i> <i>Starozámecká ulice</i> <i>Špitální ulička</i>	3x	30%
9. podle směru k jiné obci	<i>Vimperská ulice</i>	1x	10%
11. podle blízkého pohoří	<i>Šumavská ulice</i>	1x	10%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova ulice</i>	1x	10%

4.2 Názvy ulic v letech 1872–1918

Soubor uličních názvů, přijatý volyňským zastupitelstvem roku 1871, zůstal nezměněn až do samotného závěru 19. století. V roce 1896 byla *Vimperská ulice* přejmenována na *Jeřábkovu*¹⁶¹ a o dva roky později získalo dosavadní *Dolní náměstí* nový název podle Františka Palackého.¹⁶² Kromě oficiálně schválených jmen se v této době užívaly ve Volyni také dva názvy, které patrně nebyly úředně uděleny. Jedná se o *ulici V Židovnech* (resp. *V Židovnách* či *Židovská ulice*)¹⁶³ a o *Školní* (případně *Školskou*) *uličku*.¹⁶⁴ S jejich jmény se setkáme i v zápisech městské rady či v monografii Františka Teplého,¹⁶⁵ a proto jsem je zahrnul mezi hesla do této kapitoly i do následné statistiky.

Další změnu do uličního názvosloví Volyně přinesla první světová válka. V únoru 1916 vydalo c. k. okresní hejtmanství ve Strakonici výnos týkající se pojmenování hlavních ulic a náměstí podle vynikajících vojevůdců Rakouska-Uherska. Na jeho základě doporučila městská rada ve Volyni obecnímu výboru, aby přejmenoval *Velké náměstí* na *náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa* a *Kostelní ulici* udělil název *ulice Podmaršálka Františka Kánika*.¹⁶⁶ Obě osobnosti musely s pojmenováním souhlasit. K označení ulic jmény členů habsburského rodu a významných vojevůdců došlo roku 1916 nejen ve Volyni, ale i v mnoha jiných městech českých zemí. Jednalo se o projev loajality ze strany obecních zastupitelstev, který však nemusel být zcela dobrovolný.¹⁶⁷

¹⁶¹ SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45, zápis z 18. 4. 1896.

¹⁶² Tamtéž, zápis z 5. 7. 1898.

¹⁶³ SOKA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44, zápis z 21. 5. 1885; tamtéž, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 4. 4. 1903; *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 181.

¹⁶⁴ SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45, zápis z 18. 11. 1898; tamtéž, Plán polohy 1892–1918, inv. č. 307, sign. II A I, kart. 29, kopie polohopisného plánu z roku 1908.

¹⁶⁵ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377.

¹⁶⁶ SOKA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápisy z 28. 4. a 18. 10. 1916; tamtéž, Zápisy ze schůzí městské rady 1906–1945, inv. č. 888, kart. 147, zápis z 3. 5. 1916.

¹⁶⁷ I. Šedivý, *Češi, české země a velká válka 1914–1918*, Praha 2003, s. 202–205, 209–213.

Pro vývoj volyňského uličního názvosloví měla význam skutečnost, že byla jména poprvé udělena shora a podle žijících osob.

Jeřábková ulice (*Vimperská*)

Toto nové pojmenování získala roku 1896 dosavadní *Vimperská ulice*. Václav Jeřábek (1805–1883) byl volyňský měšťan a dobrodinec, který založil nadaci pro místního katechetu a kněze. Žil asketickým životem a celé své jmění odkázal obci na podporu chudých obyvatel. Po Jeřábkově smrti byl v jeho domě zřízen městský chudobinec.¹⁶⁸ Jednalo se o dům č. 32, který se nacházel právě ve *Vimperské ulici*.¹⁶⁹ Na náhrobku Václava Jeřábka na volyňském hřbitově stojí pod jeho jménem přídomek „*dobrodinec chudých*“.

náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa (*náměstí Svobody*)

Nový název pro volyňské *Velké náměstí*, přijatý v květnu 1916 v rámci válečného pojmenování ulic podle významných vojevůdců.¹⁷⁰ Karel František Josef (1887–1922) byl prasynovcem císaře Františka Josefa I. a roku 1914 se stal následníkem habsburského trůnu. V prvních letech války bojoval jako polní podmaršálek na jižní a východní frontě. Po císařově smrti v listopadu 1916 nastoupil na trůn pod jménem Karel I. Jako císař neúspěšně usiloval o uzavření míru a musel přihlížet rozpadu habsburského soustátí. Po válce se dvakrát pokusil o obnovu monarchie, za což byl vypovězen na ostrov Madeira, kde roku 1922 zemřel.¹⁷¹ Zajímavé je, že po Karlově

¹⁶⁸ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 370, 376; *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 62, 146, 160.

¹⁶⁹ Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; tamtéž, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

¹⁷⁰ Srovnej *třídu Arcivévodů Karla Františka Josefa* v Praze či stejnojmenné náměstí v Českých Budějovicích. Viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 15; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 97.

¹⁷¹ B. Hamannová, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 2010³, s. 216–219.

nástupu na císařský trůn si volyňské náměstí uchovalo název s jeho původním jménem a titulem a nebylo přejmenováno, na rozdíl od jiných českých měst.¹⁷²

náměstí Palackého (*Palackého*)

Dosavadní *Dolní náměstí* získalo tento název roku 1898 u příležitosti 100. výročí narození Františka Palackého. Tělocvičná jednota Sokol tehdy pořádala ve Volyni národní slavnost a členové přípravného výboru navrhli nové jméno náměstí, což obecní výbor jednohlasně přijal.¹⁷³ František Palacký (1798–1876), známý též jako Otec národa, byl nejvýznamnějším představitelem českého národního obrození v 19. století. Od revoluce roku 1848 stál v čele domácí politiky a svým dílem *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě* založil novodobé české dějepisceví.¹⁷⁴

Školní / Školská ulička (neoznačená)

Označení pro úzkou spojnici mezi hlavním náměstím a *Kostelní ulicí*, v níž se nacházely budovy volyňských škol. Název se sice objevuje v archivních pramenech i v monografii Františka Teplého, avšak není jisté, zda byl udělen oficiálně.¹⁷⁵ Patrně se jednalo spíše o lidové označení. Volyňští obyvatelé dnes uličku všeobecně nazývají „*pochcaná*“, protože je umístěna mezi dvěma hostinci, jejichž návštěvníci ji často znečišťují.¹⁷⁶

ulice Podmaršálka Františka Káníka (*Lidická*)

Nové pojmenování Kostelní ulice bylo přijato roku 1916 spolu s názvem *náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa*. Také v tomto případě se eponymem ulice stal

¹⁷² I. Šedivý, o. c. v pozn. 167, s. 209–210; M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 15.

¹⁷³ SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45, zápis z 5. 7. 1898.

¹⁷⁴ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 306–307.

¹⁷⁵ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377; SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45, zápis z 18. 11. 1898; tamtéž, Plán polohy 1892–1918, inv. č. 307, sign. II A I, kart. 29, kopie polohopisného plánu z roku 1908; tamtéž, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Žumpy – kanály – stoky 1907–1938“, Výkaz ohledně kanalizace ve Volyni roku 1902. Podle Václava Laciny se název *Školní* používal pro horní část ulice *Kostelní*, v níž stály budovy škol. To však neodpovídá sdělení ostatních pramenů ani polohopisného plánu. Viz V. Lacina, o. c. v pozn. 14, s. 8.

¹⁷⁶ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

významný vojevůdce Rakouska-Uherska, a sice volyňský rodák František Káník (1863–1931). Absolvent pražské kadetní školy byl roku 1898 přijat do generálního štábu. V první světové válce bojoval jako polní podmaršálek a v roce 1918 byl povýšen na generála rakousko-uherské pěchoty. František Káník během války poukazoval peníze na chudé obyvatele rodného města; spolu s poděkováním za označení ulice jeho jménem zaslal obnos 500 korun. Roku 1919 odešel na odpočinek a zemřel v Mariánských Lázních.¹⁷⁷

ulice V Židovnech / Židovská ulice (Žižkova)

Název je rovněž uváděn v podobě „*V Židovnách*“ či „*Židovny*“.¹⁷⁸ Ulice náležející židovským obyvatelům Volyně vznikla již v 17. století v jižním sousedství dolního náměstí, s nímž byla propojena na konci 19. století (viz s. 42–43). Množství variant jejího názvu svědčí o tom, že podobně jako *Školní ulička* patrně nebyla úředně pojmenována. Uvedená označení se však hojně vyskytují v archivních pramenech až do roku 1946, kdy ulice získala oficiální název *Žižkova*. Obyvatelé Volyně však původní jména používají dodnes.¹⁷⁹ Jak již bylo uvedeno (s. 43), názvy vznikly z apelativa *židovna* neboli „*místo, kde bydlí, působí nebo se scházejí Židé; židovská škola*“,¹⁸⁰ respektive „*židovská hospoda nebo židovský obchod*“.¹⁸¹

Shrnutí

V letech 1872–1918 bylo ve Volyni užíváno celkem 12 uličních názvů, z nichž šest přetrvalo z prvního pojmenování veřejných prostranství roku 1871 (*Husova třída, Nábřeží, Starozámecká ulice, Špitální ulička, Šumavská ulice, Vodičkova ulice*). Dva

¹⁷⁷ *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, I., I–K*, Mnichov 1984, s. 99. Během válečných let je František Káník mnohokrát zmiňován v zápisech z jednání obecního výboru (SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůzí městské rady 1906–1945, inv. č. 888, kart. 147, zápisy z 3. 5. a 24. 7. 1916) i městské rady (tamtéž, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápisy ze 4. 2. 1915, 28. 4. 1916, 3. 1. a 18. 5. 1918).

¹⁷⁸ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 377; SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44, zápis z 21. 5. 1885; tamtéž, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis ze 4. 4. 1903; *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 181.

¹⁷⁹ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

¹⁸⁰ *Slovník spisovného jazyka českého IV*, o. c. v pozn. 122, s. 918.

¹⁸¹ *Příruční slovník jazyka českého. Díl VIII.*, o. c. v pozn. 123, s. 1042.

nové názvy (*Školní ulička, ulice V Židovnech*) jsou uváděny v archivních pramenech, avšak patrně nebyly uděleny oficiálně. Zbylé čtyři ulice (*Dolní náměstí, Kostelní ulice, Velké náměstí, Vimperská ulice*) byly v daném období přejmenovány. Všechny získaly nové názvy podle významných osobností, ať už známých z politického života (Karel I., František Palacký), nebo spjatých přímo s Volyní (Václav Jeřábek, František Káník). Tím ve městě značně vzrostl počet honorifikačních jmen – nyní se jich zde vyskytovalo pět (41,66%), zatímco orientačních a charakterizačních názvů bychom našli sedm (58,33%). Druhá skupina uličních jmen byla většinou motivována objektem, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (*Starozámecká ulice, Školní ulička, Špitální ulička, ulice V Židovnech*). Kromě nich přetrvaly názvy podle polohy ulice, podle blízkého pohoří a název s nejasnou motivací. Rozložení významových okruhů opět zachycuje připojená tabulka. Nově udělená jména jsou zvýrazněna tučnou kurzívou.

Tabulka č. 2: Významové motivace názvů ulic v letech 1872–1918

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti			
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova třída</i>	1x	8,33%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa</i> <i>náměstí Palackého</i>	2x	16,66%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Jeřábkova ulice</i> <i>ulice Podmaršálka</i> <i>Františka Káníka</i>	2x	16,66%
Ostatní názvy			
6. podle polohy ulice	<i>Nábřeží</i>	1x	8,33%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Starozámecká ulice</i> <i>Školní ulička</i> <i>Špitální ulička</i> <i>ulice V Židovnech</i>	4x	33,33%
11. podle blízkého pohoří	<i>Šumavská ulice</i>	1x	8,33%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova ulice</i>	1x	8,33%

4.3 Názvy ulic v letech 1918–1939

Říjnový převrat roku 1918, jenž nastolil samostatnou Československou republiku, přinesl i změny v uličním názvosloví Volyně. Patrně již 29. října během odstraňování symbolů habsburské monarchie byly sneseny tabulky z *náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa* a z *ulice Podmaršálka Františka Kánika*, protože tyto názvy upomínaly na předchozí zřízení.¹⁸² Na nová pojmenování si však obě prostranství musela počkat. Městská rada přikročila k revizi uličních názvů až po vydání **zákona č. 266/1920 Sb. O názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabulkami a číslování domů**, na nějž navazoval **zákon č. 267/1920 Sb. O odstranění nevhodných názvů**. Tyto právní normy nařizovaly obcím odstranit pojmenování, jež „*připomínají osoby, které projevíly nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům sdruženým, nebo připomínají události rázu protistátního*“.¹⁸³

Následná úprava uličního názvosloví Volyně proběhla roku 1921 nebo 1922. Zprávy o ní čerpáme pouze nepřímo, protože v příslušné složce ve Státním okresním archivu Strakonice chybějí zápisy z jednání městské rady v roce 1921¹⁸⁴ a následujícího roku není uvedeno, že by došlo k pojmenování ulic.¹⁸⁵ Východiskem tak pro nás zůstává monografie Františka Teplého,¹⁸⁶ městská kronika¹⁸⁷ a zápisy z následujících let. Dozvídáme se, že *ulice Podmaršálka Františka Kánika* byla nově označena jako *ulice Mistra Martina*, avšak stále se převážně užíval dřívější název *Kostelní ulice*. *Starozámecká ulice* byla přejmenována do podoby *Za Zámkem*, zatímco *Šumavská ulice* získala název *ulice Václava Čeňka Bendla*. Kromě toho došlo k pojmenování nových prostranství, a sice *ulice Chelčického*, *ulice Komenského* a městského parku *Na Sadech*.

¹⁸² F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 403; SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 29. 10. 1918.

¹⁸³ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 77–78.

¹⁸⁴ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápisy z roku 1921.

¹⁸⁵ V zápise městské rady ze 7. 2. 1922 je sice uvedeno, že má být svolána „*poradní schůze obecní komise pro nové pojmenování náměstí a ulic*“, avšak o schválení nových názvů chybí v dalších zápisech jakákoli zmínka. Viz tamtéž, zápis ze 7. 2. 1922.

¹⁸⁶ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 399.

¹⁸⁷ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 246. Podle kroniky byly ulice pojmenovány roku 1921, avšak zápisy v kronice vznikly až v roce 1928, takže tento údaj nemusí být správný.

Hlavní náměstí roku 1921/1922 dosud nezískalo nové jméno, takže se mu patrně vrátilo předchozí označení *Velké náměstí*. Oficiálního názvu se dočkalo až roku 1924, kdy bylo pojmenováno podle Aloise Rašína u příležitosti prvního výročí jeho smrti.¹⁸⁸

Uliční názvosloví se od roku 1924 až do konce první a druhé republiky dále neměnilo (pokud nepočítáme neuskutečněné návrhy). Ve 30. letech se však jednalo o pojmenování nově vzniklé vilové čtvrti v jižní části města, jež nakonec roku 1932 získala název *Kaizlova vilová čtvrť*, o čemž již bylo pojednáno v kapitole zabývající se urbanistickým vývojem města (s. 44).

Na Sadech (*Bezručovy sady*)

Pojmenování volyňského parku za měšťanským pivovarem západně od hlavního náměstí, udělené roku 1921/1922.¹⁸⁹ Obyvatelé Volyně jej nazývají obecně *park, na parku*.¹⁹⁰

Rašíново náměstí (*náměstí Svobody*)

Roku 1924 navrhl volyňský starosta pojmenovat některou ulici na počest Aloise Rašína, který o rok dříve podlehl atentátu mladého anarchisty.¹⁹¹ Návrh byl podán jménem národně demokratické strany, v níž Rašín působil a jež měla ve Volyni nejvíce voličů. Nakonec městská rada i zastupitelstvo udělily název hlavnímu volyňskému náměstí.¹⁹² Alois Rašín (1867–1923), původně mladočeský politik, se v době první světové války proslavil svou odbojovou činností, za niž byl roku 1916 odsouzen k trestu smrti

¹⁸⁸ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44, zápis z 20. 2. 1924; tamtéž, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 28. 2. 1924.

¹⁸⁹ Viz též Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930.

¹⁹⁰ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012. Viz též SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápis z 12. 4. 1932; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1935–1938, inv. č. 91, kniha č. 82, zápis z 16. 2. 1937.

¹⁹¹ Srovnej *Rašíново nábřeží* v Praze a bývalou *Rašínovu ulici* v Českých Budějovicích; viz M. Lašťovka a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství. 2. díl (O–Ž)*, Praha 1998, s. 141–142; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 186–187.

¹⁹² Viz poznámku 188.

(amnestoval jej však nový císař Karel I.). Významně se podílel na vyhlášení samostatného státu v říjnu 1918 a vytvořil návrh jeho prvního zákona. Jako ministr financí provedl odhnutí československé měny a zabránil inflaci. Rašínova úsporná opatření však vyvolávala odpor a roku 1923 byl na něj spáchán atentát.¹⁹³

ulice Chelčického (Walkerova)

Nově postavená ulice ve čtvrti Podolí na východním okraji města, z níž vychází silnice vedoucí do sousedních Litochovic. Asi 25 kilometrů tímto směrem se nachází obec Chelčice, působiště Petra Chelčického.¹⁹⁴ Návrh na označení této ulice jeho jménem byl podán již roku 1915 v rámci plánovaného pojmenování volyňských prostranství podle osobností české reformace.¹⁹⁵ Ve válečném Rakousku-Uhersku tento návrh nemohl být přijat a dočkal se uskutečnění až roku 1921/1922. Petr Chelčický (okolo 1380 – okolo 1450) byl náboženský myslitel a reformátor, jehož život zůstává zahalen tajemstvím. Někteří badatelé jej ztotožňují se zemanem Petrem Záhorkou ze Záhorčí v sousedství Chelčic. Ve svých dílech (*O boji duchovním, O trojím lidu, Postila, Sít' víry pravé* ad.) hlásal rovnost křesťanů před Bohem a odmítl jakékoli násilí, trest smrti i společenské rozdělení na trojí lid. Jeho myšlenky se staly ideovým základem jednoty bratrské, první české reformované církve.¹⁹⁶

ulice Komenského (Školní)

Nově zřízená ulice směřující severně od městského jádra k budovám dětské opatrovny, obecné a měšťanské školy, okresního soudu s berním úřadem a zimní hospodářské školy.¹⁹⁷ Tyto výstavné budovy vznikly již před první světovou válkou a ulice byla

¹⁹³ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 356–357; viz též J. Tomeš a kol., *Český biografický slovník XX. století. III. díl, Q–Ž*, Praha – Litomyšl 1999, s. 22.

¹⁹⁴ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-10]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.908381&y=49.171873&z=11&t=s&q=volyn%25C4%259B&qp=13.874374_49.137220_13.997354_49.184698_12.

¹⁹⁵ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 24. 6. 1915.

¹⁹⁶ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 154.

¹⁹⁷ Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; tamtéž, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941.

dosud v pramenech uváděna jako „*nová školní ulice*“.¹⁹⁸ Oficiální název získala roku 1921/1922 podle zakladatele novodobé pedagogiky Jana Amose Komenského (1592–1670). Tento český polyhistor a poslední biskup jednoty bratrské strávil většinu života v exilu, kde psal svá světoznámá díla zabývající se vzděláním a vytvořením univerzální vědy, jež měla vést k morálnímu zušlechtění lidstva.¹⁹⁹ Označení volyňské ulice jeho jménem patrně souvisí s 250. výročí Komenského smrti, které bylo oslavováno roku 1920.²⁰⁰ Také lze připustit spojitost s dalšími názvy ulic podle osobností české reformace, jež byly ve Volyni nově uděleny (*Chelčického ulice, ulice Mistra Martina*). Ulice, v nichž se nacházejí školní budovy, nesou Komenského jméno i v mnoha jiných českých městech.²⁰¹

ulice Mistra Martina (*Lidická*)

Nový název pro dosavadní *Kostelní ulici*, jež byla v letech 1916–1918 označena jako *ulice Podmaršálka Františka Kánika*. Po celé období první republiky se však stále užíval název *Kostelní ulice*,²⁰² takže se patrně nové pojmenování neujalo.²⁰³ Eponymem ulice se stal volyňský rodák Martin (zemřel 1428), žák Jana Husa a od roku 1412 mistr svobodných umění na pražské univerzitě. Po svém učiteli převzal Martin roli kazatele v Betlémské kapli. Jeho osobní přátelství s Janem Husem dokládají čtyři dochované

¹⁹⁸ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 11. 11. 1919 ad.; tamtéž, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 22. 1. 1919 ad.

¹⁹⁹ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 197–198.

²⁰⁰ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 246. Výročí Komenského smrti je mylně uváděno v roce 1921. Téhož roku došlo k pojmenování *Komenského ulice* i v Českých Budějovicích; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 197.

²⁰¹ M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 34.

²⁰² Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 18. 9. 1924; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápis z 16. 11. 1927; tamtéž, Evidence obyvatelstva 1930–1940, inv. č. 395, sign. II A III, kart. 54, Seznam sčítacích obvodů obce města Volyně pro sčítání lidu v r. 1940 (uvádí uliční názvy z doby před přejmenováním téhož roku).

²⁰³ Název *ulice Mistra Martina* se v zápisech městské rady vůbec neobjevuje; je však uváděn v jiných pramenech – viz SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „*Kostelní ulice 1930*“, Městský úřad ve Volyni Správě státní autobusové dopravy poštovní v Praze-Vršovice dne 29. 9. 1930; tamtéž, Městský úřad ve Volyni panu Rudolfu Marešovi dne 29. 10. 1930.

dopisy, které mu slavný reformátor adresoval.²⁰⁴ Návrh na označení jedné z volyňských ulic Martinovým jménem pochází podobně jako v případě *ulice Chelčického* z roku 1915 a souvisí s 500. výročím smrti Jana Husa.²⁰⁵ Po válce byl návrh připomenut na schůzi obecního výboru roku 1919²⁰⁶ a o dva/tři roky později byla ulice přejmenována.

ulice Václava Čenka Bendla (*Mistra Martina*)

Dosavadní *Šumavská ulice* získala nový název roku 1921/1922. Václav Čeněk Bendl (1833–1870) byl český kněz, spisovatel a přítel Boženy Němcové. Pocházel z Turnova a studoval na akademickém gymnáziu v Praze pod vedením V. K. Klicpery. Proslavil se jako první překladatel Puškina a Lermontova do češtiny; své básně a překlady publikoval v týdeníku Lumír a v Časopise Českého musea. Později vystudoval bohosloví v Českých Budějovicích, byl vysvěcen na kněze a stal se katechetou na školách ve Volyni. Roku 1870 zde předčasně zemřel a dodnes jej připomíná honosný náhrobek u zdi hřbitovního kostela na Malsičce.²⁰⁷ Ve Volyni se ulice nesoucí jméno *Čenka Bendla* nachází i dnes, avšak na jiném místě (viz s. 88–89).

Za Zámkem (*Zámecká*)

Název byl roku 1921/1922 udělen dosavadní *Starozámecké ulici* a opět souvisel s budovou volyňské tvrze („zámku“ či „starého zámku“), kolem níž ulice prochází. Nové pojmenování se příliš neujalo; v archivních pramenech je ulice uváděna většinou jako „Zámecká“, případně „Pod Zámkem“.²⁰⁸ První ze zmíněných názvů byl později udělen oficiálně a ulice jej nese dodnes.

²⁰⁴ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 39–40.

²⁰⁵ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 24. 6. 1915; tamtéž, Zápisy ze schůzi městské rady 1906–1945, inv. č. 888, kart. 147, zápis ze 7. 7. 1915.

²⁰⁶ Tamtéž, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 22. 1. 1919.

²⁰⁷ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 369–370; *Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Třetí díl, B–Bianchi*, Praha 1890, s. 731.

²⁰⁸ Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 18. 9. 1924; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápisy z 16. 4. 1929, 14. 4. a 28. 4. 1931 ad. Oficiální název *Za Zámkem* uvádí např. Evidence obyvatelstva 1930–1940,

Shrnutí

V období první a druhé Československé republiky se ve Volyni objevuje 13 názvů veřejných prostranství. Sedm z nich se ve městě vyskytlo poprvé; z toho čtyři pro stávající ulice (dosud označené jako *náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa*, *Starozámecká ulice*, *Šumavská ulice* a *ulice Podmaršálka Františka Káníka*) a tři pro ulice nově zbudované. Zbylých 6 názvů přetrvalo z předchozího období (*Husova třída*, *Jeřábková ulice*, *Palackého náměstí*,²⁰⁹ *Vodičkova ulice*; zřejmě neoficiální označení *Školní ulička* a *ulice V Židovnech*). Název *Kostelní ulice* se sice užíval nadále, avšak ulice byla úředně pojmenována podle mistra Martina, a proto jsem původní název do této statistiky nezařadil. Dřívější označení *Nábřeží* a *Špitální ulička* již nejsou v příslušném období uváděna. Pojmenování *Kaizlova vilová čtvrť* jako název městské části rovněž není do následující klasifikace zahrnuto.

Při pohledu na tabulku č. 3 je zřejmé, že v období 1918–1939 získala ve Volyni převahu honorifikační jména, jež byla zastoupena osmi z celkových 13 uličních názvů (přibližně 61,5%). Z nově udělených jmen se pouze ve dvou případech jednalo o označení orientační a charakterizační, a sice podle polohy ulice (*Na Sadech*) či podle objektu (*Za Zámkem*). Ostatních pět názvů již představovalo pojmenování honorifikační, ať už udělené podle osobnosti ze starších dějin (Petr Chelčický, J. A. Komenský), ze světa politiky (Alois Rašín) či spojené s Volyní (mistr Martin, Václav Čeněk Bendl). S výjimkou *Rašínova náměstí* se zde však neobjevilo žádné pojmenování podle aktuálních událostí a osobností Československa (např. oproti Praze, kde bychom našli *Masarykovo nábřeží*, *most Legií*, *náměstí Republiky* ad.).²¹⁰ Z názvů, v nichž se honorifikace neuplatnila, se nadále jako nejproduktivnější jevila jména podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (23,08%).

inv. č. 395, sign. II A III, kart. 54, Seznam sčítacích obvodů obce města Volyně pro sčítání lidu v r. 1940 (uvádí uliční názvy z doby před přejmenováním téhož roku).

²⁰⁹ Zatímco v předválečné době byl tento název většinou uváděn ve tvaru „*náměstí Palackého*“, v období první republiky se prosazuje podoba „*Palackého náměstí*“. Viz např. SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápis z 11. 2. 1930; tamtéž, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Palackého třída 1931“, Městský úřad ve Volyni panu JUDr. Janu Pinlovi, 25. 9. 1931.

²¹⁰ M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 18–20.

Tabulka č. 3: Významové motivace názvů ulic v letech 1918–1939

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti 1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova třída</i> <i>ulice Chelčického</i> <i>ulice Komenského</i>	3x	23,08%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>Palackého náměstí</i> <i>Rašínovo náměstí</i>	2x	15,40%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Jeřábkova ulice</i> <i>ulice Mistra Martina</i> <i>ulice Václava</i> <i>Čeňka Bendla</i>	3x	23,08%
Ostatní názvy			
6. podle polohy ulice	<i>Na Sadech</i>	1x	7,70%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Školní ulička</i> <i>ulice V Židovnech</i> <i>Za Zámkem</i>	3x	23,08%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova ulice</i>	1x	7,70%

4.4 Názvy ulic v letech 1939–1945

Novou kapitolu ve vývoji pojmenování volyňských ulic přinesla německá okupace českých zemí a vyhlášení protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939. Názvy veřejných prostranství se ocitly pod dohledem nadřízených orgánů, a sice oberlandrátu v Klatovech,²¹¹ jenž s volyňským městským úřadem komunikoval prostřednictvím Okresního úřadu ve Strakonících. V dubnu 1940 oberlandrát nařídil přejmenování *Rašínova náměstí*,²¹² jehož název upomínal na dobu demokratické republiky. Městská rada ve Volyni mohla sama navrhnout nové označení a nabídla tradiční název *Velké náměstí*.²¹³ Oberlandrát však nakonec v říjnu 1940 udělil centrálnímu prostranství jméno *Hlavní náměstí (Hauptplatz)*.²¹⁴

O měsíc později si klatovský oberlandrát od volyňského městského úřadu vyžádal seznam všech dosavadních uličních názvů s německými variantami.²¹⁵ Starosta písemně odpověděl, že „*ulice nebyly a nejsou soustavně pojmenovány ani blíže označeny. Až dosud užívalo se jen lidových názvů určitých čtvrtí*“.²¹⁶ Následně byl připojen seznam „nově navrhovaných“ jmen, jenž zahrnoval tyto ulice:

Hlavní náměstí / Hauptplatz;

Husova třída / Hus-Strasse;

Jeřábekova ulice / Jeřábek-Gasse;

²¹¹ Oberlandráty byly nejnižšími správními úřady pro německé státní příslušníky a zároveň kontrolními orgány pro dohled nad okresními a obecními úřady. Viz Z. Hledíková – J. Janák – J. Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007², s. 408.

²¹² SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Názvy ulic 1940“, Okresní úřad ve Strakonících Městskému úřadu ve Volyni dne 22. 4. 1940. Srovnej přejmenování *Rašínova nábřeží* v Praze a bývalé *Rašínovy ulice* v Českých Budějovicích; viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 191, s. 142; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 186–187.

²¹³ SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Názvy ulic 1940“, Městský úřad ve Volyni Okresnímu úřadu v Strakonících dne 3. 5. 1940; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1940, inv. č. 93, kniha č. 83, zápis z 30. 4. 1940.

²¹⁴ SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Názvy ulic 1940“, Okresní úřad ve Strakonících Městskému úřadu ve Volyni dne 28. 10. 1940.

²¹⁵ Tamtéž, Okresní úřad ve Strakonících Městskému úřadu ve Volyni dne 27. 11. 1940.

²¹⁶ Tamtéž, Městský úřad ve Volyni Okresnímu úřadu Strakonice dne 29. 11. 1940.

Komenského ulice / Komensky-Gasse;

Kostelní ulice / Kirchengasse;

Nádražní třída / Bahnhofstrasse;

Šumavská ulice / Böhmerwaldgasse;

*Zámecká ulice / Schlossgasse.*²¹⁷

V konceptu odpovědi na žádost oberlandrátu se navíc objevuje jméno *Palackého náměstí / Palackýmarktplatz.*²¹⁸

Sdělení volyňského starosty, že ulice nejsou soustavně pojmenovány a užívá se jen lidových názvů určitých čtvrtí, působí velmi překvapivě. Jak již víme z předchozího výkladu, ulice ve Volyni získaly oficiální označení již roku 1871 a od té doby došlo i k několika přejmenováním. Navíc honorifikační názvy *Husova třída, Jeřábková ulice* a *Komenského ulice* rozhodně nemohou být považovány za „lidové“. Starosta ve své odpovědi zcela vynechal jména ulic *Vodičkova, Chelčického, Mistra Martina, Václava Čenka Bendla, park Na Sadech* a *Kaizlovu vilovou čtvrtí*; zmíněna nebyla ani patrně lidová označení *Školní ulička* a *ulice v Židovnech*. Městský úřad však neměl důvod tyto názvy tajit, a proto se domnívám, že neúplnost písemné zprávy nebyla záměrná. Daná pojmenování spíše nebyla dostatečně vžitá a užívaná, což dokazují i zápisy městské rady z období první republiky, jež často upřednostňují tradiční názvy z 19. století (např. *Kostelní, Nišovická, Vimperská*) oproti nově uděleným honorifikačním jménům.²¹⁹ Tato tendence se projevuje i u dnešních obyvatel Volyně, zejména v mluvené komunikaci.²²⁰

²¹⁷ Tamtéž, Městský úřad ve Volyni Okresnímu úřadu Strakonice dne 29. 11. 1940.

²¹⁸ Tamtéž, Telefonická zpráva z okresního úřadu ve Strakonících. V tomto konceptu jsou německé varianty někdy uvedeny odlišně než ve výsledném dopisu, a sice v podobě *Hauptmarktplatz, Kirchengasse, Jeřábekgasse, Husgasse*. Koncept však obsahuje i další chyby a tři názvy nejsou uvedeny vůbec.

²¹⁹ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápisy z 16. 11. 1927, 19. 11. 1929, 2. 9. 1930 ad.; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1935–1938, inv. č. 91, kniha č. 82, zápisy z 18. 8. 1936, 16. 2. 1937 ad.

²²⁰ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

Dokladem přežívání původních uličních jmen jsou i domovní seznamy z počátku 40. let, jež uvádějí obyvatele každého volyňského domu.²²¹ Pisatelé do formuláře vyplňovali i název ulice, v níž se jejich dům nacházel, a zachovalo se tak cenné svědectví o tom, jak obyvatelé města jednotlivá prostranství nazývali. Často uváděli pouze jméno čtvrti (*Hradčany, Kaizlova, Podolí*) či obecný název místa (např. *Periferie, Továrna*). Pokud ulice nebyla oficiálně pojmenována, označovali ji opisem (např. *pod nemocnicí, u rybníka*). Úředně udělené názvy byly zapsány takto: *Hlavní náměstí* (ale i *Náměstí*, starší jména *Rašínovo náměstí* a *Velké náměstí*); *Husova třída*; *Chelčického* (též jako *Litochovická* podle sousední obce); *Jeřábkova* (ale i starší název *Vimperská*); *Komenského*; *Kostelní* (též jako *Mistra Martina*); *Městské sady* (rovněž *park, za parkem*; oficiální název *Na Sadech* se neobjevil); *Nádražní*; *Palackého náměstí*; *Šumavská* (označení *ulice Václava Čeňka Bendla* nebylo uvedeno); *Vodičkova*; *Zámecká* (též starší jméno *Starozámecká*); *Židovny* (rovněž *Židovna* či *Židovská*). Tyto nejednotné podoby dokazují malé povědomí obyvatel města o oficiálním názvosloví.

Vraťme se však zpět k úředně přijatým názvům v době protektorátu. Lze předpokládat, že navrhovaných 9 uličních jmen bylo klatovským oberlandrátem schváleno. Kromě *Hlavního náměstí* se mezi nimi vyskytly i další dva nové názvy, a sice *Zámecká ulice* (pro dosavadní ulici *Za Zámkem*) a předtím neoznačená *Nádražní třída*. Dvě ulice získaly zpět dřívější pojmenování z 19. století, a to *Kostelní* a *Šumavská ulice*, jejichž prvorepublikové názvy udělené podle mistra Martina a Václava Čeňka Bendla se očividně neujaly. Ostatní čtyři označení zůstala nezměněna (*Husova třída, Jeřábkova ulice, Komenského ulice, Palackého náměstí*). V městských písemnostech z doby protektorátu se kromě uvedených názvů setkáváme ještě s *ulicí V Židovnech*²²² a od roku 1940 je nově zmiňována *Hradčanská ulice*, aniž by se objevila zmínka o jejím úředním pojmenování.²²³ Plán města z roku 1941 uvádí i označení *V Sadech / Im Garten* pro městský park (za první republiky *Na Sadech*), avšak jinde se název nevyskytuje.²²⁴

²²¹ SOkA Strakonice, AM Volyně, Domovní seznamy 1942, inv. č. 400, sign. II A III, kart. 56. Seznamy jsou sice v archivu datovány do roku 1942, avšak tužkou je připsán letopočet 1940.

²²² Tamtéž, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Město Volyně, Uhlíkovi zahrada“, dopisy z 2. 7. 1940, 13. 6. a 19. 6. 1941 ad., opis tržové smlouvy z 14. 3. 1940; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1942, inv. č. 95, kniha č. 85, zápis z 28. 4. 1942.

²²³ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1940, inv. č. 93, kniha č. 83, zápis z 30. 4. 1940; tamtéž, Evidence obyvatelstva 1930–1940, inv. č. 395, sign. II A III, kart. 54, Seznam

Zásadní novinku představovala oficiální **dvojazyčnost názvů**. Výnosem z 26. 9. 1939 nařídil říšský protektor uvádět všechna veřejná označení německo-česky;²²⁵ následujícího roku se toto nařízení uplatnilo v uličním názvosloví nejen ve Volyni, ale i např. v Praze.²²⁶ Německé varianty volyňských jmen byly utvořeny jako složeniny, jejichž druhá část obsahovala slovo *Gasse* (ulice), *Strasse* (třída), *Platz* či *Marktplatz* (náměstí, resp. tržiště). První část složenin vznikla doslovným překladem z češtiny (např. *Kostelní* = „*Kirchen-*“; *Šumavská* = „*Böhmerwald-*“); pokud se jednalo o osobní jméno, bylo ponecháno v 1. pádě a odděleno spojovníkem od druhé části složeniny (např. *Jeřábek-Gasse*, *Hus-Strasse*). Podobně jako ve Volyni byly utvořeny německé podoby uličních názvů i v Praze.²²⁷ K hláskovým alternacím nedošlo; pouze v případě *Jeřábkovy ulice* mohl oberlandrát oproti navrhované podobě nahradit souhlásku *ř* konsonantem *r* či některou spřežkou (např. *rsch*).²²⁸

Hlavní náměstí / Hauptplatz (*náměstí Svobody*)²²⁹

Nové označení udělené roku 1940 klatovským oberlandrátem dosavadnímu *Rašínovu náměstí*. Název je motivován důležitostí tohoto prostranství.

sčítacích obvodů obce města Volyně pro sčítání lidu v r. 1940; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1941, inv. č. 94, kniha č. 84, zápis ze 17. 9. 1941; tamtéž, Zápisy ze zasedání městské rady 1944, inv. č. 97, kniha č. 87, zápis z 12. 1. 1943.

²²⁴ Městské muzeum ve Volyni, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941.

²²⁵ D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 67.

²²⁶ M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 21–23.

²²⁷ L. Kalousková, Srovnání českých a německých urbanonym na území Prahy, *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 497–503. Srovnej pražské názvy *Böhmerwaldgasse*, *Hus-Strasse*, *Kirchengasse*, *Komenský Gasse*, *Palacký-Platz*, *Schlossgasse*; viz M. Lašťovka a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství. 3. díl*, Praha 2012, s. 224, 247, 256, 259, 277–278, 293. Obdobné německé varianty se vyskytovaly i v Českých Budějovicích; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 305, 306–307, 318, 321, 322, 332.

²²⁸ L. Kalousková, o. c. v pozn. 227, s. 502; P. Balínková, o. c. v pozn. 24, s. 36; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 52.

²²⁹ Plán města z roku 1941 uvádí k názvu náměstí německou variantu *Hauptstadtplatz*; namísto jména *Palackého náměstí* užívá označení *Dolejší náměstí (Unterstadtplatz)*. V jiných pramenech se však tyto podoby názvů neobjevují, a proto s nimi zde dále nepracuji. Viz Městské muzeum ve Volyni, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941.

Hradčanská ulice (část ulice *Mistra Martina*)

Dlouhá ulice v severozápadní části města, vedoucí od křižovatky *Kostelní* a *Šumavské ulice* západním směrem do čtvrti Hradčany a k tamním rybníkům. O jejím úředním pojmenování však chybí zmínka, takže se patrně jednalo pouze o obecné označení podle místní části. V městských písemnostech je však *Hradčanská ulice* od roku 1940 hojně zmiňována²³⁰ a z poválečné doby pochází údaj o jejím přejmenování,²³¹ takže jsem ji do kapitoly zahrnul. Obyvatelé čtvrti navíc tuto ulici lidově nazývají *Hradčanská dodnes*, ačkoli nyní nese jméno *Mistra Martina* a název *Hradčanská* označuje jinou ulici.²³²

Nádražní třída / Bahnhofstrasse (*Nádražní*)

Dosud bezejmenná ulice ve čtvrti Podolí na pravém břehu Volyňky. Touto třídou prochází hlavní silnice vedoucí severním směrem do Strakonice a dominuje jí budova volyňského železničního nádraží, pocházející z konce 19. století. Označení *Nádražní třída* se objevuje již na mapách uložených ve volyňském muzeu, které jsou datovány do roku 1930,²³³ avšak zápisy městské rady se o jejím pojmenování před rokem 1940 nezmiňují. Je ale pravděpodobné, že se název mohl užívat v mluvené podobě.

Zámecká ulice / Schlossgasse (*Zámecká*)

Nové pojmenování pro dosavadní ulici *Za Zámkem*, které je však v pramenech uváděno již v době první republiky (viz s. 61) a opět se vztahuje k budově volyňské tvrze.

Shrnutí

Do následující tabulky jsou kromě devíti oficiálně užívaných názvů zařazena také dvě pojmenování, jež byla často uváděna v městských písemnostech z daného období, a to *Hradčanská ulice* a *ulice V Židovnech*. Naopak sem nezahrnuji dosavadní názvy zapsané v domovních seznamech, jež nebyly zmíněny v jiných písemných pramenech

²³⁰ Viz poznámku 223.

²³¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

²³² Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

²³³ Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930.

z doby protektorátu (*Chelčického ulice*, *Vodičkova ulice*; park *Na Sadech* je uveden pouze na zmiňovaném plánu města z roku 1941 v podobě *V Sadech*, viz s. 66).

Ve srovnání se stavem volyňského názvosloví v letech 1918–1939 vyniká menší zastoupení honorifikačních jmen, jež představují pouze 36,36% celého souboru. Všechny nově udělené názvy mají povahu orientační či charakterizační; nevyskytuje se mezi nimi žádné oslavné jméno. Malé a bezvýznamné Volyni se naštěstí vyhnuly honorifikační názvy podle vůdčích představitelů Třetí říše, jež byly uděleny ulicím v jiných českých městech (srovnej např. pojmenování *Adolf Hitler Platz* či *Konrad Henlein Strasse* v Českých Budějovicích).²³⁴ Produktivní zůstala nadále motivace podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (36,36%). Kromě toho se v době protektorátu objevují dva nové motivační okruhy, a sice podle funkce ulice (*Hlavní náměstí*) a podle původního místního nebo pomístního jména (*Hradčanská ulice*).

Tabulka č. 4: Významové motivace názvů ulic v letech 1939–1945

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti			
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova třída</i> <i>Komenského ulice</i>	2x	18,18%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>Palackého náměstí</i>	1x	9,09%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Jeřábková ulice</i>	1x	9,09%
Ostatní názvy			
4. podle vlastnosti ulice			
4.1 funkce	<i>Hlavní náměstí</i>	1x	9,09%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Kostelní ulice</i> <i>Nádražní třída</i> <i>ulice V Židovnech</i> <i>Zámecká ulice</i>	4x	36,36%
8. podle původního místního nebo pomístního jména	<i>Hradčanská ulice</i>	1x	9,09%
11. podle blízkého pohoří	<i>Šumavská ulice</i>	1x	9,09%

²³⁴ D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 41.

4.5 Názvy ulic v letech 1945–1948

Konec druhé světové války, osvobození českých zemí a vznik třetí Československé republiky měly za následek další změny v pojmenování veřejných prostranství. **Výnosem ministerstva vnitra z 18. 5. 1945** byla zrušena všechna německá a polská místní jména i názvy zavedené a užívané v době protektorátu.²³⁵ Ministerský **oběžník z 10. 8. 1945** žádal, aby došlo „*k odstranění všech názvů ulic, náměstí, sadů apod., pokud upomínají na dobu nesvobody, na nacismus a jeho představitele, jakož i vůbec na germanisaci a němectví a aby odstraněná pojmenování byla nahrazena novými vhodnými názvy*“.²³⁶ Na těchto nových označeních se měl usnášet místní národní výbor (MNV) a svá rozhodnutí předkládat okresnímu národnímu výboru. K pojmenování podle prezidenta republiky nebo významného představitele jiného státu měla být volena pouze výstavná a úpravná prostranství, aby byla osobnost náležitě uctěna.²³⁷ Tuto zásadu později rozpracoval **výnos ministerstva vnitra z 15. 11. 1946**, který přesně stanovil postup při pojmenování ulic podle prezidenta republiky (hlava státu např. musela s označením souhlasit).²³⁸

Na základě těchto ministerských nařízení byly ve Volyni roku 1945 odstraněny německojazyčné varianty uličních názvů. Žádná pojmenování odkazující na nacismus a germanizaci se ve městě nevyskytovala, avšak rada nově utvořeného národního výboru se v červnu 1945 rozhodla změnit název *Hlavního náměstí*, jenž byl udělen oberlandrátem v době protektorátu.²³⁹ Rada se usnesla na názvu *náměstí 5. května*,²⁴⁰ ale místní národní výbor přejmenování odložil.²⁴¹

²³⁵ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 93.

²³⁶ D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 43.

²³⁷ D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 43.

²³⁸ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 270–272.

²³⁹ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích městské rady 1945, inv. č. 1, sign. II A 1, kniha č. 1, zápis z 19. 6. 1945.

²⁴⁰ Tamtéž, zápis z 26. 6. 1945. Kromě tohoto názvu byly podány i návrhy *náměstí Stalinovo* a *náměstí Revoluční*.

²⁴¹ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 21. 9. 1945.

Ve Volyni však bylo zapotřebí provést rozsáhlé pojmenování nově vzniklých ulic v jižní vilové čtvrti, na Hradčanech, v blízkosti parku za měšťanským pivovarem, v Podolí a severně od volyňského železničního nádraží. S tím souvisela potřeba celkové revize veškerého uličního názvosloví Volyně, zavedení nového systému číslování domů a označení všech ulic orientačními tabulkami. Tyto náročné úkoly byly v červenci 1946 svěřeny stavební a plánovací komisi místního národního výboru pod vedením inženýra Františka Hořejše.²⁴² Při vytváření nových jmen se obě komise řídily pokyny ministerstva vnitra a Okresního národního výboru ve Strakonících, podle nichž měly návrhy přihlížet k historickým a vžitým místním názvům a neměla být udělována jména podle žijících osob. Výsledný návrh **45 uličních názvů** byl až na drobné úpravy schválen místním národním výborem v prosinci 1946.²⁴³ Následujícího roku město zpravilo obyvatele o nových názvech ulic speciální vyhláškou²⁴⁴ a objednalo domovní čísla a 74 uličních tabulek.²⁴⁵

Oproti předchozím obdobím tak roku 1946 ve Volyni značně vzrostl počet názvů veřejných prostranství. Výkladu jednotlivých jmen budu věnovat velkou pozornost, protože většina z nich (kromě ulic *Americké*, *Kostelní*, *Nábřežní*, *Sovětské* a *U jatek*, *Čeřenské cesty* a *Masarykovy třídy*) přetrvala ve městě dodnes. Pouze malé množství ulic si zachovalo názvy z doby před rokem 1946 (*Husova ulice*, *Kostelní ulice*, *Palackého třída*, *Vodičkova ulička*, *Zámecká ulice*); ve třech případech byla dřívější pojmenování udělena jinému prostranství než původně (*Hradčanská ulice*, *ulice Mistra Martina*, *ulice P. Čenka Bendla*). Dva přijaté názvy byly navrhovány již v době první

²⁴² Tamtéž, zápis z 23. 7. 1946; SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 15. 10. 1946.

²⁴³ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 19. 12. 1946.

²⁴⁴ SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Názvy ulic 1956–1957, vyhláška MNV z 8. 2. 1947.

²⁴⁵ Tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1947, inv. č. 3, sign. II A 3, kniha č. 3, zápisy z 11. 2. a 4. 3. 1947.

republiky (*Masarykova třída, náměstí Svobody*).²⁴⁶ Všechny ostatní ulice získaly zcela nová jména vytvořená stavební a plánovací komisí MNV.²⁴⁷

Americká ulice (*Vimperská*)

Nový honorifikační název pro dosavadní *Jeřábkovu ulici*, jednu z hlavních komunikačních tepen města. Byl udělen na počest osvobození Volyně americkou armádou dne 6. května 1945. Američané vstoupili do města právě touto ulicí a byli slavnostně uvítáni na náměstí. Většina armády pokračovala v cestě do Strakonice, ale část vojáků ve Volyni zůstala, „*aby prováděla čištění krajiny od válečných zbytků a škůdců země*“.²⁴⁸ Ulice měla podle původního návrhu plánovací komise získat název „*ulice Americké armády*“;²⁴⁹ ten však byl nakonec schválen ve zkrácené podobě.

Bezručovy sady (*Bezručovy sady*)

Jedná se o městský park a přilehlou ulici v západní části města. V době první republiky bylo místo pojmenováno *Na Sadech*, avšak název se užíval jen zřídka a obyvatelé dávali (a dodnes dávají) přednost obecnému označení *park, na parku* (viz s. 58). V červenci 1947 byl Místnímu národnímu výboru ve Volyni zaslán dopis zdejšího poštovního úřadu, který žádal pojmenovat některou ulici podle někdejšího zaměstnance pošty, spisovatele Petra Bezruče, a to na počest jeho 79. narozenin. Vzorem měla být nově

²⁴⁶ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápis z 11. 2. 1930.

²⁴⁷ Následně uváděné údaje o názvech ulic udělených roku 1946 vycházejí z příslušného zápisu rady MNV a z kartonu č. 66 ve strakonickém archivu, který je speciálně věnován pojmenování ulic v tomto roce. Viz SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946; tamtéž, Pojmenování ulic, čísl. domů 1945–1946, inv. č. 192, sign. II B 2, kart. 66, Nové pojmenování ulic ve Volyni. Názvy ulic zachycuje i upravovací plán města z roku 1948 – viz Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“.

²⁴⁸ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 382–385; sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

²⁴⁹ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119, zápis ze 7. 10. 1946.

označená *Bezručova ulice* v Praze, v níž sídlil hlavní poštovní úřad.²⁵⁰ Volyňská stavební komise na základě této žádosti doporučila pojmenovat po spisovateli městský park,²⁵¹ což místní národní výbor schválil v prosinci 1946.²⁵² Petr Bezruč (1867–1958), vlastním jménem Vladimír Vašek, se narodil v Opavě v rodině buditele Antonína Vaška. V letech 1889–1928 pracoval jako poštovní úředník. Pod pseudonymem psal básně, z nichž vznikla jeho jediná sbírka *Slezské písně*, monumentální obraz útisku slezského lidu. Po druhé světové válce byl Petr Bezruč jmenován národním umělcem.²⁵³ Zemřel až roku 1958, takže proklamovaná zásada volyňského národního výboru neoznačovat ulice jmény žijících osobností nebyla dodržena.

Březinova ulice (*Březinova*)

Jedna z nově postavených ulic v západní části města, v níž byly ulice pojmenovány podle významných spisovatelů (*Bezručovy sady*, *Klostermannova ulice*, *ulice Karla Čapka*). Otokar Březina (1868–1929, vlastním jménem Václav Jebavý) byl vrstevníkem Petra Bezruče, jehož jméno získaly sady sousedící s touto ulicí. Život strávil na Moravě jako osamělý učitel, avšak proslavil se pěti básnickými sbírkami, v nichž vytvořil vrchol české symbolistní poezie (*Tajemné dálky*, *Svítání na západě*, *Větry od pólů*, *Stavitelé chrámu*, *Ruce*). Ve 20. letech 20. století byl dvakrát navržen na Nobelovu cenu za literaturu a dodnes je považován za jednoho z největších českých básníků.²⁵⁴

Čelakovského ulice (*Čelakovského*)

Centrální tepna v jižní vilové čtvrti, spojující *Americkou* a *Husovu ulici*. Název získala podle spisovatele Františka Ladislava Čelakovského (1799–1852), který se narodil v nedalekých Strakoncích. Proslavil se jako představitel druhé generace národního obrození, básník, redaktor Pražských novin a vydavatel folklorní tvorby. V závěru života se stal profesorem slavistiky na pražské univerzitě. Z jeho díla vynikají sbírky

²⁵⁰ Tamtéž, Pojmenování ulic, čísl. domů 1945–1946, inv. č. 192, sign. II B 2, kart. 66, dopis Poštovního úřadu Volyně Místnímu národnímu výboru ve Volyni, 24. 7. 1946.

²⁵¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 27. 8. 1946.

²⁵² Tamtéž, zápis z 13. 12. 1946.

²⁵³ V. Forst (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G*, Praha 1985, s. 219–222.

²⁵⁴ V. Forst (ed.), o. c. v pozn. 253, s. 316–317.

Ohlas písní ruských a Ohlas písní českých, v nichž využil motivy a postupy lidové poezie.²⁵⁵

Čeřenská cesta (neoznačená)

Projektovaná ulice na severovýchodním okraji města poblíž silnice a železnice do Strakonice. Nakonec nebyla postavena a jméno se přestalo užívat. Souviselo s *Čeřenským potokem*, dnes označeným *Maninský*, který přitéká z východu a vlévá se do Volyňky.²⁵⁶ Mapy zde rovněž uvádějí pomístní jméno *Čeřiny*.²⁵⁷ Pamětníci již název cesty ani potoka neznají, avšak pro můstek u křižovatky dnešních ulic *V Maninách*, *U Svaté Anny* a *Nádražní* užívají jméno *Čeřiňák*, *Na Čeřiňáku*.²⁵⁸ Názvy patrně vznikly z apelativa *čeřen* s významy „čtyřrohá rybářská síť; horský hřbet, hřeben; o něčem rozčeřeném (čeřen vody)“,²⁵⁹ „co připomíná hřbet, vrchol vln na zčeřené vodní hladině“.²⁶⁰ V Čechách existují rovněž místní jména Čeřenice, Čeřeny (podle Antonína Profouse obě pocházejí z osobního jména *Čeřen*), Čeřeniště (z apelativa *čeřen*, zde ve významu „čtyřrohá síť“), Čeřina (podle potoka *Čeřina*, jehož název vznikl z adjektiva *čirý*, „*pouhý, samý, čistý*“).²⁶¹ Jitka Malenínská však zjistila, že tato oikonyma i obdobná pomístní jména se vyskytují v kopcovitých oblastech a bývají motivována vyvýšeninou, jejíž vrchol má plochý tvar (viz jeden z významů slova *čeřen*, „*horský hřbet, hřeben*“).²⁶² Volyňské situaci však toto vysvětlení neodpovídá; zdejší názvy patrně souvisejí s rozčeřenou (případně čirou) vodou potoka.

²⁵⁵ V. Forst (ed.), o. c. v pozn. 253, s. 424–427.

²⁵⁶ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946; *Mapy.cz* [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.908381&y=49.171873&z=12&t=s&q=volyn%25C4%259B&qp=13.805707_49.132931_13.928610_49.180483_12&l=16.

²⁵⁷ *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, o. c. v pozn. 5; *Mapy.cz* [cit. 2013-03-19]. Dostupné <http://www.mapy.cz/#x=13.897615&y=49.174155&z=15&l=16>.

²⁵⁸ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 16. 11. a 17. 11. 2012.

²⁵⁹ *Příruční slovník a databáze lexikálního archivu*, heslo *čeřen* [cit. 2013-03-14]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>.

²⁶⁰ *Slovník spisovného jazyka českého I., A–G*, Praha 1989, s. 251.

²⁶¹ A. Profous, o. c. v pozn. 117, s. 282.

²⁶² J. Malenínská, *Apelativum čeřen a jeho deriváty v toponymii Čech*, *Acta onomastica* 39, 1998, s. 22–26.

Dobřanovská cesta (Dobřanovská)

Nejjihnější ulice ve Volyni, spojující *Americkou* a *Husovu ulici* a vedoucí až k řece Volyňce. Do ní se zde vlévá *Starovský potok*, který pramení jihozápadně od Volyně u místní části Starov.²⁶³ Starší mapy i volyňští pamětníci jej nazývají *Dobřanovský potok*²⁶⁴ a František Teplý pro něj užívá pojmenování *Dobřanovec*.²⁶⁵ Jižní okraj města je pak označován pomístním jménem *Dobřanovec*, *V Dobřanovci*, objevujícím se již na mapě stabilního katastru.²⁶⁶ František Teplý zmiňuje i zaniklou vesnici *Dobřanoves*,²⁶⁷ avšak v *Soupisu a mapě zaniklých osad v Čechách* uvedena není.²⁶⁸ Název mohl vzniknout podobně jako v případě obce *Dobřany*, tedy vsi *Dobřanů*, lidí bydlících na dobré vodě nebo půdě.²⁶⁹

Hradčanská ulice I–III (Hradčanská I–III)

Tři uličky ve čtvrti Hradčany v severozápadní části města (k původu pojmenování a dějinám Hradčan viz s. 42). Nejdelší z nich spojuje tuto čtvrť s *Masarykovou třídou*. Označení zdejších ulic římskými číslicemi se ve Volyni užívá dodnes, avšak jednotlivé mapy se liší v tom, které ulici odpovídá dané číslo. Soudě podle zápisu rady MNV z 13. 12. 1946 a podle dnešních uličních tabulek je nejdelší ulicí *Hradčanská I*, vedoucí ke školním budovám v tehdejší *Masarykově třídě*. *Hradčanská II* se nachází severně a ústí u Hradčanského rybníka; *Hradčanská III* je umístěna jižně poblíž dvou menších

²⁶³ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.861302&y=49.152456&z=13&t=s&l=16&d=ward_12503_1.

²⁶⁴ Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; tamtéž, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; tamtéž, „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

²⁶⁵ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 261.

²⁶⁶ *Archivní mapy ÚAZK, Stabilní katastr, Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Volyně, mapováno 1837* [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/8771-1/8771-1-005_index.html; Městské muzeum ve Volyni, plány „*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930; tamtéž, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012; F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 130.

²⁶⁷ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 165.

²⁶⁸ F. Roubík, *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*, Praha 1959.

²⁶⁹ A. Profous, o. c. v pozn. 117, s. 354–355.

rybníků a *Bezručových sadů*.²⁷⁰ Toto rozdělení ulic zachycují i starší plány města;²⁷¹ současné mapy však uvádějí *Hradčanskou I a II* opačně.²⁷²

Hřbitovní ulice (část ulice *Pod Malsičkou*)

Dlouhá cesta vedoucí z *Americké ulice* západním směrem k volyňskému hřbitovu a kostelu Proměnění Páně na vrchu Malsička.²⁷³ Procházela kolem rozsáhlého volyňského tržiště, jež stálo na místě dnešních panelových domů u křižovatky ulic *Pod Malsičkou* a *Karla Čapka*.²⁷⁴

Hůlkova ulice (*Hůlkova*)

Ulice na východním okraji města sousedící s *Wolkerovou ulicí* a železniční dráhou. Název získala podle spisovatele Jaroslava Hůlky (1899–1924), který se narodil ve Volyni v rodině učitele, studoval v Písku a Brně a stal se železničním úředníkem. Proslavil se jako prozaický představitel české proletářské literatury počátku 20. let 20. století. Přátelil se s A. M. Pišou (rovněž volyňským rodákem) a s Jiřím Wolkerem, který jej roku 1922 přivedl do uměleckého sdružení Devětsil. Z Hůlkova díla vynikají prózy *Prokletí lidé*, *Vrah*, *Přátelé a smíření* či *Válka*, v nichž zobrazuje bídu dělnického prostředí a vyzývá k boji proti sociální nespravedlnosti. Ve 25 letech podlehl spisovatel srdeční mrtvici a byl pohřben na volyňském hřbitově na Malsičce. Hůlkův literární odkaz byl oceňován zejména po roce 1948, avšak od 80. let zájem o něj opadl.²⁷⁵

²⁷⁰ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

²⁷¹ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; tamtéž, „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974.

²⁷² Městské muzeum ve Volyni, plán „*Volyně. Městská památková zóna 1:2000*“ z roku 1990; *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, o. c. v pozn. 5; plán městských ulic na orientačních tabulích ve Volyni (např. u městského muzea).

²⁷³ Viz též poznámku 271.

²⁷⁴ Městské muzeum ve Volyni, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

²⁷⁵ K Jaroslavu Hůlkovi viz V. Forst (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2. H–L. Svazek I. H–J*, Praha 1993, s. 357–358; J. Zapletalová, *Dílo Jaroslava Hůlky a jeho recepce*, nepublikovaná bakalářská práce FF MU, Brno 2007 [cit. 2013-03-15]. Dostupné http://is.muni.cz/th/146962/ff_b/Hulka.txt.

Ve Volyni autora připomíná pamětní deska, jež mu byla odhalena roku 1960 na rodném domě na hlavním náměstí.²⁷⁶ O vydávání Jaroslavova díla pečoval jeho bratr, učitel Alois Hůlka (1909–1982), který se na sklonku života sám stal spisovatelem. Zanechal mimo jiné knihu *S láskou vzpomínáno*, v níž se nostalgicky vrací do Volyně svého dětství a vzpomíná na zdejší přátele.²⁷⁷ Alois Hůlka byl pochován na Malsičce ve společném hrobě se svým bratrem.

Husova ulice (*Husova*)

Jeden z mála názvů, který byl zachován z doby před rokem 1946. Přežil všechny politické režimy a ulice jej nese dodnes (k pojmenování podle Jana Husa viz s. 47).

Jiráskova ulice (*Jiráskova*)

Ulice na jihovýchodním okraji města, vedoucí od *Husovy ulice* k jezu na řece Volyňce naproti městskému koupališti. Podle původního návrhu plánovací komise z roku 1946 měla být pojmenována *ulice Dra Kaizla* (podle slavného volyňského rodáka Josefa Kaizla, viz s. 39).²⁷⁸ Nakonec však získala název na počest spisovatele Aloise Jiráska (1851–1930), zakladatele novodobé české historické prózy. Hronovský rodák se stal učitelem v Litomyšli a v Praze. Za první světové války jako první podepsal manifest českých spisovatelů z roku 1917 a následujícího roku přednesl slavnou národní přísahu. Vycházel z pojetí dějin Františka Palackého a ve svých historických prózách se soustředil především na období husitství a národního obrození.²⁷⁹ S Volyní jej nepojila žádná přímá vazba.

Kostelní ulice (*Lidická*)

Staronový název pro ulici městského jádra, v níž se nachází budova kostela Všech svatých (viz s. 48).

²⁷⁶ *Kronika města Volyně 1953–1976*, o. c. v pozn. 131, s. 76.

²⁷⁷ A. Hůlka, o. c. v pozn. 13. K Jaroslavu Hůlkovi viz s. 64–77, 94.

²⁷⁸ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119, zápis ze 7. 10. 1946; tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

²⁷⁹ V. Forst (ed.), o. c. v pozn. 275, s. 543–544.

Klostermannova ulice (*Klostermannova*)

Nově postavená ulice západně od hlavního náměstí v sousedství dalších ulic pojmenovaných podle významných spisovatelů (*Bezručovy sady*, *Březinova ulice*, *ulice Karla Čapka*). Karel Klostermann (1848–1923) ve svých prózách objevil pro českou literaturu prostředí Šumavy, její přírodu i život tamních obyvatel. Narodil se v rodině lékaře v rakouském Haagu, studoval v Písku a Klatovech a stal se učitelem v Plzni. Z jeho próz patří k nejznámějším díla *Ze světa lesních samot*, *V ráji šumavském* či *Mlhy na Blatech*. Asi 20 kilometrů od Volyně se nachází obec Štěkeň, v níž Klostermann strávil dětství i poslední léta života a kde roku 1923 zemřel.²⁸⁰

Masarykova třída (*Školní*)

Nový název pro dosavadní *Komenského ulici*, vedoucí k budovám volyňských škol severně od městského jádra. Návrh pojmenovat třídu podle T. G. Masaryka byl podán již roku 1930 u příležitosti prezidentových 80. narozenin. Městská rada však tehdy upozornila, že ulice již nese název *Komenského*, a navrhla označit Masarykovým jménem jižní vilovou čtvrť.²⁸¹ K tomu však zřejmě město nezískalo povolení prezidentské kanceláře. Název třídy se prosadil až roku 1946 v rámci revize uličních jmen. Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937) byl profesorem filosofie na pražské univerzitě, vůdcem českého zahraničního odboje za první světové války, tvůrcem samostatného Československa a jeho prvním prezidentem (1918–1935). Patří ke světově uznávaným humanistickým myslitelům a demokratickým státníkům 20. století.²⁸²

Na Hrázi (*Na Hrázi*)

Ulice ležící u severní a východní strany *Hradčanského rybníka* na severozápadním okraji města. Rybník bývá označován též jako *Hradčanský horní*, protože představuje

²⁸⁰ V. Forst (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2. H–L. Svazek II. K–L*, Praha 1993, s. 729–730.

²⁸¹ SOkA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80, zápis z 11. 2. 1930.

²⁸² J. Tomeš a kol., *Český biografický slovník XX. století. II. díl, K–P*, Praha – Litomyšl 1999, s. 346–348.

největší a nejvýše umístěný ze tří rybníků ve stejnojmenné čtvrti (ostatní dva se pak nazývají *Hradčanský prostřední* a *Hradčanský dolní rybník*).²⁸³

Na Ostrovci (*Na Ostrovci*)

Ulice na východním nábřeží řeky Volyňky, vedoucí od centrálního mostu k městskému parku, který se nachází v říčním ohybu v místě zvaném *Ostrovec, Na Ostrovci*.²⁸⁴ Pojmenování patrně vzniklo podobně jako v případě českých obcí nesoucích název *Ostrovec*, tedy „*malý nebo menší Ostrov*“.²⁸⁵ Zde se nejedná o ostrov v pravém slova smyslu, nýbrž o nábřeží v meandru řeky. Název je obyvateli Volyně běžně užíván a přenesl se i na později zbudovaný hotel a restauraci *Ostrovec*. K hotelu vede z dnešní *Nádražní ulice* příjezdová cesta, která se nyní rovněž nazývá *Na Ostrovci* (ulice má tedy dvě části).²⁸⁶

nábřeží Dr. Frt. Kafky (*nábřeží Dr. Kafky*)

Ulice na východním břehu řeky Volyňky jižně od centrálního mostu, směřující k budově továrny a k městskému koupališti.²⁸⁷ Název získala na počest významného psychiatra Františka Kafky (1894–1941), který se narodil ve Volyni v rodině pekaře. Vystudoval Univerzitu Karlovu a působil v Zemském ústavu pro choromyslné v Praze, v němž se stal roku 1939 ředitelem. Patřil k průkopníkům moderní sociální psychiatrie a věnoval se též osvětové práci a publikační činnosti. Od počátku německé okupace se Kafka podílel na organizaci odbojové skupiny *Politické ústředí*. Ve svém ústavu poskytoval útočiště dalším odbojářům, např. radiotelegrafistovi Františku Peltánovi, který spolupracoval se slavnou skupinou „Tří králů“ (Josef Balabán – Josef Mašín – Václav Morávek). V květnu 1941 byl František Kafka zatčen gestapem a po nástupu

²⁸³ Městské muzeum ve Volyni, „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974; tamtéž, plán „*Volyně. Městská památková zóna 1:2000*“ z roku 1990.

²⁸⁴ Např. Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

²⁸⁵ A. Profous, o. c. v pozn. 115, s. 300–301.

²⁸⁶ *Mapy.cz*, vyhledávání ulice *Na Ostrovci* ve Volyni [cit. 2013-03-15]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.891725&y=49.168805&z=16&t=s&q=volyn%25C4%259B%2520na%2520ostrovci&qp=13.886299_49.167601_13.893984_49.170572_16&l=15&d=stre_130465_1.

²⁸⁷ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948. Ulice na plánu není označena názvem, avšak její průběh je dobře patrný.

nového protektora Heydricha a vyhlášení stanného práva byl dne 4. 10. 1941 popraven v Ruzyni. Roku 1946 získal in memoriam titul docenta Univerzity Karlovy.²⁸⁸

Nábřežní ulice (neoznačená)

Projektovaná ulice na západním břehu řeky Volyňky naproti *nábřeží Dr. Frt. Kafky*. Měla vést z *náměstí Hrdinů* jižním směrem k *Jiráskově ulici*.²⁸⁹ Výstavba *Nábřežní ulice* se však neuskutečnila a název se přestal používat.

náměstí Hrdinů (*náměstí Hrdinů*)

Prostranství na západním břehu Volyňky, ležící mezi *Palackého třídou* a centrálním mostem. Roku 1871 získalo název *Nábřeží* (viz s. 48), avšak ten se brzy přestal používat a od té doby náměstí pojmenováno nebylo. V roce 1926 zde byl odhalen pomník padlých, připomínající 52 volyňských mužů, kteří se nevrátili z první světové války.²⁹⁰ Roku 1945 na něj přibylo šest dalších jmen a o rok později bylo zdejší prostranství na počest účastníků obou světových válek nazváno *náměstím Hrdinů*.

náměstí Svobody (*náměstí Svobody*)

Nové pojmenování pro ústřední volyňské náměstí (původně *Velké*, poté *Rašínovo* a v době protektorátu *Hlavní náměstí*). Název byl navrhován již roku 1930 (spolu s označením *Masarykovy třídy*, viz s. 78), ale nikoli pro toto prostranství, nýbrž pro část *Palackého náměstí* (patrně pro dnešní *náměstí Hrdinů*). Městská rada však nechtěla rozdělit zdejší prostranství na dvě části a návrh neschválila.²⁹¹ Tehdy se název *náměstí Svobody* nepochybně vztahoval k „osvobození“ českých zemí z Rakouska-Uherska a ke vzniku samostatného státu. Po válce bylo pojmenování uděleno již s odlišným

²⁸⁸ *Místní organizace ČSSD Bojkovice, Osobnosti Sociální demokracie, František Kafka* [cit. 2013-03-15]. Dostupné <http://www.cssdbojkovice.wbs.cz/Osobnosti-Socialni-demokracie.html>; K. Ludvík, *František Peltán – čtvrtý ze „Tří králů“* [cit. 2013-03-15]. Dostupné <http://www.bojovnici.cz/?page=clanek&idc=58>.

²⁸⁹ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948. Viz též SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

²⁹⁰ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 401–402.

²⁹¹ Viz poznámku 281.

významem – mělo připomínat osvobození z nacistické okupace roku 1945.²⁹² Původně však hlavní náměstí nemělo získat tento název, nýbrž označení „*náměstí 5. května*“, na němž se usnesla rada MNV již v červnu 1945 (viz s. 70). Rozhodnutí ale bylo odloženo a o rok později stavební a plánovací komise prosadila pojmenování *náměstí Svobody*.

Neuslužická (*Neuslužická*)

Ulice na východním okraji Volyně za železničním nádražím. Navazuje na ni silnice vedoucí východním směrem do sousední vesnice Neuslužice.²⁹³

Palackého třída (*Palackého*)

Označení pro dosavadní *Palackého náměstí*, jež má vzhledem ke svému úzkému a protáhlému tvaru skutečně spíše charakter ulice. Větší prostranství se nachází až ve východní části na břehu Volyňky, ale toto místo získalo roku 1946 samostatný název *náměstí Hrdinů*. Zbylá část *Palackého náměstí* tedy začala být označována jako *třída*,²⁹⁴ avšak v pramenech z následujících období se často setkáváme i s původním jménem.²⁹⁵

Resslova ulice (*Resslova*)

Ulice na severním okraji města, vedoucí ze *Zámecké ulice* k budově zemské průmyslové školy. Tento vzdělávací ústav byl ve Volyni založen již roku 1864 jako druhý nejstarší svého druhu v Čechách. Nová budova v *Resslově ulici* vznikla v letech 1930–1933 ve stylu funkcionalismu.²⁹⁶ Dnes zde sídlí *Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Volyně*. Ulice získala jméno podle Josefa Ressela (1793–1857), který se proslavil

²⁹² Srovnej *náměstí Svobody* v Praze, viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 579.

²⁹³ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-15]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.908381&y=49.171873&z=11&t=s&q=volyn%25C4%259B&qp=13.890612_49.167674_13.895725_49.170620_16&l=16.

²⁹⁴ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

²⁹⁵ Např. *Kronika města Volyně 1953–1976*, o. c. v pozn. 131, s. 58, 60; SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9, zápis z 19. 1. 1972, Pracovní obvody poslanců MěNV ve Volyni (název *Palackého* je zde užíván kolísavě jako ulice i jako náměstí); tamtéž (nezpracovaný materiál), Rada 1989, zápis z 20. 4. 1989 ad.

²⁹⁶ Josef Hejtmánek (ed.), o. c. v pozn. 96, s. 16–18; K. Kuča, o. c. v pozn. 12, s. 355.

sestrojením lodního šroubu, jenž bývá považován za jeden z největších vynálezů v dějinách techniky. Ressel pocházel z česko-německé rodiny z Chrudimi, studoval v Rakousku a působil jako lesmistr v Terstu. Kromě lodního šroubu vynalezl např. lis na kovové předměty či pneumatickou potrubní poštu a vypracoval projekt na regulaci Nilu a zavlažování Egypta.²⁹⁷ S Volyní nespojuje Ressler žádná vazba, avšak jeho jméno je vhodné pro označení ulice, v níž se nachází průmyslová škola. Podobnou *Resslerovu ulici* lze nalézt např. v Českých Budějovicích.²⁹⁸

Slovenská ulice (*Slovenská*)

Navazuje na *Zámeckou ulici* u horního mostu přes Volyňku a ústí před budovou železničního nádraží v tehdejší *Sovětské ulici*. Na místě dnešní sběrný odpadu se zde nacházel jeden z volyňských mlýnů zvaný *Červený*,²⁹⁹ a volyňští pamětníci proto *Slovenskou ulici* dodnes nazývají „*U Červeného mlýna*“ (resp. v nespisovné podobě „*U Červeného mlejna*“).³⁰⁰ Oficiální název získala roku 1946 zřejmě na počest Slovenského národního povstání, tedy ozbrojeného vystoupení slovenského národa proti tamnímu klerofašistickému režimu v roce 1944. I přes svůj neúspěch bylo povstání jedním z největších činů evropské rezistence za druhé světové války a manifestovalo vůli Slováků obnovit společný československý stát.³⁰¹ Při pojmenování ulice mohla hrát roli i souvislost se sousední *Sovětskou ulicí*, protože Slovensko bylo osvobozeno Rudou armádou.

Sokolská ulice (*Sokolská*)

Jedna z ulic v jižní vilové čtvrti, spojující *Husovu ulici* s *ulicí Dr. Jindřicha Svobody*. Nachází se zde budova volyňské sokolovny, jež byla postavena roku 1929. Je známo, že tělovýchovnou organizaci Sokol založili v roce 1862 Miroslav Tyrš a Jindřich

²⁹⁷ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 359.

²⁹⁸ *Mapy.cz*, vyhledávání ulice „*Resslerova*“ v Českých Budějovicích [cit. 2013-03-15]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=14.469929&y=48.978985&z=16&t=s&q=%25C4%258Desk%25C3%25A9%2520bud%25C4%259Bjovice%2520resslova&qp=13.876884_49.159589_13.897334_49.171373_14&d=stre_84275_1.

²⁹⁹ Městské muzeum ve Volyni, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³⁰⁰ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. a 16. 11. 2012.

³⁰¹ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 401.

Fügner. Ve Volyni vznikla sokolská jednota již roku 1874, avšak brzy se rozešla a k její obnově došlo v roce 1890.³⁰² Sokol usiloval o všestranný rozvoj jedince a předával svým členům vlastenecké a demokratické ideály. Během 20. století byla organizace několikrát zakázána a svou činnost definitivně obnovila po roce 1989.³⁰³ V historické budově volyňské sokolovny dnes *Tělocvičná jednota Sokol Volyně* opět sídlí.³⁰⁴ Pojmenování zdejší ulice roku 1946 mělo patrně uctít působení sokolů v domácím odboji za druhé světové války a obnovu organizace v době třetí republiky.

Sovětská ulice (*Nádražní*)

Nové pojmenování pro dosavadní *Nádražní třídu*, ústřední ulici ve čtvrti Podolí, již prochází hlavní silnice vedoucí severním směrem do Strakonice. Název měl nepochybně připomínat osvobození Československa Rudou armádou v roce 1945 a úlohu Sovětského svazu při porážce hitlerovského Německa v druhé světové válce. Jak víme, Volyně nebyla osvobozena sovětskou, nýbrž americkou armádou, a proto byla centrální třída v západní části města pojmenována *Americká ulice* (viz s. 72). *Sovětská ulice* představuje její protějšek ve východní části Volyně, a název byl tedy zřejmě zvolen záměrně ve vztahu k ní. Hlavní průjezdní třídy tak získaly názvy podle vítězných supervelmocí druhé světové války, a umístění ulic navíc symbolicky odkazovalo k zeměpisné poloze obou mocností.

Sportovní ulice (*Sportovní*)

Jedna z ulic v jižní vilové čtvrti, spojující *Čelakovského ulici* a *Dobřanovskou cestu*. Prochází kolem volyňského sportovního hřiště, jež bylo otevřeno roku 1923.³⁰⁵ V době

³⁰² F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 390.

³⁰³ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 405.

³⁰⁴ *Město Volyně. Oficiální web obce. Sport ve Volyni* [cit. 2013-03-16]. Dostupné <http://www.volyne.eu/sport-ve-volyni/os-1024/p1=53>; *Kronika města Volyně 1989–2000*, s. 84–86 [cit. 2013-03-19]. Dostupné <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&lang=cs&doctree=1kjovpf&id=1249>.

³⁰⁵ SOkA Strakonice, AM Volyně, Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43, zápis z 12. 6. 1923.

pojmenování ulice v roce 1946 zde působil *Sportovní klub Volyně*,³⁰⁶ dnes se jedná o *SK Slavoj Volyně*.³⁰⁷

Tyršova ulice (*Tyršova*)

Další ulice v jižní vilové čtvrti, nacházející se jižně od *Sokolské ulice* a budovy volyňské sokolovny (viz s. 82–83). Název byl udělen na počest průkopníka moderní české tělovýchovy Miroslava Tyrše (1832–1884), který spolu s Jindřichem Fügnerem roku 1862 založil organizaci Sokol. Následujících 20 let stál v jejím čele a v roce 1882 řídil první všesokolský slet. Tyrš vytvořil nejen ideovou náplň Sokola, ale i české tělocvičné názvosloví, které se užívá dodnes. Zároveň působil jako mladočeský politik a univerzitní profesor estetiky a dějin umění.³⁰⁸ Pojmenování podle Miroslava Tyrše se často vyskytuje v ulicích českých měst, v nichž stojí budovy sokoloven.³⁰⁹

U Jatek (*V Maninách*)

Ulice na severovýchodním okraji města v sousedství silnice a železnice do Strakonice (vedle *Čerenské cesty*, viz s. 74).³¹⁰ Město zde plánovalo vystavět nové volyňské jatky (původní jatky se nacházely v *ulici Dr. Bezděka*, viz s. 86) a dopředu podle nich nazvalo zdejší ulici. K výstavbě však nedošlo, a ulice *U Jatek* tak musela být později přejmenována (viz s. 107).³¹¹

³⁰⁶ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³⁰⁷ *Město Volyně. Oficiální web obce. Sport ve Volyni*, o. c. v pozn. 304.

³⁰⁸ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 463.

³⁰⁹ M. Harvalík, o. c. v pozn. 56, s. 34.

³¹⁰ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³¹¹ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 16. 11. 2012. K volyňským jatkům viz též *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 406, 462–463, 486.

U Nemocnice (*U Nemocnice*)

Slepá ulice v jižní části města, vycházející z *Žižkovy ulice*. Název získala roku 1946 podle nedaleké budovy Okresní nemocnice,³¹² která byla postavena a otevřena již v roce 1885.³¹³ Dnes zde sídlí léčebna dlouhodobě nemocných.³¹⁴

U Rybníka (*U Rybníka*)

Ulice na západním břehu *Hradčanského (horního) rybníka*, největšího ze tří rybníků v severozápadní části města (viz *Na Hrázi*, s. 79). Obyvatelé čtvrti Hradčany roku 1946 navrhli změnit název *U Rybníka* na ulici „*V Benátkách*“, avšak tento návrh nezískal dostatečnou podporu, a tak bylo zachováno původní pojmenování.³¹⁵

U Svaté Anny (*U Svaté Anny*)

Cesta na severovýchodním okraji města, jež se vyčleňuje z hlavní silnice a vede severním směrem do sousední vesnice Přechemice. Dominantu cesty tvoří kaple svatě Anny, jež byla postavena roku 1836.³¹⁶

U Tkalcovny (*U Tkalcovny*)

Ulice na severovýchodním okraji města, vycházející ze *Sovětské ulice* a vedoucí k budově tehdejší *Velíškovy tkalcovny* na pravém břehu Volyňky.³¹⁷ Stavení původně sloužilo jako mlýn, avšak roku 1904 je koupil Antonín Velíšek a zřídil zde mechanickou tkalcovnu.³¹⁸ Ulice si dodnes zachovala své jméno i přesto, že objekt již

³¹² Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravitelství. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³¹³ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 393.

³¹⁴ *Nemocnice Volyně s.r.o. Volyňská léčebna* [cit. 2013-03-16]. Dostupné <http://www.volynskalecebna.cz/index.php>.

³¹⁵ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 19. 12. 1946.

³¹⁶ Letopočet je uveden na průčelí kaple. K poloze ulice viz Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravitelství. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³¹⁷ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravitelství. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946; sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 6. 6. 2012.

³¹⁸ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 199.

neslouží původnímu účelu. Podle návrhu plánovací komise z roku 1946 však měla být nazvána „*Na Valšičce*“ / „*K Valšičce*“³¹⁹ podle zdejšího pomístního jména. Označení *U Valšičky* později získala ulice na protějším břehu Volyňky (viz s. 115–116).

U Vodojemu (*U Vodojemu I*)

Ulice ve čtvrti Hradčany, vedoucí kolem židovského hřbitova k *Hradčanskému (hornímu) rybníku*. Byla pojmenována podle vodojemu z roku 1936, který se nachází na nedalekém Děkansském vrchu.³²⁰ V souvislosti s tímž kopcem měla ulice původně získat název „*U Děkanského vrchu*“, avšak vedoucí stavební komise František Hořejš doporučil označení *U Vodojemu*, jež místní národní výbor roku 1946 schválil.³²¹

ulice Dr. Bezděka (*Dr. Bezděka*)

Ulice na severním okraji města, jež prochází jižně od budovy průmyslové školy a napojuje se na silnici vedoucí do sousední vesnice Nihošovice. V ulici se nacházely městské jatky,³²² a obyvatelé Volyně proto tomuto místu dodnes říkají *Šlachta, Ke Šlachte*³²³ (z apelativa *šlachta* = lidově a zastarale „*jatky, porážka*“).³²⁴ Oficiální jméno získala ulice podle oblíbeného volyňského lékaře Josefa Bezděka (zemřel 1919), o němž se nepodařilo zjistit mnoho informací. Od 90. let 19. století je uváděn jako obvodní a nemocniční lékař, který zároveň zasedal v městské radě i obecním výboru. Spravoval též sadařskou školku a zasloužil se o „*pěstování a rozmnožení stromů*“

³¹⁹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119, zápisy ze 7. 10. 1946 a 6. 1. 1947.

³²⁰ Letopočet je uveden na vodojemu. Viz též Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³²¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 19. 12. 1946.

³²² Městské muzeum ve Volyni, plán „*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941; tamtéž, „*Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

³²³ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. a 16. 11. 2012.

³²⁴ *Příruční slovník a databáze lexikálního archivu*, heslo *šlachta* [cit. 2013-03-16]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>. Slovo vzniklo z německého *schlachten* = „porážet zvířata“; *der Schlachthof* = „jatky“. Viz *Německo-český a česko-německý studijní slovník*, o. c. v pozn. 125, s. 382.

u Volyně“.³²⁵ Přispíval na chudou mládež³²⁶ a obyvatelé města si jej údajně velmi vážili.³²⁷ Josef Bezděk zemřel v lednu 1919 v sanatoriu v pražské Krči. Na volyňském hřbitově se nenachází žádný hrob nesoucí jeho jméno, takže zde patrně pochován nebyl.

ulice Dr. Jindřicha Svobody (*Dr. Svobody*)

Jedna z ulic v jižní městské čtvrti, v níž se nacházela vila profesora Jindřicha Svobody (1884–1941).³²⁸ Tento volyňský rodák byl bratrancem dr. Františka Kafky, jehož jméno nese městské nábřeží (viz s. 79–80). Vystudoval pražskou univerzitu a stal se profesorem matematiky a astronomie na Českém vysokém učení technickém. V letech 1935–1936 zastával úřad rektora této školy. Profesor Svoboda napsal 40 původních vědeckých prací, v nichž se zabýval vztahem komet a meteorických rojů. Za svou odbornou činností byl vyznamenán francouzským Řádem čestné legie. Po okupaci roku 1939 se spolu s manželkou Jiřinou zapojil do činnosti odbojové skupiny, jež opatrovala falešné doklady pro vědce odcházející do emigrace. V červnu 1940 byli oba manželé zatčeni gestapem a krátce vězněni na Pankráci. Jindřichu Svobodovi se zde zhoršil zdravotní stav a zemřel v květnu 1941 v pražském sanatoriu. Jeho manželka byla převezena do koncentračního tábora v Ravensbrücku, v němž byla vězněna do konce války.³²⁹ Manželé Svobodovi jsou pochováni na volyňském hřbitově a na jejich náhrobku stojí socha zemského glóbu, připomínající profesorovo astronomické bádání.

ulice Karla Čapka (*Karla Čapka*)

Jedna z nově postavených ulic v západním sousedství hlavního náměstí, jež jsou nazvány podle českých spisovatelů (*Bezručovy sady, Březinova ulice, Klostermannova*

³²⁵ SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 22. 1. 1919. Viz též *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 200, 215.

³²⁶ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 186.

³²⁷ Sdělení volyňského rodáka Josefa Matějky, 17. 11. 2012.

³²⁸ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

³²⁹ F. Jáchim, Činnost profesora Jindřicha Svobody v době fašistické okupace, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích* 25, číslo 3, 1988, s. 50–51; F. Jáchim, Astronom a geodet Jindřich Svoboda, *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* 37, 1992, s. 59–62 [cit. 2013-03-16]. Dostupné http://dml.cz/bitstream/handle/10338.dmlcz/138026/PokrokyMFA_37-1992-1_7.pdf.

ulice). Na místě dnešních panelových domů zde stávalo rozsáhlé volyňské tržiště (viz s. 76). Ulice získala název podle Karla Čapka (1890–1938), autora světově uznávaných próz a divadelních her. Pocházel z Podkrkonoší, vystudoval filosofii na pražské univerzitě a pracoval jako redaktor Lidových novin. V době první republiky se často stýkal s prezidentem T. G. Masarykem. V letech 1925–1933 byl Čapek prvním předsedou československého Penklubu a roku 1938 získal nominaci na Nobelovu cenu za literaturu.³³⁰

ulice Mistra Martina (*Mistra Martina*)

Název udělený roku 1946 dosavadní *Šumavské a Hradčanské ulici*, jež vedly z hlavního náměstí západním směrem do čtvrti Hradčany a k tamním rybníkům (označení *Hradčanská ulice I–III* nově získaly tři rovnoběžné ulice ve stejnojmenné části města, viz s. 75–76).³³¹ Pojmenování podle mistra Martina se ve Volyni užívalo již v době první republiky, a sice pro sousední *Kostelní ulici* (viz s. 60–61).

ulice P. Čeňka Bendla (*Čeňka Bendla*)

Nachází se v jižní vilové čtvrti a spojuje *Husovu ulici s ulicí Dr. Jindřicha Svobody*. Pojmenování podle Václava Čeňka Bendla se ve Volyni vyskytovalo již v meziválečném období, avšak byla jím označena dřívější *Šumavská ulice* (viz s. 61) v jádru města. Podle původního návrhu plánovací komise z roku 1946 měla být ulice v jižní čtvrti rovněž nazvána „*Šumavská ulice*“³³² a navrhováno bylo i označení „*ulice UNRRA*“,³³³ ale nakonec získala jméno podle Čeňka Bendla. I poté se však vyskytovaly

³³⁰ V. Forst (ed.), o. c. v pozn. 253, s. 381–383.

³³¹ Městské muzeum ve Volyni, „*Základní plán upravitelství. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948; SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

³³² SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119, zápisy ze 7. 10. 1946 a 6. 1. 1947; tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2, zápis z 13. 12. 1946.

³³³ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 19. 12. 1946. UNRRA byla instituce Spojených národů, jež v letech 1943–1949 poskytovala humanitární pomoc osobám postiženým válkou. Viz M. Pečenka – P. Luňák a kol., o. c. v pozn. 132, s. 533.

snahy tento název změnit,³³⁴ případně jej udělit dosavadní *Kostelní ulici*.³³⁵ Plánovací komise se roku 1947 rozhodla jméno zachovat, „ježto by na základě této změny došlo více návrhů k změnám názvů různých ulic“.³³⁶

Úzká ulička (neoznačená)

Nové pojmenování pro úzkou spojnicí mezi hlavním náměstím a kostelem Všetech Svatých, jež byla na konci 19. století neoficiálně nazývána *Školní (Školská) ulička* (viz s. 54). Jak již víme, mezi volyňskými obyvateli je kvůli svému účelu všeobecně známa jako „*pochcaná ulička*“.

V Lukách (*V Lukách*)

Nejvzdálenější ulice na severovýchodním okraji města, jež se vyčleňuje z hlavní silnice vedoucí do Strakonice. Název získala podle pomístního jména *V Lukách* (uváděného na mapách),³³⁷ které bylo motivováno zdejšími loukami mezi řekou Volyňkou a silnicí.

Vodičkova ulička (*Vodičkova*)

Stávající název pro malou slepou uličku ve čtvrti Podolí (viz s. 49–50), vycházející ze *Sovětské ulice*. Spolu s *Husovou ulicí* představuje jediné pojmenování, jež v nezměněné podobě přetrvalo ve Volyni od 19. století dodnes.

Wolkerova ulice (*Wolkerova*)

Vyčleňuje se ze *Sovětské ulice* na východním okraji města a navazuje na ni silnice do sousední obce Litochovice. V době první republiky nesla název *ulice Chelčického* (viz s. 59), který se však příliš neujal. Nové pojmenování z roku 1946 bylo uděleno na počest básníka Jiřího Wolкера (1900–1924), představitele proletářské poezie na počátku 20. let 20. století. Prostějovský rodák vystudoval právo na pražské

³³⁴ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1947, inv. č. 3, sign. II A 3, kniha č. 3, zápis z 25. 2. 1947.

³³⁵ Tamtéž, Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119, zápis z 21. 3. 1947.

³³⁶ Tamtéž, zápis z 18. 4. 1947.

³³⁷ Městské muzeum ve Volyni, „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974; *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, o. c. v pozn. 5 (mapa uvádí pomístní jméno *V Lukách*, avšak samotnou ulici zachycuje nesprávně na místě ulice *U Tkalcovny*).

univerzitě, stal se členem brněnské Literární skupiny a následně přestoupil do sdružení Devětsil. Proslavil se básnickými sbírkami *Host do domu* a *Těžká hodina* či tvorbou moderních pohádek. Po Wolkerově předčasné smrti se rozpoutaly četné polemiky o jeho dílo, jež vyvrcholily komunistickou dezinterpretací po roce 1948.³³⁸ S Volyní básníka spojovalo jeho přátelství s místními rodáky A. M. Pišou a Jaroslavem Hůlkou, jehož jméno symbolicky získala sousední ulice (viz s. 76–77).

Zámecká ulice (*Zámecká*)

Stávající označení ulice, jež se vyčleňuje z *Kostelní ulice* a vede severním směrem kolem budovy tvrze („starého zámku“) k hornímu mostu přes Volyňku. Původně se nazývala *Starozámecká ulice*, v době první republiky získala označení *Za Zámkem* a od roku 1940 nese současné jméno (viz s. 48, 61, 68).

Žižkova ulice (*Žižkova*)

Dlouhá spojnice mezi *Palackého třídou* a *Jiráskovou ulicí* v jižní vilové čtvrti. Její starší část se podle domů židovského obyvatelstva neoficiálně nazývala *ulice V Židovnech* či *Židovská ulice*, přičemž tato označení užívají obyvatelé Volyně dodnes (viz s. 55). Úředně byla pojmenována roku 1946 podle husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova (kolem 1360–1424). Jihočeský zeman původně sloužil jako námezdní žoldněř a od roku 1412 působil v královských službách. V době husitských válek se proslavil jako tábořský hejtman, vynikající strateg a vítěz nad prvními dvěma křížovými výpravami.³³⁹ Asi 20 kilometrů od Volyně Žižka zvítězil roku 1420 v bitvě u Sudoměře (zde se dnes nachází jeho pomník) a téhož roku údajně dobyl samotnou Volyni.³⁴⁰ Při pojmenování *Žižkovy ulice* zřejmě sehrála roli i skutečnost, že rovnoběžně s ní vede ulice *Husova*.

³³⁸ L. Merhaut (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 4. S–Ž. Svazek II. U–Ž*, Praha 2008, s. 1637–1640.

³³⁹ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 518.

³⁴⁰ F. Teplý, o. c. v pozn. 11, s. 42.

Shrnutí

Systematická revize uličního názvosloví z roku 1946 zcela změnila tvář volyňské toponymie a ukončila dosavadní kolísání jmen. Ve městě bylo označeno celkem 45 ulic, z nichž 30 dosud nikdy pojmenováno nebylo. Pouze pět prostranství si uchovalo svůj dosavadní název (*Husova ulice, Kostelní ulice, Palackého třída, Vodičkova ulička, Zámecká ulice*) a ve třech případech se starší označení přeneslo na jinou ulici (*Hradčanská ulice I–III, ulice Mistra Martina, ulice P. Čeňka Bendla*). Výsledný názvoslovný systém přijatý v roce 1946 vytvořil pevný základ, jenž byl narušen jen několika změnami po roce 1948 a pojmenováním nově vybudovaných prostranství. V zásadě tak uliční názvy z období třetí republiky přetrvaly ve Volyni dodnes.

Významovou motivaci schválených jmen zachycují následující dvě tabulky, z nichž první obsahuje honorifikační názvy a druhá zahrnuje názvy ostatní. Na první pohled je zřejmé, že v období 1945–1948 získala ve Volyni převahu honorifikační pojmenování, jež tvořila 55,6% celého souboru. Nejproduktivnější z nich byly názvy podle významných osobností, zejména z literárního a kulturního života (17,77%), ačkoli tento motivační okruh se ve městě uplatnil poprvé. Početné zastoupení měla i jména podle osobností spjatých přímo s Volyní (13,33%). Mezi honorifikačními názvy se vyskytly též další významové motivace, jež dosud volyňské názvosloví neovlivňovaly. Jedná se především o jména podle historické události (resp. jejích aktérů – *náměstí Hrdinů*; abstraktního pojmu – *náměstí Svobody*; státu či národa – *Americká ulice, Slovenská ulice, Sovětská ulice*) a podle instituce či organizace (*Sokolská ulice*).³⁴¹ Všechny tyto názvy souvisejí s obdobím druhé světové války a s osvobozením v květnu 1945.

Pojmenování ulic, v nichž se neuplatnila honorifikace, tvoří 44,4% souboru. Nejproduktivnější motivaci představoval stejně jako v předchozích obdobích objekt, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (20%). Větší četnost měly též názvy udělené podle původního místního nebo pomístního jména (11,11%), jež se dosud ve volyňském názvosloví téměř neuplatnily. Jako nový motivační okruh je zapotřebí zmínit tvar ulice (*Úzká ulička*).

³⁴¹ *Americká, Slovenská a Sovětská ulice, náměstí Svobody a náměstí Hrdinů* jsou zařazeny do kategorie jmen podle historické události, protože připomínají osvobození českých zemí v květnu 1945 (*Americká ulice, náměstí Svobody, Sovětská ulice*), padlé hrdiny světových válek (*náměstí Hrdinů*) a Slovenské národní povstání spolu s opětovným sjednocením Čechů a Slováků (*Slovenská ulice*).

Tabulka č. 5: Honorifikační názvy ulic v letech 1945–1948

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti 1.1 osobnost známá z literárního a kulturního života	<i>Bezručovy sady</i> <i>Březinova ulice</i> <i>Čelakovského ulice</i> <i>Jiráskova ulice</i> <i>Klostermannova ulice</i> <i>Tyršova ulice</i> <i>ulice Karla Čapka</i> <i>Wolkerova ulice</i>	8x	17,77%
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova ulice</i> <i>Žižkova ulice</i>	2x	4,44%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>Masarykova třída</i> <i>Palackého třída</i> <i>Resslova ulice</i>	3x	6,66%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Hůlkova ulice</i> <i>nábřeží Dr. Frt. Kafky</i> <i>ulice Dr. Bezděka</i> <i>ulice Dr. Jindřicha</i> <i>Svobody</i> <i>ulice Mistra Martina</i> <i>ulice P. Čeňka Bendla</i>	6x	13,33%
2. podle historické události 2.1 abstraktní pojem	<i>náměstí Svobody</i>	1x	2,22%
2.2 aktéři	<i>náměstí Hrdinů</i>	1x	2,22%
2.3 stát či národ	<i>Americká ulice</i> <i>Slovenská ulice</i> <i>Sovětská ulice</i>	3x	6,66%
3. podle názvu instituce, organizace	<i>Sokolská ulice</i>	1x	2,22%
CELKEM		25x	cca 55,6%

Tabulka č. 6: Ostatní názvy ulic v letech 1945–1948

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Ostatní názvy			
4. podle vlastnosti ulice 4.4 tvar	<i>Úzká ulička</i>	1x	2,22%
6. podle polohy ulice ³⁴²	<i>Na Hrázi</i> <i>Nábřežní ulice</i> <i>U Rybníka</i>	3x	6,66%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Hřbitovní ulice</i> <i>Kostelní ulice</i> <i>Sportovní ulice</i> <i>U Jatek</i> <i>U Nemocnice</i> <i>U Svaté Anny</i> <i>U Tkalcovny</i> <i>U Vodojemu</i> <i>Zámecká ulice</i>	9x	20,00%
8. podle původního místního nebo pomístního jména	<i>Čeřenská cesta</i> <i>Dobřanovská cesta</i> <i>Hradčanská ulice</i> <i>I–III</i> ³⁴³ <i>Na Ostrovci</i> <i>V Lukách</i>	5x	11,11%
9. podle směru k jiné obci	<i>Neuslužická</i>	1x	2,22%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova ulička</i>	1x	2,22%
CELKEM		20x	cca 44,4%

³⁴² Do kategorie „poloha ulice“ jsem zahrnul pouze ty názvy, jež nebyly motivovány objektem v ulici (na rozdíl např. od jmen *U Jatek*, *U Nemocnice*) ani nevznikly z původního místního nebo pomístního jména (např. *Na Ostrovci*, *V Lukách*). Ze strukturního hlediska se však názvy všech tří kategorií vzájemně podobají (jedná se o předložková spojení nebo o adjektiva se vztahem k místu).

³⁴³ *Hradčanskou ulici I–III* zahrnuji do statistiky jako jeden název.

4.6 Názvy ulic v letech 1948–1989

Únorový převrat roku 1948 a nástup vlády komunistické strany v Československu se odrazily i ve volyňském uličním názvosloví. Symbolickým příznakem nového režimu bylo přejmenování *náměstí Svobody* na *náměstí Presidenta Klementa Gottwalda*, jež navrhla rada MNV v listopadu 1948 na počest Gottwaldových 52. narozenin.³⁴⁴ Namísto ideje svobody tak hlavní volyňské prostranství získalo na dlouhých 41 let označení podle komunistického státníka (který navíc v době pojmenování dosud žil). Roku 1950 na popud Okresního národního výboru ve Strakoncích zmizel název *Americká ulice*, jenž v době počínající studené války nemohl být ve státě začleněném do východního bloku tolerován. Nové označení *Stalingradská ulice* mělo zdůraznit podíl sovětských (nikoli amerických) vojsk na vítězství ve druhé světové válce.³⁴⁵ Kromě těchto ideologicky motivovaných názvoslovných změn byly v roce 1949 pojmenovány dvě nově postavené ulice v jižní městské čtvrti, a sice *Družstevní* a *Halasova ulice*.³⁴⁶

Po smrti sovětského vůdce Stalina roku 1953 a následné kritice kultu osobnosti došlo v zemích východního bloku k částečnému uvolnění. V roce 1957 Nejvyšší sovět SSSR zakázal pojmenovávat místa podle žijících osob a o čtyři roky později bylo město Stalingrad v rámci procesu „destalinizace“ přejmenováno na Volgograd. V Československu na tyto změny reagoval zákon č. 36/1960 Sb., *O územním členění státu* a zejména **vyhláška č. 97/1961 Sb., O názvech obcí, označování ulic a číslování domů**.³⁴⁷ Tato vyhláška stanovila, že všechna veřejná prostranství ve městech mají mít svůj název, o němž rozhoduje městský národní výbor. Dosavadní jména obcí a jejich částí se měla měnit pouze výjimečně. Každý název musel „být vždy ve shodě s místními a celostátními zájmy a vyhovovat hlediskům politickým, hospodářským, věcné

³⁴⁴ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1948, inv. č. 4, sign. II A 4, kniha č. 4, zápis z 16. 11. 1948; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 22. 11. 1948.

³⁴⁵ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1950, inv. č. 6, sign. II A 6, kniha č. 6, zápis z 11. 4. 1950; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis ze 7. 7. 1950.

³⁴⁶ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1949, inv. č. 5, sign. II A 5, kniha č. 5, zápis z 29. 11. 1949; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 23. 12. 1949.

³⁴⁷ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 78–79.

správnosti a jazykové čistoty“.³⁴⁸ V případě pojmenování ulice podle osobnosti musela obec vyžádat stanovisko Ústředního úřadu pro věci národních výborů. Veřejná prostranství neměla být nazývána „*podle jmen vynikajících osobností veřejného života domácího nebo zahraničního, které dosud žijí*“.³⁴⁹ Tyto zásady v podstatě převzal současný zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení; viz s. 25–26).

Po vydání této vyhlášky přistoupila rada městského národního výboru ve Volyni³⁵⁰ ke změně názvů čtyř ulic, jež musel schválit Okresní výbor KSČ ve Strakonících. *Stalingradská ulice* v souvislosti s přejmenováním města Stalingradu získala tradiční označení *Vimperská. Masarykově třídě*, již se kupodivu vyhnuly změny po roce 1948, bylo uděleno jméno *Školní*. Ulice *U Jatek* získala název *V Maninách*, protože plánované jatky na jejím místě nebyly postaveny. Rada dále přejmenovala *Kostelní ulici* na *Lidickou* na základě návrhu, který byl podán již v roce 1955 učňovskou školou u příležitosti návštěvy lidických žen ve Volyni.³⁵¹

Pražské jaro roku 1968 nepřineslo do volyňského názvosloví žádnou změnu; zachováno zůstalo i označení *náměstí Klementa Gottwalda*. Po nástupu normalizace tedy nebylo zapotřebí měnit dosavadní názvy, avšak s rozvíjející se výstavbou ve městě vznikla potřeba pojmenovat nově zbudované ulice. Jak víme z kapitoly o urbanistickém vývoji (s. 45), během 70. let bylo ve Volyni postaveno sídliště a čtvrť rodinných domů pod vrchem Malsičkou. Roku 1977 byl v radě městského národního výboru podán návrh na přejmenování *Hřbitovní ulice* na *ulici Pod Malsičkou I*, přičemž vznikající

³⁴⁸ *Vyhláška č. 97/1961 Sb.* [cit. 2013-03-22]. Dostupné http://www.vugtk.cz/odis/sborniky/cd/cd_zak/zakony/97_1961.htm.; J. David, o. c. v pozn. 18, s. 79.

³⁴⁹ Viz poznámku 348.

³⁵⁰ Roku 1954 byly reorganizovány místní národní výbory (MNV) a z některých nově vznikly městské národní výbory (MěNV). Viz Z. Hledíková – J. Janák – J. Dobeš, o. c. v pozn. 211, s. 449. Ve Volyni fungoval městský národní výbor od roku 1961; do té doby se jednalo o MNV.

³⁵¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1961–1965, inv. č. 117, sign. I A 3a, kart. 6, zápisy z 3. 1. a 17. 1. 1962; tamtéž, Zápisy ze schůzí pléna MěNV 1961–1970, inv. č. 123, sign. I A 3a, kart. 12, zápis z 23. 2. 1962. K návrhu na pojmenování *Lidické ulice* viz tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1955, inv. č. 11, sign. II A 11, kniha č. 11, zápis z 16. 2. 1955.

sídliště mělo obdržet označení *Pod Malsičkou II.*³⁵² Názvy byly nakonec přijaty bez římských číslic.

Jednotlivé ulice na sídlišti i v dalších rozvíjejících se částech města pak získaly jména roku 1981 podle návrhů komise výstavby. V příslušném zápisu z jednání rady však nejsou názvy ulic uvedeny,³⁵³ a tak musím vycházet z toho, která jména jsou zmiňována v zápisech z následujících let. V případě ulic v oblasti Děkanského vrchu není pochyb, poněvadž se dochoval jejich náčrt s nově udělenými názvy.³⁵⁴ Problém však nastává s ulicí *U Valšičky*, jež během 80. let není uváděna v zápisech městského národního výboru.³⁵⁵ Z období po roce 1989 jsem měl k dispozici jen útržkovité prameny, a proto se mi nepodařilo dohledat, zda tato ulice získala svůj název spolu s ostatními již roku 1981, nebo až později. Domnívám se však, že její označení je novější, protože se ulice nachází zcela stranou částí města pojmenovaných v roce 1981.

Z dostupných údajů lze vyvodit, že v nové čtvrti rodinných domů byly označeny ulice *Na Vyhlídce* a *Dr. Buděšínského*, zatímco v blízkosti nedalekých *Bezručových sadů* vznikly ulice *5. května* a *Dr. A. M. Piši*. Kromě nich pojmenovala rada městského národního výboru též nová prostranství u Děkanského vrchu v severní části města. V sousedství dostavovaného internátu pro studenty volyňských škol vznikla ulice *Domova mládeže* a nejbližší ulice získala jméno *Na Děkansém vrchu*. K dosavadní ulici *U Vodojemu* pak přibyla příčná ulice *U Vodojemu II*. Přesná podoba udělených názvů není vzhledem k absenci oficiálního seznamu známa, a proto nelze posoudit, zda bylo apelativum *ulice* součástí jednotlivých jmen, nebo nikoli.³⁵⁶ V následujících heslech tedy řadím názvy podle jejich současné podoby.

³⁵² SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1975–1977, inv. č. 121, sign. I A 3a, kart. 10, zápisy z 6. 4. a 20. 4. 1977.

³⁵³ Tamtéž (nezpracovaný materiál), Zápisy ze schůzí rady MěNV 1981, zápisy z 22. 10. a 2. 12. 1981.

³⁵⁴ Tamtéž, Nové ulice, Pojmenování ulic na Děkansém vrchu.

³⁵⁵ Název se v této podobě objevuje pouze v seznamu volebních obvodů z roku 1986, avšak nemusí se jednat o oficiální uliční jméno. Viz SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1986, zápis z 26. 2. 1986, Volební obvody 1986.

³⁵⁶ Zápisy z následujících let nelze považovat za směrdatné, protože uvádějí různé podoby uličních jmen. U předložkových názvů předpokládám, že jejich oficiální podoba neobsahovala apelativum *ulice* (neuvádí je ani náčrt ulic v oblasti Děkanského vrchu, viz pozn. 354). Pochybnosti však vznikají u jmen

K poslední názvoslovné změně v komunistickém období došlo roku 1985. Tehdy byl severně od města částečně zprovozněn rozsáhlý areál školy v přírodě, který vznikl pro děti ze znečištěného okresu Chomutov.³⁵⁷ Ačkoli se radě městského národního výboru nabízelo pojmenovat ulici vedoucí ke škole podle zdejších pomístních názvů, udělila jí označení *Chomutovská*,³⁵⁸ jež v jihočeské Volyni dodnes působí zavádějícím dojmem.

(ulice) 5. května (5. května)

Nově postavená ulice v západní části města, jež se vyčleňuje z *ulice Karla Čapka* a vede západním směrem. Název získala roku 1981³⁵⁹ na počest Pražského povstání, tedy ozbrojeného vystoupení proti německým okupantům, jež začalo dne 5. května 1945. Téhož dne se do čela povstání postavila Česká národní rada, jež o tři dny později uzavřela s nacistickým velením dohodu o kapitulaci německých vojsk v Praze. Boje však pokračovaly až do 9. května, kdy do hlavního města vstoupila sovětská armáda.³⁶⁰ Pokud jde o Volyni, dne 5. května 1945 se zde v reakci na pražské události ustavil místní národní výbor v čele s Josefem Pacákem, který dosud vedl protiněmeckou diverzní skupinu. Obyvatelé Volyně dodnes vzpomínají, jak Pacák na radnici vyjednával s nacistickým velitelem o kapitulaci a na budovu současně mířil německý tank, připravený radnici rozstřílet, pokud by se velitel nevrátil. V noci z 5. na 6. května němečtí vojáci z Volyně tajně uprchli a následujícího dne bylo město osvobozeno americkou armádou.³⁶¹

(ulice) 5. května, (ulice) A. M. Piši, (ulice) Dr. Buděšinského. Druhý ze zmíněných názvů má dnes podobu *Dr. A. M. Piši*, avšak v zápisech z 80. let je uváděn pouze jako *(ulice) A. M. Piši*.

³⁵⁷ *Kronika města Volyně 1977–1988*, o. c. v pozn. 134, s. 91, 117, 122, 310, 360–361.

³⁵⁸ SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí rady MěNV 1985, zápis z 21. 8. 1985.

³⁵⁹ Seznam ulic pojmenovaných roku 1981 nebyl k zápisu rady městského národního výboru přiložen, avšak ulice je zmiňována ještě téhož roku v následujícím zápise. Viz tamtéž, Zápisy ze schůzí rady MěNV 1981, zápis z 16. 12. 1981.

³⁶⁰ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 220.

³⁶¹ *Kronika města Volyně 1861–1945 (1952)*, o. c. v pozn. 110, s. 376–385; sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

Domova mládeže (*Domova mládeže*)

Jedna z nových ulic v oblasti Děkanského vrchu v severní části města byla pojmenována roku 1981.³⁶² Název se vztahuje ke zdejšímu internátu, který byl postaven pro studenty střední průmyslové a učňovské školy ve Volyni. Slavnostní otevření se konalo v listopadu 1977 na počest 60. výročí ruské revoluce a do roku 1983 pokračovala výstavba dalších lůžkových pavilonů.³⁶³ Domov mládeže je využíván k ubytování studentů volyňských středních škol dodnes.³⁶⁴

(ulice) (Dr.) A. M. Piši (*Dr. A. M. Piši*)

Nově postavená spojnice mezi *Bezručovými sady* a ulicí *5. května* v západní části města získala název roku 1981.³⁶⁵ Přiradila se tak v této čtvrti k prostranstvím pojmenovaným podle významných spisovatelů (*Bezručovy sady*, *Březinova ulice*, *Klostermannova ulice*, *ulice Karla Čapka*). Název byl udělen na počest básníka a literárního kritika Antonína Matěje Piši (1902–1966), který se narodil ve Volyni v rodině správce záložny. Vystudoval pražskou filozofickou fakultu a stal se redaktorem v různých nakladatelstvích (*Právo lidu*, *Práce*, *Československý spisovatel*). Přátelil se s básníkem Jiřím Wolkerem (s. 89–90) i s volyňským spolurodákem Jaroslavem Hůlkou (s. 76–77), k jehož dílům psal doslovy. Ve 20. letech patřil Piša k tvůrcům programu proletářské poezie a naopak k odpůrcům poetismu. Jako významný kritik sledoval a komentoval veškerou českou literární a dramatickou produkci, jako editor vydal díla mnoha domácích spisovatelů a jako literární historik napsal monografie o Josefu Horovi, Ivanu

³⁶² Ulice je zachycena na náčrtu nově označených ulic v oblasti Děkanského vrchu. Viz SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), *Nové ulice, Pojmenování ulic na Děkansém vrchu*.

³⁶³ *Kronika města Volyně 1977–1988*, o. c. v pozn. 134, s. 11, 59, 129, 208. Viz též J. Bláha – J. Michálek – J. Vávra, o. c. v pozn. 96, s. 22–23.

³⁶⁴ *Střední škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Volyně. Domov mládeže* [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.sos-sou.volyne.cz/domov-mladeze>; *Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Volyně, Domov mládeže VOŠ a SPŠ Volyně* [cit. 2013-03-23]. Dostupné http://www.strakonice.cz/vos_sps_volyne/page10.htm.

³⁶⁵ Oficiální seznam prostranství pojmenovaných roku 1981 sice chybí, avšak víme, že měly být označeny ulice v oblasti Bezručových sadů, čemuž odpovídají právě ulice *5. května* a *(Dr.) A. M. Piši*. V zápisech městského národního výboru je ulice poprvé zmiňována roku 1986. Viz SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1986, zápis z 26. 2. 1986, Volební obvody 1986.

Olbrachtovi či Otakarovi Theerovi.³⁶⁶ Ve Volyni Píšu připomíná na jeho rodném domě v *ulici Mistra Martina* pamětní deska, jež mu byla odhalena roku 1972 k nedožitým 70. narozeninám.³⁶⁷

(ulice) Dr. Buděšínského (*Dr. Buděšínského*)

Jedna z nových ulic ve čtvrti rodinných domů na úbočí vrchu Malsička v jihozápadní části města. Roku 1981³⁶⁸ byla pojmenována podle volyňského rodáka Jana Buděšínského (1908–1942), bratrance spisovatelů Jaroslava a Aloise Hůlkových (viz s. 76–77). Buděšínský vystudoval právo na pražské univerzitě a pracoval jako vrchní finanční komisař v Českých Budějovicích. V době německé okupace byl členem Jihočeského národně revolučního výboru a ilegálního vedení komunistické strany. V březnu 1941 byl zatčen gestapem a později stanul před zvláštním soudem v Berlíně, který jej spolu s dalšími 74 členy komunistického odboje odsoudil k trestu smrti. Jan Buděšínský byl popraven dne 29. září 1942 v Mnichově ve věku nedožitých 34 let. V Českých Budějovicích jej připomíná název jedné z ulic a pamětní deska na domě v *Krajinské ulici*, v němž žil a pracoval. Další pamětní deska se nachází na volyňském hřbitově, kde našel Jan Buděšínský místo posledního odpočinku.³⁶⁹

³⁶⁶ *Slovník české literatury po roce 1945. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Antonín Matěj Píša* [cit. 2013-03-23]. Dostupné

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=541&hl=anton%C3%ADn+mat%C4%9Bj+p%C3%AD%C5%A1a+>

³⁶⁷ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9, zápisy z 3. 5. a 9. 8. 1972. Viz též *Kronika města Volyně 1953–1976*, o. c. v pozn. 131, s. 209–210.

³⁶⁸ Seznam ulic pojmenovaných roku 1981 nebyl k zápisu rady MěNV přiložen, a tak je ulice zmiňována až v roce 1984; viz SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1984, zápis z 26. 4. 1984, Příloha č. II.

³⁶⁹ A. Hůlka, o. c. v pozn. 13, s. 85–87, 93–94; J. Dvořák (ed.), *Druhý odboj v názvech ulic jihočeských měst. Sborník Historicko-dokumentační komise Oblastního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu v Českých Budějovicích*, České Budějovice 2004, s. 10; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 162–163.

Družstevní ulice (*Družstevní*)

Jedna z ulic v jižní městské čtvrti, spojující *Čelakovského ulici* a *Dobřanovskou cestu*. Jméno získala roku 1949 podle družstevních domků v této části města, které již od 20. let budovalo Stavební a bytové družstvo ve Volyni.³⁷⁰

Halasova ulice (*Halasova*)

Spolu s *Družstevní ulicí* byla v roce 1949 na návrh rady MNV pojmenována i sousední *Halasova ulice*.³⁷¹ Název měl připomínat nedávno zesnulého básníka Františka Halase (1901–1949), jednoho z nejvýznamnějších tvůrců české poezie 20. století. Halas se narodil v Brně v rodině dělnického funkcionáře a vyučil se knihkupcem. Ve svých starších sbírkách vyjadřoval tragický životní pocit, zobrazoval motivy smrti a užíval nelibozvučný jazyk (*Kohout plaší smrt, Staré ženy, Dokořán, Torzo naděje*); změnu jeho poetiky přinesla až německá okupace. Po válce se stal přednostou publikačního odboru ministerstva informací a předsedou Syndikátu českých spisovatelů.³⁷² Halasovo dílo roku 1950 napadl ideolog Ladislav Štoll ve svém referátu *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii*, v němž odmítl básníkův pesimismus, subjektivismus a odcizení dělnické třídy.³⁷³ I přes tuto oficiální kritiku zůstal název volyňské ulice zachován.

Chomutovská (*Chomutovská*)

Ulice na severním okraji Volyně, vedoucí od budovy střední průmyslové školy směrem k nově postavenému areálu školy v přírodě a dále do sousední obce Nihošovice. Školu v přírodě vybudoval v letech 1980–1986 Okresní národní výbor Chomutov pro děti svého okresu, jehož ovzduší bylo silně znečištěné. Rozsáhlý areál tvořily dvě školy,

³⁷⁰ Viz poznámku 346. K počátku činnosti Stavebního a bytového družstva ve Volyni viz SOKA Strakonice, AM Volyně, Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1917–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46, zápis z 31. 3. 1920. Srovnej *Družstevní ulici* a *Družstevní ochoz* v Praze; viz M. Lašťovka, o. c. v pozn. 56, s. 155.

³⁷¹ Viz poznámku 346.

³⁷² *Slovník české literatury po roce 1945. Ústav pro českou literaturu AV ČR, František Halas* [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=11&hl=franti%C5%A1ek+halas>.

³⁷³ L. Štoll, *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii* (úryvky) [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zdejin/2/stoll-1.pdf>. Viz též J. Knapík, *Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948–1950*, Praha 2004, s. 289–291.

dvě jídelny, šest internátů, mateřská škola, zdravotnické středisko, hřiště a další objekty. Slavnostní otevření se konalo v roce 1986, avšak částečně byl provoz zahájen již předešlého roku.³⁷⁴ Tehdy se zároveň rada městského národního výboru usnesla pojmenovat ulici vedoucí ke škole *Chomutovská*, ačkoli hospodářsko-správní odbor navrhoval vhodnější jména *Pod Lesem*, *Na Špitálkách* a *Nihošovická*.³⁷⁵ Areál školy v přírodě je v současné době prázdný; pouze jedna z budov slouží jako turistická ubytovna.³⁷⁶

Lidická ulice (*Lidická*)

Nový název pro dosavadní *Kostelní ulici* v historickém centru Volyně byl udělen městským národním výborem roku 1962. Kromě Okresního výboru KSČ a rady Okresního národního výboru ve Strakonících musela pojmenování schválit i samotná obec Lidice,³⁷⁷ jež byla vybudována v letech 1948–1961 v sousedství bývalé obce téhož jména. Původní Lidice byly srovnány se zemí dne 10. 6. 1942 na přímý příkaz Adolfa Hitlera pod záminkou údajného styku místních obyvatel s atentáčníky, kteří v květnu 1942 smrtelně zranili protektora Heydricha. Všichni lidičtí muži byli zastřeleni, ženy odvezeny do koncentračního tábora v Ravensbrücku a většina dětí zavražděna plynem v Chelmnu. Tento čin vyvolal ve svobodném světě značný ohlas a podle Lidic byly pojmenovávány děti i americké obce.³⁷⁸ Roku 1955 pozvala závodní učňovská škola ve Volyni delegaci lidických žen na besedu a navrhla přejmenovat *Kostelní ulici*, v níž škola sídlila, na *ulici Lidickou*.³⁷⁹ Místní národní výbor však rozhodl, že ke změně

³⁷⁴ Viz poznámku 357. Viz též J. Bláha – J. Michálek – J. Vávra, o. c. v pozn. 96, s. 23.

³⁷⁵ Viz poznámku 358. Pomístní jméno *Na Špitálkách* označovalo zdejší les; viz *Kronika města Volyně 1977–1988*, o. c. v pozn. 134, s. 310.

³⁷⁶ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-23]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.881502&y=49.176852&z=15&t=s&d=firm_680380_1&l=15.

³⁷⁷ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1956, inv. č. 12, sign. II A 12, kniha č. 12, zápis z 28. 12. 1956; tamtéž (nezpracovaný materiál), Názvy ulic 1956–1957, Rada ONV ve Strakonících radě MNV ve Volyni dne 1. 6. 1957; tamtéž, Zápisy o schůzích rady MěNV 1961–1965, inv. č. 117, sign. I A 3a, kart. 6, zápisy z 3. 1. a 17. 1. 1962; tamtéž, Zápisy ze schůzí pléna MěNV 1961–1970, inv. č. 123, sign. I A 3a, kart. 12, zápis z 23. 2. 1962.

³⁷⁸ J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 227; J. Dvořák (ed.), o. c. v pozn. 369, s. 14.

³⁷⁹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1955, inv. č. 11, sign. II A 11, kniha č. 11, zápis z 16. 2. 1955.

názvu dojde až po novém vydláždění ulice,³⁸⁰ a proto bylo přejmenování dokončeno teprve v roce 1962. Volyňští obyvatelé v mluvené komunikaci dodnes označují ulici tradičním názvem *Kostelní*.³⁸¹

Na Děkansském vrchu (*Na Děkansském vrchu*)

Jedna z nově postavených ulic v severní části města, spojující ulice *U Vodojemu II* a *Domova mládeže*, získala název spolu s nimi roku 1981.³⁸² Označení *Na Děkansském vrchu* se však objevuje i v dřívějších písemnostech městského národního výboru,³⁸³ a bylo tedy užíváno již před oficiálním pojmenováním ulice. Název se vztahuje k sousednímu Děkanskému vrchu, kopci na severozápadním okraji města, na němž se dříve nacházely pozemky volyňského děkanství. Obyvatelé Volyně jej lidově nazývají *Děkan*, *Na Děkanu*.³⁸⁴

Na Vyhlídce (*Na Vyhlídce*)

Ústřední ulice ve čtvrti rodinných domů na jihozápadním okraji města byla pojmenována v roce 1981.³⁸⁵ Motivace názvu souvisí s polohou ulice na úbočí vrchu Malsička, odkud se naskýtá vyhlídka na Volyni a na protější vrch Královice.

náměstí (Presidenta) Klementa Gottwalda (*náměstí Svobody*)

Nový název udělený v listopadu 1948 dosavadnímu *náměstí Svobody*, ústřednímu prostranství ve Volyni. Přejmenování navrhla rada místního národního výboru u příležitosti 52. narozenin prezidenta Gottwalda, jenž měl být zároveň jmenován

³⁸⁰ Tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1955, inv. č. 22, sign. II A 22, kniha č. 22, zápis z 31. 10. 1955.

³⁸¹ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

³⁸² Ulice jsou zachyceny na náčrtu nově označených ulic v oblasti Děkanského vrchu. Viz SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Nové ulice, Pojmenování ulic na Děkansském vrchu.

³⁸³ Tamtéž, Zápisy o schůzích rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9, zápis z 19. 1. 1972, Pracovní obvody poslanců MěNV ve Volyni; tamtéž, Evidence obyvatel 1980, inv. č. 188, sign. II A 10, kart. 63, potvrzení z 18. 3., 3. 9. a 10. 11. 1980 ad. (název *Na Děkansském vrchu* je zde běžně uváděn jako adresa, ačkoli byla ulice pojmenována až o rok později).

³⁸⁴ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 7. 2. 2012.

³⁸⁵ Vzhledem k absenci seznamu ulic pojmenovaných roku 1981 je ulice *Na Vyhlídce* poprvé zmiňována až o tři roky později; viz SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1984, zápis z 26. 4. 1984, Příloha č. II.

čestným občanem města Volyně. Plénum MNV oba návrhy schválilo na slavnostní veřejné schůzi.³⁸⁶ Podle výnosu ministerstva vnitra z 15. 11. 1946 musela hlava státu k novému označení udělit souhlas (viz s. 70).

Klement Gottwald (1896–1953) se vyučil truhlářem, avšak roku 1921 vstoupil do KSČ a v roce 1929 byl zvolen jejím generálním tajemníkem. V době války stál v čele moskevského centra zahraničního odboje. Roku 1945 prosadil svou koncepci dalšího vývoje Československa do Košického vládního programu a následujícího roku se stal předsedou vlády. Gottwald řídil únorový převrat v roce 1948 a po dobu dalších pěti let zastával až do své smrti funkci prezidenta republiky. Oficiální propaganda vytvořila již za Gottwaldova života jeho kult, jenž byl udržován až do konce komunistického režimu.³⁸⁷ Volyňské náměstí (uváděné po prezidentově smrti již jen jako *náměstí Klementa Gottwalda*)³⁸⁸ si tak svůj název uchovalo až do roku 1990. Stejný osud postihl i moravské město Zlín, jež bylo rovněž u příležitosti prezidentových 52. narozenin v roce 1948 přejmenováno na Gottwaldov.³⁸⁹ Označení podle Klementa Gottwalda nesla až do roku 1990 také prostranství v Praze či v Českých Budějovicích.³⁹⁰

Pod Malsičkou (*Pod Malsičkou*)

Nově udělené jméno v severozápadní části města odkazovalo na polohu ulice na úbočí vrchu Malsička, na němž se nachází volyňský hřbitov s kostelem Proměnění Páně (viz s. 43). Návrh přejmenovat dosavadní *Hřbitovní ulici* na ulici *Pod Malsičkou I* byl podán

³⁸⁶ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1948, inv. č. 4, sign. II A 4, kniha č. 4, zápis z 16. 11. 1948; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis z 22. 11. 1948.

³⁸⁷ J. Tomeš a kol., *Český biografický slovník XX. století. I. díl, A–J*, Praha – Litomyšl 1999, s. 373–374; J. Tomeš (ed.), o. c. v pozn. 30, s. 118–119.

³⁸⁸ Např. SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1954, inv. č. 10, sign. II A 10, kniha č. 10, Volební obvody pro volby do MNV Volyně; tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1955, inv. č. 11, sign. II A 11, kniha č. 11, zápis z 2. 3. 1955 ad. Ve zkrácené podobě byl někdy název náměstí uváděn již za Gottwaldova života; např. tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1949, inv. č. 5, sign. II A 5, kniha č. 5, zápis z 12. 7. 1949.

³⁸⁹ Administrativním důvodem nového názvu bylo sloučení města Zlína a okolních obcí. Viz J. David, o. c. v pozn. 18, s. 131–133; J. David, Honorifikační motiv v toponymii (na příkladu baťovských toponym a toponyma Zlín/Gottwaldov), *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 433–435.

³⁹⁰ *Třída Klementa Gottwalda* (dnes *Jiršíkova*) existovala v Českých Budějovicích v letech 1946–1990; ve stejném období neslo současné *Masarykovo nábřeží* v Praze jméno *Gottwaldovo*. Viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 161–162; M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 443–445.

již roku 1977 (sídlíště mělo získat název *Pod Malsičkou II*; viz s. 45).³⁹¹ Nevíme však, zda byl tento návrh realizován ihned, nebo až v rámci celkového pojmenování nových ulic v roce 1981.³⁹² Zároveň není zřejmé, zda název *Pod Malsičkou* zcela nahradil *Hřbitovní ulici*, protože tato tepna je uváděna v zápisech i nadále³⁹³ a zachycují ji také pozdější mapy.³⁹⁴ Patrně tedy její jméno zůstalo zachováno pro samotnou cestu na hřbitov, jež se vyčleňuje z *ulice Karla Čapka*. V současné době se název *Hřbitovní ulice* ve Volyni oficiálně neužívá,³⁹⁵ nejspíše proto, že v ní nestojí žádné obytné domy. Nová ulice *Pod Malsičkou* dnes zahrnuje dvě části, z nichž jedna spojuje ulice *Karla Čapka* a *Vimperskou* a druhá prochází celým sídlíštěm na jižní okraj města.³⁹⁶

Stalingradská ulice (*Vimperská*)

Nový název pro dosavadní *Americkou ulici*, jednu z klíčových volyňských tříd, byl udělen roku 1950 na návrh Okresního národního výboru ve Strakoniciích.³⁹⁷ Americké osvobození Volyně v květnu 1945 tak bylo vymazáno z dějin a pro příště se měl připomínat jen sovětský podíl na ukončení války. Ulice získala jméno podle bitvy u Stalingradu (1942–1943), jednoho z největších válečných střetnutí všech dob.

³⁹¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1975–1977, inv. č. 121, sign. I A 3a, kart. 10, zápisy z 6. 4. a 20. 4. 1977.

³⁹² V roce 1980 je název *Pod Malsičkou* běžně uváděn jako adresa, avšak stejným způsobem je užíváno jméno *Na Děkansském vrchu*, jež dosud nebylo oficiálně uděleno. Viz SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Evidence obyvatel 1980, inv. č. 188, sign. II A 10, kart. 63, potvrzení z 20. 5., 26. 8., 13. 11. a 17. 11. 1980 ad.; tamtéž, Pohyb obyvatel za měsíc srpen 1980; tamtéž, Seznam osob z nového sídlíště ve Volyni ad.

³⁹³ Např. SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Zápisy ze schůzí rady MěNV 1981, zápis z 16. 12. 1981; SOKA Strakonice, Městský úřad Volyně (nezpracovaný materiál), Zápisy z rady MěNV 1990, zápis z 26. – 27. 3. 1990 (šetření o možnosti propojení ulic *Na Vyhlídce* a *Hřbitovní*) ad.

³⁹⁴ Městské muzeum ve Volyni, plán „*Volyně. Městská památková zóna 1:2000*“ z roku 1990; *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, o. c. v pozn. 5; plán městských ulic na orientačních tabulích ve Volyni (např. u městského muzea).

³⁹⁵ Sdělení Ilony Myslivcové z Městského úřadu Volyně, 22. 3. 2013.

³⁹⁶ *Mapy.cz*, vyhledávání ulice *Pod Malsičkou* ve Volyni [cit. 2013-03-03]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.886453&y=49.162857&z=15&d=stre_130473_1&t=s&q=volyn%25C4%259B%2520pod%2520malsi%25C4%258Dkou&qp=11.403499_48.278452_19.464372_51.215198_6.

³⁹⁷ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1950, inv. č. 6, sign. II A 6, kniha č. 6, zápis z 11. 4. 1950; tamtéž, Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17, zápis ze 7. 7. 1950.

Německá armáda, jež obklíčila a dobyla město Stalingrad na řece Volze, zde byla po dlouhých bojích poražena sovětskými vojsky. Tím byl zastaven nacistický postup na východní frontě, a bitva tak přinesla zásadní zvrát ve druhé světové válce ve prospěch Spojenců.³⁹⁸ Pojmenování veřejných prostranství podle Stalingradu bychom v 50. letech nenašli jen ve Volyni, ale i v Praze,³⁹⁹ Českých Budějovicích⁴⁰⁰ či v Chocni (v níž byl roku 1950 podobně jako ve Volyni také odstraněn název *Americká ulice*).⁴⁰¹ Jak ale již víme, po Stalinově smrti byl kult jeho osobnosti podroben kritice a v roce 1961 došlo k přejmenování města Stalingradu na dnešní Volgograd.⁴⁰² Příslušná prostranství v českých městech musela krátce poté změnit název; volyňská ulice získala roku 1962 zpět tradiční jméno *Vimperská* (viz s. 108).⁴⁰³

Školní ulice (*Školní*)

Dosavadní *Masarykova třída*, vedoucí severním směrem z městského jádra, byla přejmenována v roce 1962.⁴⁰⁴ Motivace nového názvu souvisela se základní devítiletou školou a dalšími školními budovami, jež se v ulici nacházely. Působí však překvapivě, že pojmenování podle T. G. Masaryka přežilo ve Volyni tak dlouho po únorovém převratu roku 1948. Již po dvou letech vlády zahájili komunisté proti bývalému prezidentovi ostrou kampaň, jež odhalila jeho „protilidovou a protinárodní činnost“.⁴⁰⁵ Masarykovo jméno proto na počátku 50. let zmizelo z uličního názvosloví jiných

³⁹⁸ *Oxfordský slovník světových dějin*, Praha 2005, s. 561.

³⁹⁹ Dnešní *Libeňský most* nesl v letech 1952–1962 název *Stalingradský*; viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 402.

⁴⁰⁰ Jako *Stalingradská ulice* byla v letech 1950–1963 pojmenována dnešní ulice *U Černé věže*; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 269.

⁴⁰¹ L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 61. Názvy *Stalingradské nábřeží* a *Stalingradský most* byly uděleny roku 1950 k pátému výročí osvobození českých zemí Rudou armádou.

⁴⁰² J. David, o. c. v pozn. 18, s. 78.

⁴⁰³ SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1961–1965, inv. č. 117, sign. I A 3a, kart. 6, zápisy z 3. 1. a 17. 1. 1962; tamtéž, Zápisy ze schůzí pléna MěNV 1961–1970, inv. č. 123, sign. I A 3a, kart. 12, zápis z 23. 2. 1962.

⁴⁰⁴ Viz poznámku 403.

⁴⁰⁵ J. Knapík, o. c. v pozn. 373, s. 129–131.

měst.⁴⁰⁶ Domnívám se, že jeho přetrvání ve Volyni souviselo s tím, že ulice leží mimo hlavní městské třídy, a nebylo tedy nezbytné udělit jí ideologicky hodnotné jméno. Přesto název *Masarykova třída* nepůsobil vhodně, a proto v roce 1957 předseda MNV upozornil na nutnost jejího přejmenování. Ulice měla získat zpět název *Komenského*,⁴⁰⁷ který nesla již v dobách první republiky a okupace (viz s. 59–60, 65). Rada Okresního národního výboru ve Strakonících udělila roku 1957 k přejmenování souhlas,⁴⁰⁸ avšak z neznámého důvodu se názvoslovná změna neuskutečnila.⁴⁰⁹ *Masarykova třída* si uchovala název až do revize uličních jmen o pět let později, kdy však nezískala navrhované označení *Komenského*, nýbrž neutrální název *Školní ulice*, který se poté již nezměnil. Jako „*nová školní ulice*“ ostatně bylo toto prostranství obecně označováno už před oficiálním pojmenováním na počátku 20. let (viz s. 59–60). V ulici dnes sídlí základní škola, školní družina a jídelna i dětský domov.⁴¹⁰

U Vodojemu II (U Vodojemu II)

Jedna z nově postavených ulic v oblasti Děkanského vrchu byla pojmenována roku 1981. Přibyla tak k dosavadní ulici *U Vodojemu*, jež nyní získala římskou číslici *I*. Podle náčrtu ulic z počátku 80. let i podle současných tabulek vede ulice *U Vodojemu II* kolmo ke své jmenovkyni, a spojuje tedy ulice *Na Děkanském vrchu* a *Hradčanskou I*.⁴¹¹ Plány města ji však nesprávně zachycují jako prodlouženou část ulice

⁴⁰⁶ Srovnej přejmenování *Masarykova náměstí* v Českých Budějovicích roku 1951 či *Masarykovy třídy* v Chocni téhož roku; viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 94; L. Olivová-Nezbedová, o. c. v pozn. 21, s. 62.

⁴⁰⁷ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1957 I, inv. č. 13, sign. II A 13, kniha č. 13, zápis z 18. 3. 1957.

⁴⁰⁸ Tamtéž (nezpracovaný materiál), Názvy ulic 1956–1957, Rada ONV ve Strakonících radě MNV ve Volyni dne 1. 6. 1957.

⁴⁰⁹ Název *Komenského* je zachycen na plánu městských ulic z 50. let, avšak patrně se jedná o chybu, protože zápisy z roku 1962 jasně uvádějí, že dochází k přejmenování *Masarykovy třídy*. Viz Městské muzeum ve Volyni, „*Plán svozu popele Kuka vozem ve Volyni*“ (50. léta).

⁴¹⁰ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-24]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.888654&y=49.169355&z=15&t=s&q=z%25C5%25A1%2520volyn%25C4%259B&qp=13.884113_49.168288_13.887955_49.169774_17.

⁴¹¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), *Nové ulice*, Pojmenování ulic na Děkanském vrchu.

Na Děkansském vrchu, vedoucí západním směrem.⁴¹² Co se týče významové motivace názvu, odkazuje stejně jako ulice *U Vodojemu I* k nedaleké budově vodojemu z roku 1936, která se nachází na Děkansském vrchu (viz s. 86).

V Maninách (*V Maninách*)

Nový název pro dosavadní ulici *U Jatek*, jež se vyčleňuje ze *Sovětské ulice* a vede východním směrem. Ulice byla pojmenována roku 1946 podle plánovaných městských jatek, které zde měly vzniknout (viz s. 84). K výstavbě však nedošlo, a tak městský národní výbor udělil ulici v roce 1962 nový název *V Maninách*.⁴¹³ Jedná se o zdejší pomístní jméno, související rovněž s vrchem *Manina* východně od Volyně a s *Maninským potokem*, který přitéká z východu a vlévá se do Volyňky (viz též *Čeřenský potok*, s. 74).⁴¹⁴ Apelatium *manina* označovalo „místo, kde není cesty; bezcestí“.⁴¹⁵ Etymologicky souvisí s adverbiem *maně, maní*, „bez rozmyslu, náhodně“, z něhož vzniklo spojení *jít maním nemaním*, „cestou necestou“, a následně i substantivum *manina*, „bezcestná krajina, místa mimo cestu (kudy mohu jít maní, jak se mi zlíbí)“.⁴¹⁶ Takto vzniklo i pražské pomístní jméno *Maniny*, jež se přeneslo na dnešní ulici *Na Maninách*.⁴¹⁷ Volyňští pamětníci zdejší název znají a potvrzují, že na označovaném místě nevedly žádné cesty.⁴¹⁸

⁴¹² *Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa*, o. c. v pozn. 5; plán městských ulic na orientačních tabulích ve Volyni (např. u městského muzea); *Mapy.cz*, vyhledávání ulice *U Vodojemu II* ve Volyni [cit. 2013-03-24]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.882121&y=49.167925&z=16&d=stre_130485_1&t=s&q=volyn%25C4%259B%2520u%2520vodojemu%2520ii&qp=13.879786_49.167453_13.882342_49.168926_17.

⁴¹³ Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové, 16. 11. 2012. Viz též poznámku 403.

⁴¹⁴ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-24]. Dostupné [http://www.mapy.cz/#x=13.909226&y=49.170874&z=13&l=16;Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa](http://www.mapy.cz/#x=13.909226&y=49.170874&z=13&l=16;Okres%20Strakonice%201%3A75%20000.%20Turistick%C3%A1%20mapa,%20o.%20c.%20v%20pozn.%205.), o. c. v pozn. 5.

⁴¹⁵ *Příruční slovník a databáze lexikálního archivu*, heslo *manina* [cit. 2013-03-24]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>.

⁴¹⁶ V. Machek, *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha 2010⁵, s. 351.

⁴¹⁷ V. Machek, o. c. v pozn. 416, s. 351. Odlišnou motivaci uvádí *Pražský uličník*, a sice podle ramen Vltavy, jež vznikla *maně* (náhodně) v písčitých nánosech; viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 503.

⁴¹⁸ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 16. 11. a 17. 11. 2012.

Vimperská ulice (*Vimperská*)

Po přejmenování města Stalingradu na Volgograd v roce 1961 změnila následujícího roku volyňská *Stalingradská ulice* název na *Vimperskou ulici* (viz s. 104–105).⁴¹⁹ Jedná se o tradiční označení, jež tato ústřední volyňská třída oficiálně nesla již v letech 1871–1896 (viz s. 49). Během následujícího vývoje sice vystřídala tři honorifikační názvy (*Jeřábková*, *Americká* a *Stalingradská ulice*), avšak volyňští obyvatelé nadále v mluvené komunikaci používali jméno *Vimperská*.⁴²⁰ Název je motivován směrem k šumavskému městu Vimperk, které se nachází asi 18 kilometrů jihozápadně od Volyně.⁴²¹

Shrnutí

V období 1948–1989 se ve volyňském uličním názvosloví objevilo 17 nových jmen. Šest z nich bylo uděleno prostranstvím, která již vlastní názvy měla (nově *Lidická ulice*, *náměstí Presidenta Klementa Gottwalda*, *Stalingradská ulice*, *Školní ulice*, *V Maninách*, *Vimperská ulice*). Ostatními jmény byly označeny nově vybudované ulice. Z názvů udělených v roce 1946 se přestala používat pojmenování *Čeřenská cesta* a *Nábřežní ulice*, protože tato prostranství byla pouze projektována, avšak jejich výstavba se neuskutečnila. Celkový soubor dosavadních i nových názvů z období 1948–1989 tak čítá 54 položek, jež jsou zahrnuty do následujících dvou tabulek. I v této kapitole opět uvádím honorifikační a ostatní názvy odděleně.

Stejně jako v období třetí republiky vyniká i zde mírná převaha honorifikačních jmen, jež zahrnovala 53,7% celého souboru. Nejčteněji byly zastoupeny názvy podle osobností literárního a kulturního života (16,66%) a podle osobností spjatých s Volyní (14,81%). Objevily se též dvě nové významové motivace v rámci kategorie jmen podle

⁴¹⁹ Viz poznámku 403.

⁴²⁰ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. 2012.

⁴²¹ *Mapy.cz* [cit. 2013-03-24]. Dostupné

http://www.mapy.cz/#x=13.929217&y=49.111618&z=10&t=r&l=16&rc=13.774257_49.052434_13.886236_49.165779&rl=Vimperk%2C%20okres%20Prachatice_Volyn%C4%9B%2C%20okres%20Strakonice&rp=%7B%22criterion%22%3A%22fast%22%7D.

historických událostí, a sice názvy motivované dějištěm události (*Lidická* a *Stalingradská ulice*) a jejím datem (*ulice 5. května*).

Názvy ulic, v nichž se neuplatnila honorifikace, tvořily 46,3% souboru, avšak mezi nově udělenými jmény měly převahu (v poměru 10:7). Stejně jako ve všech předchozích obdobích vykazovala největší produktivitu pojmenování podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (16,66%). Oproti dosavadnímu stavu vzrostl počet názvů, jež vznikly z původního místního nebo pomístního jména (12,96%). Rovněž ve druhé tabulce přibyly dvě nové významové kategorie, a to názvy motivované charakterem výstavby v ulici (*Družstevní ulice*) a pojmenování podle názvu jiné obce, k níž však ulice nesměruje (*Chomutovská* – podle školy v přírodě pro děti z okresu Chomutov).

Tabulka č. 7: Honorifikační názvy ulic v letech 1948–1989

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti 1.1 osobnost známá z literárního a kulturního života	<i>Bezručovy sady</i> <i>Březinova ulice</i> <i>Čelakovského ulice</i> <i>Halasova ulice</i> <i>Jiráskova ulice</i> <i>Klostermannova ulice</i> <i>Tyršova ulice</i> <i>ulice Karla Čapka</i> <i>Wolkerova ulice</i>	9x	16,66%
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova ulice</i> <i>Žižkova ulice</i>	2x	3,70%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>náměstí (Presidenta)</i> <i>Klementa Gottwalda</i> <i>Palackého třída</i> <i>Resslova ulice</i>	3x	5,55%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>(Dr.) A. M. Piši</i> <i>Dr. Buděšinského</i> <i>Hůlkova ulice</i> <i>nábřeží Dr. Frt. Kafky</i> <i>ulice Dr. Bezděka</i> <i>ulice Dr. Jindřicha</i> <i>Svobody</i> <i>ulice Mistra Martina</i> <i>ulice P. Čenka Bendla</i>	8x	14,81%
2. podle historické události 2.2 aktéři	<i>náměstí Hrdinů</i>	1x	1,85%
2.3 stát či národ	<i>Slovenská ulice</i> <i>Sovětská ulice</i>	2x	3,70%
2.4 dějiště	<i>Lidická ulice</i> <i>Stalingradská ulice</i>	2x	3,70%
2.5 datum	<i>(ulice) 5. května</i>	1x	1,85%
3. podle názvu instituce, organizace	<i>Sokolská ulice</i>	1x	1,85%
CELKEM		29x	cca 53,7%

Tabulka č. 8: Ostatní názvy ulic v letech 1948–1989⁴²²

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Ostatní názvy			
4. podle vlastnosti ulice 4.4 tvar	<i>Úzká ulička</i>	1x	1,85%
5. podle charakteru výstavby v ulici	<i>Družstevní ulice</i>	1x	1,85%
6. podle polohy ulice	<i>Na Hrázi</i> <i>Na Vyhlídce</i> <i>U Rybníka</i>	3x	5,55%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Domova mládeže</i> <i>Hřbitovní ulice</i> <i>Sportovní ulice</i> <i>Školní ulice</i> <i>U Nemocnice</i> <i>U Svaté Anny</i> <i>U Tkalcovny</i> <i>U Vodojemu I–II⁴²³</i> <i>Zámecká ulice</i>	9x	16,66%
8. podle původního místního nebo pomístního jména	<i>Dobřanovská cesta</i> <i>Hradčanská ulice I–III</i> <i>Na Děkanském vrchu</i> <i>Na Ostrovci</i> <i>Pod Malsičkou</i> <i>V Lukách</i> <i>V Maninách</i>	7x	12,96%
9. podle směru k jiné obci	<i>Neuslužická</i> <i>Vimperská ulice</i>	2x	3,70%
10. podle názvu jiné obce (významová souvislost)	<i>Chomutovská</i>	1x	1,85%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova ulička</i>	1x	1,85%
CELKEM		25x	cca 46,3%

⁴²² Názvy ulic udělené roku 1946 uvádím v původní podobě, přestože již byly v období 1948–1989 často uváděny ve zkrácené podobě a bez apelativa *ulice* (např. *Dr. Svobody* namísto *ulice Dr. Jindřicha Svobody*; *Čeňka Bendla* namísto *ulice P. Čeňka Bendla* apod.).

⁴²³ Do statistiky započítávám ulice *U Vodojemu I–II* jako jeden název, stejně jako *Hradčanskou ulici I–III*.

4.7 Názvy ulic po roce 1989

Poslední kapitolu ve vývoji jmen volyňských ulic zahájily události listopadu 1989. Dne 20. listopadu se ve městě ustavilo Občanské fórum, jež na schůzi svého výboru 13. prosince navrholo přejmenovat *náměstí Klementa Gottwalda* na *náměstí Svobody* a *Sovětskou ulici* na *Nádražní*. Zároveň Občanské fórum žádalo odstranění agitačních symbolů a poutačů na veřejných prostranstvích.⁴²⁴ Ke změně názvu *Sovětské ulice* se vyjadřovali i občanské výbory a jednotliví obyvatelé a podpořili jméno *Nádražní ulice*. Rada městského národního výboru se přejmenováním zabývala na začátku roku 1990 a obě názvoslovné změny schválila.⁴²⁵ Volyňskému náměstí i klíčové průjezdní třídě se tak po více než 40 letech vrátila tradiční označení. Jméno Klementa Gottwalda zmizelo i z uličního názvosloví jiných českých měst⁴²⁶ a moravské město Gottwaldov získalo zpět název Zlín.⁴²⁷

Jiná volyňská prostranství již nebylo zapotřebí přejmenovat – ke komunistické ideologii mohla odkazovat jen ulice *Dr. Buděšínského*, jejíž eponym byl členem ilegálního vedení KSČ v době druhé světové války (viz s. 99). Název však po roce 1989 nikdo nezpochybnil a ulice jej nese dodnes; pojmenování podle komunistických odbojářů byla ostatně zachována i v jiných českých městech.⁴²⁸

Na rozdíl od období normalizace se Volyně v postkomunistické době stavebně příliš nerozvíjela, a tak nebylo až na výjimky zapotřebí pojmenovat nová prostranství. Jednu z těchto výjimek představuje označení ulice mezi ulicemi *Hřbitovní*, *5. května* a *Karla Čapka*, jímž se podle kroniky zabývala městská rada roku 1992. Nové prostranství

⁴²⁴ *Kronika města Volyně 1989–2000*, o. c. v pozn. 304, s. 30–33.

⁴²⁵ SOKA Strakonice, Městský úřad Volyně (nezpracovaný materiál), Zápisy z rady MěNV 1990, zápisy ze 4. 1. a 15. 2. 1990; viz též *Kronika města Volyně 1989–2000*, o. c. v pozn. 304, s. 44–45.

⁴²⁶ Jednalo se např. o České Budějovice a Prahu. Viz D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 161–162; M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 29, 443–445.

⁴²⁷ J. David, o. c. v pozn. 18, s. 131–133; J. David, Honorifikační motiv v toponymii (na příkladu baťovských toponym a toponyma Zlín/Gottwaldov), *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 433–435.

⁴²⁸ Zásady pro pojmenování pražských ulic z počátku 90. let mimo jiné stanovily, že „v žádném případě nemají být přejmenována veřejná prostranství, nesoucí jméno po padlých nebo popravených příslušnících druhého odboje a po obětech nacistického teroru, ať byli jakéhokoliv politického přesvědčení“. Viz M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 30–31.

získalo rovněž název *ulice 5. května*.⁴²⁹ Během 90. let byla zřejmě pojmenována také ulice *U Valšičky* na severním okraji města. Jak jsem však uvedl výše (s. 96), název mohl být udělen již v rámci označení ulic roku 1981, k němuž není k dispozici seznam schválených jmen. Poslední názvoslovná změna proběhla ve Volyni v roce 2009. Městské zastupitelstvo tehdy schválilo pojmenování nově zbudované ulice na západním okraji města názvem *Na Výsluní*,⁴³⁰ který navrhla přímo stavební firma, jež domy v této ulici vystavěla.⁴³¹

Seznam současných pojmenování ulic ve Volyni je k dispozici na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR⁴³² či Českého úřadu zeměměřického a katastrálního.⁴³³ Tentýž přehled uličních názvů mi byl poskytnut Městským úřadem ve Volyni. Ve srovnání se souborem jmen udělených před rokem 1989 zde chybějí tři názvy, jež se dříve užívaly, a sice *Hřbitovní ulice*, *Tyršova ulice* a *Úzká ulička*. První z nich dnes není oficiálně pojmenována proto, že zastavěná část ulice získala již na přelomu 70. a 80. let název *Pod Malsičkou* (viz s. 103–104). *Tyršova ulice* si své jméno zachovala, avšak není v ní nikdo přihlášen k trvalému pobytu, a proto název v úředních seznamech chybí. *Úzká ulička* je sice dodnes označena starou uliční tabulí, avšak její název se oficiálně rovněž neužívá;⁴³⁴ zřejmě i proto, že v tomto úzkém průchodu také nikdo nebydlí. Z těchto tří jmen jsem do statistiky zahrnul pouze *Tyršovu ulici*, protože je jako jediná pojmenována úředně.

Pokud jde o formální podobu, užívají se dnes názvy volyňských ulic s vynecháním apelativa *ulice*, *ulička*, *třída* či *cesta* (např. *Halasova ulice* > *Halasova*; *Vodičkova ulička* > *Vodičkova*; *Palackého třída* > *Palackého*; *Dobřanovská cesta* > *Dobřanovská*). Pokud je však součástí názvu apellativum *náměstí*, *nábřeží* nebo *sady*, zůstává obecný výraz zachován (např. *náměstí Hrdinů*, *nábřeží Dr. Kafky*, *Bezručovy sady*). Označení podle významných osobností jsou většinou uváděna bez křestního

⁴²⁹ *Kronika města Volyně 1989–2000*, o. c. v pozn. 304, s. 98.

⁴³⁰ *Zápis z 16. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 11. 3. 2009*, o. c. v pozn. 86.

⁴³¹ Sdělení Edity Dvořákové z Městského úřadu Volyně, 19. 2. 2013.

⁴³² *Ministerstvo vnitra České republiky, Adresy v České republice*, o. c. v pozn. 9.

⁴³³ *Český úřad zeměměřický a katastrální, Veřejný dálkový přístup*, o. c. v pozn. 10.

⁴³⁴ Sdělení Iliny Myslivcové z Městského úřadu Volyně, 22. 3. 2013.

jména (např. *nábřeží Dr. Frt. Kafky* > *nábřeží Dr. Kafky*; *ulice Dr. Jindřicha Svobody* > *Dr. Svobody*). Pravopisná podoba názvů byla v roce 2009 upravena podle *Pravidel českého pravopisu* z roku 1993, a v předložkových spojeních se tedy píše s velkým písmenem i první slovo po předložce (např. *U rybníka* > *U Rybníka*; viz s. 29–30).⁴³⁵

5. května⁴³⁶

Stávající označení jedné z ulic v západní části města se roku 1992 přeneslo na nově zbudovanou sousední ulici.⁴³⁷ K motivaci pojmenování viz s. 97.

Na Výsluní

Nejmladší volyňský název byl udělen městským zastupitelstvem roku 2009.⁴³⁸ Označuje nově postavenou ulici na západním okraji města, jež se nachází severně od vrchu a hřbitova Malsičky. Městská rada se při výběru jména obrátila na volyňské muzeum a získala od něj několik návrhů podle zdejších pomístních jmen, jež však byly údajně příliš dlouhé. Proto se nakonec zastupitelstvo přiklonilo k názvu *Na Výsluní*, který navrhla přímo stavební firma, jež budovala domy v ulici.⁴³⁹ Toto označení lze tedy považovat za typické reklamní jméno, jež má nalákat případné zájemce o bydlení.⁴⁴⁰ Název zároveň odpovídá umístění ulice ve vyšší poloze a na prosluněném okraji Volyně. Totožná pojmenování se vyskytují v mnoha českých městech.⁴⁴¹

⁴³⁵ *Zápis z 20. jednání rady města dne 22. 7. 2009*, o. c. v pozn. 85; *Zápis z 18. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 9. 9. 2009*, o. c. v pozn. 85.

⁴³⁶ V této kapitole již u jednotlivých hesel neuvádím v závorce současnou variantu názvu, protože je vždy totožná s heslovým výrazem.

⁴³⁷ Viz poznámku 429.

⁴³⁸ Viz poznámku 430.

⁴³⁹ Viz poznámku 431.

⁴⁴⁰ Srovnej jména nových bytových komplexů *Slunný vrch*, *Sluneční město*, *Slunečná stráž* ad. Viz J. David, o. c. v pozn. 18, s. 205. K reklamní funkci toponym viz tamtéž, s. 186–208. Viz též M. Knappová, *Prestížní aspekty pojmenování v Česku*. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), o. c. v pozn. 16, s. 246–247; M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 227, s. 17.

⁴⁴¹ M. Lašťovka a kol., o. c. v pozn. 56, s. 537; D. Kovář – P. Koblasa, o. c. v pozn. 20, s. 222; J. David, o. c. v pozn. 18, s. 171.

náměstí Svobody

Staronové označení pro ústřední volyňské prostranství, jež v letech 1948–1990 neslo jméno *náměstí Klementa Gottwalda* (viz s. 102–103). Roku 1990 dle žádosti Občanského fóra získalo zpět název z období třetí republiky (s. 80–81), jenž měl tentokrát připomínat svobodu nabytou zánikem komunistického režimu.⁴⁴²

Nádražní

Dosavadní *Sovětské ulici* (1946–1990, viz s. 40) vrátila rada městského národního výboru roku 1990 její předchozí název (viz s. 68), a to na základě žádosti Občanského fóra. K přejmenování se vyjadřovali též občanské výbory a další obyvatelé města.⁴⁴³ Motivace názvu souvisí s budovou železničního nádraží, jež se v ulici nachází.

U Valšičky

Ulice a lokalita ležící severně od města na západním břehu Volyňky.⁴⁴⁴ Název vznikl z pomístního jména *Valcha / Valšička*, které je uváděno na mapách⁴⁴⁵ a jež znají i volyňští pamětníci. Motivace názvu podle nich souvisí s tím, že se na zdejším říčním břehu pralo prádlo⁴⁴⁶ (apelativum *valcha* označuje „*vroubkovanou desku na praní prádla*“).⁴⁴⁷ Označení „*Na Valšičce*“ / „*K Valšičce*“ mělo být roku 1946 původně uděleno dnešní ulici *U Tkalcovny* (viz s. 85–86). Název *Valšička* se od 50. let též objevuje v seznamech volebních obvodů ve Volyni.⁴⁴⁸ Roku 1970 vznikla na břehu

⁴⁴² Viz poznámky 424 a 425.

⁴⁴³ Viz poznámky 424 a 425.

⁴⁴⁴ *Mapy.cz*, vyhledávání ulice *U Valšičky* ve Volyni [cit. 2013-03-29]. Dostupné http://www.mapy.cz/#x=13.894037&y=49.176487&z=14&t=s&q=volyn%25C4%259B%2520u%2520va1%25C5%25A1i%25C4%258Dky&qp=13.884653_49.176127_13.892339_49.179097_16&l=16.

⁴⁴⁵ Městské muzeum ve Volyni, „*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974; *Mapy.cz* [cit. 2013-03-29]. Dostupné <http://www.mapy.cz/#x=13.890173&y=49.178087&z=15&l=16>.

⁴⁴⁶ Sdělení volyňských rodáků Jaroslavy Kunešové a Josefa Matějky, 7. 2. a 17. 11. 2012.

⁴⁴⁷ *Příruční slovník a databáze lexikálního archivu*, heslo *valcha* [cit. 2013-03-29]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>.

⁴⁴⁸ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MNV 1954, inv. č. 10, sign. II A 10, kniha č. 10, Volební obvody pro volby do MNV Volyně; tamtéž, Zápisy o schůzích rady MNV 1957 I, inv. č. 13, sign. II A 13, kniha č. 13, Volební obvody pro volby do MNV Volyně; tamtéž, Zápisy o schůzích

Volyňky rekreační chatová oblast jménem *Valcha*.⁴⁴⁹ Ulice k ní vedoucí mohla být označena názvem *U Valšičky* již v roce 1981 spolu s ostatními městskými prostranstvími, avšak svou polohou jim je značně vzdálená.⁴⁵⁰ Jméno je v této podobě v 80. letech zmíněno v seznamu volebních obvodů, avšak nemusí se jednat o oficiální uliční název.⁴⁵¹ Spíše se domnívám, že ulice byla úředně pojmenována až v 90. letech. Důkaz by bylo zapotřebí dohledat mezi příslušnými zápisy městské rady a zastupitelstva, jichž jsem měl pro toto období k dispozici jen omezené množství.

Shrnutí

Následující dvě tabulky zachycují motivační okruhy současných názvů ulic ve Volyni. Celkem se jedná o 53 jmen, tedy o jedno méně než v období 1948–1989. Dvě veřejná prostranství byla přejmenována (*náměstí Klementa Gottwalda*, *Sovětská ulice*) a dva názvy se přestaly oficiálně používat (*Hřbitovní ulice*, *Úzká ulička*). Naopak přibyla dvě nová jména (*Na Výsluní*, *U Valšičky*) a jedna ulice získala název totožný se sousední tepnou (*5. května*). Do statistiky je zahrnuta i *Tyršova ulice*, ačkoli v ní není nikdo přihlášen k trvalému pobytu. Tabulky uvádějí nynější podobu uličních názvů zachycenou v úředních seznamech.

V současné době se ve Volyni vyskytuje 27 honorifikačních a 26 ostatních názvů, takže jsou obě skupiny značně vyrovnané. Mezi honorifikačními názvy nadále převažují jména podle významných osobností, nejčastěji z literárního a kulturního života (16,98%) či spojených přímo s Volyní (15,09%). Ostatní názvy byly obvykle motivovány objektem, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (16,98%), a původním

rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9, zápis z 19. 1. 1972, Pracovní obvody poslanců MěNV ve Volyni.

⁴⁴⁹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9, zápis z 21. 11. 1973.

⁴⁵⁰ Podle zápisu z jednání rady MěNV byly roku 1981 pojmenovány ulice „v sídlišti pod Malsičkou, v části Bezručových sadů a na Děkanském vrchu“, čemuž ulice *U Valšičky* svou polohou neodpovídá. Viz tamtéž (nezpracovaný materiál), Zápisy ze schůzí rady MěNV 1981, zápis z 2. 12. 1981.

⁴⁵¹ SOKA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1986, zápis z 26. 2. 1986, Volební obvody 1986.

místním či pomístním jménem (15,09%). Mírně vzrostl počet názvů podle polohy ulice (7,55%). Nové motivační okruhy se v období po roce 1989 neobjevily.

Tabulka č. 9: Honorifikační názvy ulic po roce 1989

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Honorifikační názvy			
1. podle významné osobnosti			
1.1 osobnost známá z literárního a kulturního života	<i>Bezručovy sady</i> <i>Březinova</i> <i>Čelakovského</i> <i>Halasova</i> <i>Jiráskova</i> <i>Karla Čapka</i> <i>Klostermannova</i> <i>Tyršova</i> <i>Wolkerova</i>	9x	16,98%
1.2 osobnost známá ze starších dějin	<i>Husova</i> <i>Žižkova</i>	2x	3,77%
1.3 osobnost známá ze světa politiky a vědy	<i>Palackého</i> <i>Resslova</i>	2x	3,77%
1.4 osobnost spojená s Volyní	<i>Čeňka Bendla</i> <i>Dr. A. M. Piši</i> <i>Dr. Bezděka</i> <i>Dr. Buděšínského</i> <i>Dr. Svobody</i> <i>Hůlkova</i> <i>Mistra Martina</i> <i>nábřeží Dr. Kafky</i>	8x	15,09%
2. podle historické události			
2.1 abstraktní pojem	<i>náměstí Svobody</i>	1x	1,89%
2.2 aktéři	<i>náměstí Hrdinů</i>	1x	1,89%
2.3 stát či národ	<i>Slovenská</i>	1x	1,89%
2.4 dějiště	<i>Lidická</i>	1x	1,89%
2.5 datum	<i>5. května</i>	1x	1,89%
3. podle názvu instituce, organizace	<i>Sokolská</i>	1x	1,89%
CELKEM		27x	50,95%

Tabulka č. 10: Ostatní názvy ulic po roce 1989

VÝZNAMOVÁ MOTIVACE	NÁZVY ULIC	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Ostatní názvy			
5. podle charakteru výstavby v ulici	<i>Družstevní</i>	1x	1,89%
6. podle polohy ulice	<i>Na Hrázi</i> <i>Na Vyhlídce</i> <i>Na Výsluní</i> <i>U Rybníka</i>	4x	7,55%
7. podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla	<i>Domova mládeže</i> <i>Nádražní</i> <i>Sportovní</i> <i>Školní</i> <i>U Nemocnice</i> <i>U Svaté Anny</i> <i>U Tkalcovny</i> <i>U Vodojemu I–II</i> ⁴⁵² <i>Zámecká</i>	9x	16,98%
8. podle původního místního nebo pomístního jména	<i>Dobřanovská</i> <i>Hradčanská I–III</i> <i>Na Děkanském vrchu</i> <i>Na Ostrovci</i> <i>Pod Malsičkou</i> <i>U Valšičky</i> <i>V Lukách</i> <i>V Maninách</i>	8x	15,09%
9. podle směru k jiné obci	<i>Neuslužická</i> <i>Vimperská</i>	2x	3,77%
10. podle názvu jiné obce (významová souvislost)	<i>Chomutovská</i>	1x	1,89%
12. nejasná motivace	<i>Vodičkova</i>	1x	1,89%
CELKEM		26x	49,05%

⁴⁵² Ulice *U Vodojemu I–II* opět započítávám do statistiky jako jeden název, stejně jako *Hradčanskou ulici I–III*.

5. STRUKTURNÍ TŘÍDĚNÍ NÁZVŮ ULIC

Tato kapitola se zabývá klasifikací souboru volyňských uličních jmen z hlediska jejich formální struktury. Názvy jsou rozděleny do dvou skupin, a sice na současná pojmenování ulic a na zaniklé názvy užívané v minulosti. Každá skupina byla podrobena zvláštnímu třídění; způsob klasifikace je však v obou případech totožný. Základem je rozdělení uličních názvů na jednoslovné, dvouslovné a víceslovné (např. *U Valšičky* – dvouslovný název). Druhé třídící kritérium zohledňuje jejich slovnědruhovou příslušnost (*U Valšičky* – předložka + substantivum). Následně jsou jména blíže určena z hlediska morfologického (předložka *u* + substantivum v genitivu singuláru), slovotvorného (*Valšička* – substantivum zdobněle utvořené příponou *-ička* s palatalizací koncové souhlásky *ch > š*) či syntaktického.

Ve slovotvorných charakteristikách uličních názvů čerpám z *Příruční mluvnice češtiny* (druhé, opravené vydání z roku 2003).⁴⁵³ Při klasifikaci jmen jsem přihlédl ke způsobům třídění, jež ve svých pracích užívají Helena Kneselová⁴⁵⁴ a Iva Kortánová.⁴⁵⁵ Obě autorky rovněž vycházejí z rozdělení na jednoslovná, dvouslovná a víceslovná jména, která dále třídí podle slovních druhů, sufixů ad. Inspirativní pro mne byla rovněž klasifikace Terezy Nýdlové,⁴⁵⁶ avšak na rozdíl od ní nerozdělují názvy podle jejich původu z apelativ či vlastních jmen (při tomto způsobu třídění by se např. strukturně totožné názvy *Na Hrázi* a *Na Ostrovci* ocitly v odlišných kategoriích, protože první z nich vznikl z apelativa a druhý z pomístního jména).

Strukturní analýze německých variant uličních názvů z období protektorátu se v této kapitole nevěnuji. O utvoření těchto jmen jsem stručně pojednal na s. 67.

⁴⁵³ D. Šlosar, Slovotvorba. In: *Příruční mluvnice češtiny*, Praha 2003², s. 109–225.

⁴⁵⁴ H. Kneselová, o. c. v pozn. 77, s. 95.

⁴⁵⁵ I. Kortánová, *Uliční názvosloví v Klatovech*, nepublikovaná bakalářská práce PF ZU, Plzeň 2012, s. 36–40 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <https://portal.zcu.cz/wps/portal/prohlizeni>.

⁴⁵⁶ T. Nýdlová, o. c. v pozn. 23, s. 12–15.

5.1 Třídění zaniklých názvů ulic

Mezi **zaniklé názvy**, které se dnes již ve Volyni neužívají, bylo zařazeno celkem **27 uličních jmen**. Jedná se pouze o názvy udělené úředně, s výjimkou *ulice V Židovnech*, jejíž jméno se patrně užívalo neoficiálně. Jiná lidová označení nebyla do klasifikace zahrnuta. Součástí nejsou ani názvy, jež se v obměněné podobě (nejčastěji s vynecháním apelativa *ulice, ulička, třída* či *cesta*) užívají ve Volyni dnes (např. *Vimperská ulice* – nyní *Vimperská*). K zaniklým názvům nepočítám ani ty, jež v současné době označují jiné ulice, než kterým byly původně uděleny (*Hradčanská ulice, Školní ulička, ulice Mistra Martina, ulice Václava Čenka Bendla*).

V celkovém souboru 27 zaniklých názvů nacházíme 1 jednoslovné jméno, 22 dvouslovných a 4 víceslovné názvy. Největší produktivitu vykazují **dvouslovná spojení adjektiva a substantiva** (nejčastěji apelativa *ulice, ulička, náměstí, třída, cesta*), zastoupená 17 jmény (62,96% zaniklých názvů). V rámci této skupiny svým počtem vynikají **spojení desubstantivního adjektiva se vztahem k místu a apelativa** (např. *Kostelní ulice, Šumavská ulice*), k nimž náleží 9 názvů (33,33%). **Individuálně posesivní adjektiva** ve spojení s apelatívem (např. *Jeřábková ulice*) jsou kupodivu zastoupena jen třemi jmény (11,11%). Stejnou četnost vykazují i **spojení předložky a substantiva** (např. *Na Sadech*). Čtyřikrát (14,81%) v souboru nacházíme **víceslovné názvy**, tvořené nejčastěji několika substantivy (např. *náměstí Presidenta Klementa Gottwalda*). Slovnědruhovou příslušnost názvů přehledně zachycuje následující tabulka.

Tabulka č. 11: Zastoupení slovních druhů v zaniklých názvech ulic

POČET SLOV	SLOVNÍ DRUHY	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Zaniklé názvy		27x	
Jednoslovné	subst.	1x	3,70%
	CELKEM	1x	3,70%
Dvouslovné	adjek. + subst.	17x	62,96%
	subst. + adjek.	2x	7,40%
	předl. + subst.	3x	11,11%
	CELKEM	22x	81,47%
Víceslovné	subst. + subst. + subst. + subst. (+ subst.)	3x	11,11%
	subst. + předl. + subst.	1x	3,70%
	CELKEM	4x	14,81%

A. JEDNOSLOVNÉ NÁZVY

1. Substantiva

1.1 Substantivum odvozené z předložkového pádu (název nositele okolnostního příznaku)

1.1.1 substantivum v nominativu singuláru s koncovkou *-í* (+ palatalizace koncové souhlásky *h > ž*)

Nábřeží

B. DVOUSLOVNÉ NÁZVY

1. Adjektivum + substantivum

1.1 Desubstantivní adjektivum individuálně posesivní + apelativum

1.1.1 příjmení se sufixem *-ova* (resp. *-ovo*) ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

Jeřábkova ulice, Masarykova třída, Rašínovo náměstí

1.2 Desubstantivní adjektivum druhově posesivní + apelativum

1.2.1 adjektivum se sufixem *-ská* ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

Sovětská ulice

1.3 Desubstantivní adjektivum se vztahem k místu + apelativum

1.3.1 deapelativní adjektivum ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

1.3.1.1 adjektivum se sufixem *-ní* + apelativum v nominativu singuláru

Hřbitovní ulice, Kostelní ulice, Nábřežní ulice, Špitální ulička

1.3.1.2 kompozitum utvořené ze sousloví sufixem *-ská* (varianta *-ká*) + apelativum v nominativu singuláru

Starozámecká ulice

1.3.2 detoponymické adjektivum ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

1.3.2.1 adjektivum se sufixem *-ská* (varianta *-ká*) + apelativum v nominativu singuláru

Americká ulice, Čeřenská cesta, Stalingradská ulice, Šumavská ulice

1.4 Desubstantivní adjektivum relační (nespecifikované) + apelativum

1.4.1 adjektivum se sufixem *-ní* ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

Hlavní náměstí

1.5 Deadverbiální adjektivum + apelativum

1.5.1 adjektivum se sufixem *-ní* ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

Dolní náměstí

1.6 Neodvozené adjektivum + apelativum

1.6.1 neodvozené adjektivum ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu singuláru

Úzká ulička, Velké náměstí

2. Substantivum + adjektivum

2.1 Apelativum + desubstantivní adjektivum individuálně posesivní

2.1.1 apelativum v nominativu singuláru + adjektivní příjmení v genitivu singuláru ve funkci neshodného přívlastku

ulice Chelčického, ulice Komenského

3. Předložka + substantivum

3.1 Předložka *na* + substantivum v lokálu plurálu

3.1.1 předložka *na* + substantivum neodvozené

Na Sadech

3.2 Předložka *u* + substantivum v genitivu plurálu

3.2.1 předložka *u* + substantivum neodvozené

U Jatek

3.3 Předložka *za* + substantivum v instrumentálu singuláru

3.3.1 předložka *za* + substantivum neodvozené

Za Zámkem

C. VÍCESLOVNÉ NÁZVY

1. Substantivum + substantivum + substantivum + substantivum (+ substantivum)

1.1 Apelativum + titul (resp. hodnost) + jméno a příjmení (resp. vícečlenné jméno)

1.1.1 apelativum v nominativu singuláru + titul (resp. hodnost) v genitivu singuláru + jméno a příjmení (resp. vícečlenné jméno) v genitivu singuláru

*náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa, náměstí Presidenta
Klementa Gottwalda, ulice Podmaršálka Františka Kánika*

2. Substantivum + předložka + substantivum

2.1 Apelativum + předložka *v* + substantivum v lokálu plurálu

2.1.1 apelativum + předložka *v* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ovna* s alternací koncovky lokálu plurálu *-ách* > *-ech* (název místa)

ulice V Židovnech

5.2 Třídění současných názvů ulic

Druhou skupinu představují **současná uliční jména**, zastoupená celkem **53 zástupci**. Podobně jako u statistických tabulek k jednotlivým vývojovým obdobím započítávám i zde ulice *Hradčanskou I–III* jako jeden název a stejně pracuji s ulicemi *U Vodojemu I–II*. Římské číslice při strukturní analýze nezohledňuji (*Hradčanská I–III* je tedy zařazena mezi jednoslovná jména a ulice *U Vodojemu I–II* mezi dvouslovná). Jak již víme, součástí dnešních názvů nejsou apelativa *ulice*, *ulička*, *třída* či *cesta*, zatímco apelativa *náměstí*, *nábřeží* a *sady* zůstala v pojmenováních zachována. Ve druhém souboru jsou tedy na rozdíl od skupiny zaniklých názvů nejvíce zastoupena jednoslovná jména (srovnej např. názvy *Kostelní ulice*, *Masarykova třída* vs. *Lidická*, *Školní*).

Mezi 53 současných jmen ulic náleží 26 jednoslovných, 23 dvouslovných a 4 víceslovné názvy. Nejčetnější skupinu představují **jednoslovná adjektivní pojmenování** (např. *Halasova*, *Zámecká*), tvořící 49,06% souboru. Mezi nimi vykazují největší produktivitu **desubstantivní adjektiva individuálně posesivní** (např. *Jiráskova*, *Palackého*), zastoupená 13 názvy (24,53%), a tatáž **adjektiva se vztahem k místu** (např. *Lidická*, *Nádražní*), jež mají v souboru 10 zástupců (18,87%). Z dvouslovných jmen nacházíme nejčastěji **spojení předložky a substantiva** (např. *Na Vyhlídce*), a to celkem 12krát (22,64%). Mezi předložkami v těchto spojeních převažují slova *u* (5krát) a *na* (4krát). Velkou četnost z dvouslovných názvů mají též **spojení dvou substantiv** (např. *Karla Čapka*, *náměstí Svobody*), reprezentovaná osmi jmény (15,09%). Ostatní strukturní typy se vyskytují méně. Zastoupení slovních druhů opět zachycuje následující tabulka.

Tabulka č. 12: Zastoupení slovních druhů v současných názvech ulic

POČET SLOV	SLOVNÍ DRUHY	VÝSKYT	ZASTOUPENÍ
Současné názvy		53x	
Jednoslovné	adjek.	26x	49,06%
	CELKEM	26x	49,06%
Dvouslovné	subst. + subst.	8x	15,09%
	subst. + adjek.	1x	1,89%
	adjek. + subst.	1x	1,89%
	čisl. + subst.	1x	1,89%
	předl. + subst.	12x	22,64%
	CELKEM	23x	43,40%
Víceslovné	subst. + subst. + subst.	1x	1,89%
	subst. + subst. + subst. + subst.	1x	1,89%
	předl. + adjek. + subst.	2x	3,78%
	CELKEM	4x	7,56%

A. JEDNOSLOVNÉ NÁZVY

1. Adjektiva

1.1 Desubstantivní adjektivum individuálně posesivní

1.1.1 příjmení se sufixem *-ova*

Březinova, Halasova, Hůlkova, Husova, Jiráskova, Klostermannova, Resslerova, Tyršova, Vodičkova, Wolkerova, Žižkova

1.1.2 adjektivní příjmení v genitivu singuláru

Čelakovského, Palackého

1.2 Desubstantivní adjektivum druhově posesivní

1.2.1 se sufixem *-ská*

Sokolská

1.3 Desubstantivní adjektivum se vztahem k místu

1.3.1 deapelativní adjektivum

1.3.1.1 se sufixem *-ní*

Nádražní, Školní

1.3.1.2 se sufixem *–ská* (varianta *–ká*)

Zámecká

1.3.2 detoponymické adjektivum

1.3.2.1 se sufixem *–ská* (varianta *–ká*)

Dobřanovská, Hradčanská I–III, Chomutovská, Lidická, Neuslužická, Slovenská, Vimperská

1.4 Desubstantivní adjektivum relační (nespecifikované)

1.4.1 se sufixem *–ní* (varianta *–ovní*)

Družstevní, Sportovní

B. DVOUSLOVNÉ NÁZVY

1. Substantivum + substantivum

1.1 Rodné jméno + příjmení

1.1.1 rodné jméno v genitivu singuláru + příjmení v genitivu singuláru

Čeňka Bendla, Karla Čapka

1.2 Titul + příjmení (jméno)

1.2.1 titul (resp. jeho zkratka) v genitivu singuláru + příjmení (jméno) v genitivu singuláru

Dr. Bezděka, Dr. Svobody, Mistra Martina

1.3 Apelativum v nominativu singuláru + substantivní přívlastek neshodný

1.3.1 v genitivu singuláru

náměstí Svobody

1.3.2 v genitivu plurálu

náměstí Hrdinů

1.4 Apelativum v genitivu singuláru + substantivní přívlastek neshodný

1.4.1 v genitivu singuláru

Domova mládeže

2. Substantivum + adjektivum

2.1 Titul + desubstantivní adjektivum individuálně posesivní

2.1.1 titul (resp. jeho zkratka) v genitivu singuláru + adjektivní příjmení v genitivu singuláru

Dr. Buděšínského

3. Adjektivum + substantivum

3.1 Desubstantivní adjektivum individuálně posesivní + apelativum

3.1.1 příjmení se sufixem *-ovy* ve funkci shodného přívlastku + apelativum v nominativu plurálu

Bezručovy sady

4. Číslovka + substantivum

4.1 Číslovka řadová + apelativum

4.1.1 číslovka řadová ve funkci shodného přívlastku + apelativum v genitivu singuláru

5. května

5. Předložka + substantivum

5.1 Předložka *na* + substantivum v lokálu singuláru

5.1.1 předložka *na* + substantivum neodvozené

Na Hrázi

5.1.2 předložka *na* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ec* (název zdrobněný)⁴⁵⁷

Na Ostrovci

⁴⁵⁷ Starobyloou příponou *-ec* se dnes již zdrobněliny netvoří. Viz *Mluvnice češtiny (1). Fonetika, Fonologie, Morfonologie a morfemika, Tvoření slov*, Praha 1986, s. 302.

5.1.3 předložka *na* + deverbativní substantivum odvozené sufixem *-ka* (název výsledku děje)

Na Vyhlídce

5.1.4 předložka *na* + desubstantivní substantivum odvozené prefixem *vy-* a koncovkou *-í* (název nositele okolnostního příznaku)

Na Výsluní

5.2 Předložka *pod* + substantivum v instrumentálu singuláru

5.2.1 předložka *pod* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ička* (název zdrobnělý)

*Pod Malsičkou*⁴⁵⁸

5.3 Předložka *u* + substantivum v genitivu singuláru

5.3.1 předložka *u* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-nice* (název místa)

U Nemocnice

5.3.2 předložka *u* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ník* (název místa)

U Rybníka

5.3.3 předložka *u* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ovna* se zjednodušením *dl > l* v pobočné slabice (název místa)

U Tkalcovny

5.3.4 předložka *u* + desubstantivní substantivum odvozené sufixem *-ička* s palatalizací koncové souhlásky *ch > š* (název zdrobnělý)

U Valšičky

5.3.5 předložka *u* + substantivum složené (název prostředku činnosti)

U Vodojemu I–II

⁴⁵⁸ V pomístním jméně *Malsička* je sufix *-ička*, jímž se odvozují zdrobněliny, dobře patrný. Původ tohoto jména však zůstává sporný; bývá odvozováno od rodového jména *Máslo* (s přesmykem souhlásek) či z německé složeniny *Mahlsitz* (*das Mahl* = jídlo, hostina; *der Sitz* = posezení, sídlo, sedadlo). Viz s. 43.

5.4 Předložka *v* + substantivum v lokálu plurálu

5.4.1 předložka *v* + substantivum neodvozené

*V Lukách, V Manínách*⁴⁵⁹

C. VÍCESLOVNÉ NÁZVY

1. Substantivum + substantivum + substantivum

1.1 Apelativum + titul + příjmení

1.1.1 apelativum v nominativu singuláru + titul (resp. jeho zkratka) v genitivu singuláru + příjmení v genitivu singuláru

nábřeží Dr. Kafky

2. Substantivum + substantivum + substantivum + substantivum

2.1 Titul + iniciála + iniciála + příjmení

2.1.1 titul (resp. jeho zkratka) v genitivu singuláru + iniciála + iniciála + příjmení v genitivu singuláru

Dr. A. M. Píši

3. Předložka + adjektivum + substantivum

3.1 Předložka *na* + desubstantivní adjektivum druhově posesivní + apelativum

3.1.1 předložka *na* + určující adjektivum odvozené suffixem *-ský* ve funkci shodného přívlastku + apelativum v lokálu singuláru

Na Děkanském vrchu

3.2 Předložka *u* + adjektivum neodvozené + osobní jméno

3.2.1 předložka *u* + určující adjektivum neodvozené ve funkci shodného přívlastku + osobní jméno v genitivu singuláru

U Svaté Anny

⁴⁵⁹ Dnes považujeme substantivum *manina* za neutvořené, avšak historicky vzniklo z adverbia *maně, maní*, „bez rozmyslu, náhodně“ (viz s. 107).

ZÁVĚR

Diplomová práce si kladla za cíl prozkoumat názvy veřejných prostranství ve městě Volyni a popsat jejich historický vývoj v sedmi obdobích od prvního pojmenování roku 1871 do současnosti. V každém období byly nově udělené názvy představeny formou hesel s vysvětlením jejich významové motivace a zařazeny do statistické tabulky k vymezeným motivačním okruhům. Následně byla všechna zaniklá i současná jména podrobena klasifikaci z hlediska strukturního utvoření.

V teoretické části práce jsem shrnul poznatky o onomastice, vymezil pojem urbanonymum ve vztahu k názvům ulic a představil koncept honorifikace, s nímž jsem v dalších kapitolách pracoval. Následovalo pojednání o standardizaci uličních jmen, jejich jazykové stránce a pravopisných pravidlech. V metodologické kapitole byl nastíněn způsob uspořádání praktické části práce a objasněna zvolená klasifikace významových okruhů, jež motivovaly názvy ulic ve Volyni. Následující kapitola všestranně představila zkoumané město včetně jeho dějin, urbanistického vývoje a místních částí. Těžištěm diplomové práce je praktická část, jež v sedmi historických obdobích pojednává o proměnách volyňského uličního názvosloví a statisticky vyhodnocuje významové motivace jmen. Poslední část se zabývá strukturním tříděním všech názvů podle počtu slov, slovního druhu, formantu a dalších hledisek.

V současné době se ve Volyni užívá **53 názvů veřejných prostranství**. Dva z nich jsou rozlišeny římskými číslicemi a označují více než jednu ulici (*Hradčanská I–III*, *U Vodojemu I–II*). V celém souboru nacházíme dvě jména náměstí (*náměstí Hrdinů*, *náměstí Svobody*), jeden název nábřeží (*nábřeží Dr. Kafky*), jedno označení sadů (*Bezručovy sady*) a 49 pojmenování ulic. Dva názvy zůstaly dodnes nezměněny od prvního označení veřejných prostranství roku 1871 (*Husova*, *Vodičkova*). Většina současných jmen (celkem 28) pochází z rozsáhlé revize uličního názvosloví roku 1946, během níž byla systematicky označena všechna volyňská prostranství. Ostatní názvy mají buď starší původ (*Čeňka Bendla*, *Hradčanská*, *Mistra Martina*, *Nádražní*, *Palackého*, *Vimperská*, *Zámecká*), nebo byly uděleny v období 1948–1989 (celkem 13 jmen). Po roce 1989 vznikly jen dva nové názvy (*Na Výsluní*, zřejmě i *U Valšičky*). Ve své práci jsem se zabýval i **zaniklými** jmény, která se dnes již ve Volyni neužívají. Tato skupina je zastoupena celkem **27 názvy**. Nepočítám mezi ně ta pojmenování, jež

se v obměněné podobě vyskytují ve městě dodnes nebo jimiž byla původně označena jiná prostranství.

Jména ulic byla vyhledána v archivních pramenech, z nichž největší význam měly zápisy z jednání městské rady a zastupitelstva (resp. rady a pléna MNV, později MěNV) ve Volyni, uchovávané ve Státním okresním archivu ve Strakoniciích. Tyto zápisy poskytují údaje o tom, ve kterém roce byla označena či přejmenována příslušná ulice a kdo změnu navrhl. Většinou však již nesdělují, proč dané prostranství získalo právě přidělený název a čím bylo jméno motivováno. Tyto poznatky jsem musel hledat v dalších zdrojích, zejména v městských kronikách, historických plánech Volyně z muzejních sbírek, prostřednictvím rozhovorů s pamětníky, v regionální literatuře a v jazykových i věcných slovnících. Díky tomuto bádání se podařilo určit významové motivace všech zaniklých i současných jmen s výjimkou *Vodičkovy ulice*.

Uliční názvy jsem v jednotlivých obdobích třídil podle významových motivačních okruhů. Základem bylo rozdělení na jména honorifikační a jména ostatní. Každá z těchto skupin byla dále klasifikována v přehledných tabulkách, jež obsahovaly i početní a procentuální zastoupení jednotlivých významových kategorií. V průběhu historického vývoje jsem sledoval, podle koho nebo čeho byly ulice nazvány a jak se měnil vzájemný poměr honorifikačních a ostatních jmen.

Při prvním úředním označení roku **1871** získalo názvy celkem 10 volyňských ulic. Pouze v jednom případě se jednalo o jméno honorifikační (*Husova třída*); ostatní názvy byly motivovány vlastností či polohou ulice, významným objektem, směrem k jiné obci či blízkým pohořím. Vzájemný poměr se změnil v následujícím období **1872–1918**, během něhož byla oficiálně pojmenována čtyři nová prostranství. Všechna získala názvy podle významných osobností, a honorifikace tedy v tomto období ovlivnila 41,66% jmen. Mezi ostatními názvy začala vynikat skupina označení podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (např. *Starozámecká ulice*, *Špitální ulička*). Tento motivační okruh se v průběhu historického vývoje ukázal spolu s kategorií jmen podle významných osobností jako nejproduktivnější.

Honorifikační názvy získaly největší zastoupení v období **1918–1939**, v němž tvořily 61,5% jmen. Musíme však mít na paměti, že ve Volyni bylo označeno jen 13 ulic, takže nelze příslušný názvoslovný soubor srovnávat se jmény po roce 1946. Všechny

honorifikační názvy udělené v období první republiky byly motivovány jmény osobností; jiné významové kategorie se v nich dosud neuplatnily. Obrácení vzájemného poměru honorifikačních a ostatních názvů přineslo období **1939–1945**, v němž se přestala oficiálně užívat některá prvorepubliková jména. Ve Volyni bylo označeno 11 ulic (úředně jen 9), z nichž pouze 36,36% tvořily názvy honorifikační. Mezi ostatními jmény nadále vynikala označení podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (36,36%).

Největší změnu ve volyňském uličním názvosloví znamenala jeho systematická revize roku **1946**. Ve městě byla poprvé pojmenována všechna prostranství a zároveň byla označena uličními tabulkami. Místní národní výbor schválil celkem 45 názvů, z nichž 37 bylo vytvořeno zcela nově. Převahu opět získala honorifikační jména, jež tvořila 55,6% souboru. Mezi nimi převažovala označení podle osobností literárního a kulturního života (17,77%) nebo podle osob spojených přímo s Volyní (13,33%). Objevily se též nové motivační okruhy, a to jména připomínající historické události a instituce či organizace. Z názvů bez uplatnění honorifikace se jako nejproduktivnější nadále jevila označení podle významného objektu (20%); značně též vzrostl počet názvů udělených podle původních místních a pomístních jmen (11,11%).

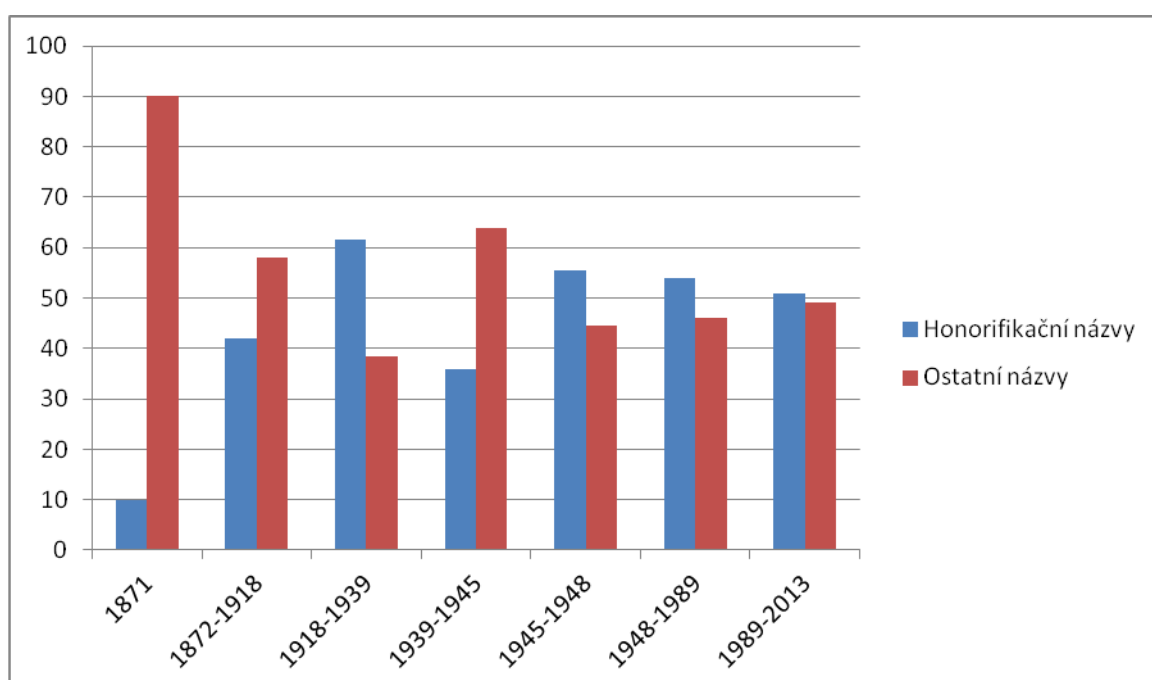
Mírnou převahu si honorifikační názvy udržely i v období **1948–1989**. Z celkového počtu 54 jmen tvořily 53,7%, avšak mezi nově udělenými názvy byly kupodivu zastoupeny méně (v poměru 7:10). Největší produktivitu nadále vykazovala označení podle významných osobností literárního a kulturního života (16,66%) či osobností spjatých s Volyní (14,81%). Vzrostl i počet názvů připomínajících historické události (11,1%) a jejich motivační okruhy se rozšířily o pojmenování podle dějiště či data události. Mezi ostatními názvy stále převažovala označení podle významného objektu (16,66%) a podle původního místního nebo pomístního jména (12,96%). Nově se objevil název odrážející charakter výstavby v ulici (*Družstevní*) či pojmenování podle jiné obce, jež však nebylo motivováno směrem ani událostí (*Chomutovská*).

V **současné době** existuje ve Volyni 53 názvů ulic, přičemž honorifikační a ostatní jména jsou zastoupena téměř vyrovnaně (v poměru 27:26). Poněvadž se po roce 1989 změnilo jen čtyři názvy, platí pro rozložení významových motivací stejné charakteristiky jako v předchozích dvou obdobích. Mezi nejproduktivnější kategorie tedy náleží honorifikační jména podle osobností literárního a kulturního života

(16,98%), podle osobností spjatých s Volyní (15,09%) a podle historických událostí (9,45%). Z ostatních názvů vyniká motivace podle objektu, k němuž nebo kolem něhož ulice vedla (16,98%), podle původního místního nebo pomístního jména (15,09%) a nově i podle polohy ulice (7,55%). Zajímavé je, že v současném názvosloví zcela chybí motivace podle vlastnosti ulice (resp. její funkce, obecné polohy, velikosti či tvaru).

Vývoj honorifikačního motivu v pojmenování volyňských ulic od roku 1871 do současnosti zachycuje následující graf. Názorně je zde zobrazen vzájemný poměr honorifikačních a ostatních názvů v jednotlivých historických obdobích. Znovu však připomínám, že až do roku 1946 bylo ve Volyni pojmenováno jen 10–13 ulic. Teprve poté došlo k soustavnému označení všech prostranství a počet názvů se zvýšil na 45–54.

Graf č. 1: Vývoj vzájemného poměru honorifikačních a ostatních názvů ulic

Moderní dějiny českých zemí zanechaly v proměnách pojmenování volyňských ulic znatelnou stopu. Nejvíce se promítly do častého přejmenovávání hlavního náměstí a ústředních průjezdných tříd, jež svým označením často odkazovaly k politické ideologii. Centrální náměstí tak původně neslo název *Velké*, za první světové války bylo pojmenováno *náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa* a za první republiky získalo

označení *Rašínovo náměstí*. V době protektorátu se mu naštěstí vyhnuly názvy motivované nacistickou ideologií a neslo jméno *Hlavní náměstí (Hauptplatz)*. Roku 1946 bylo nazváno *náměstí Svobody*, avšak ihned po únoru 1948 došlo k jeho přejmenování na *náměstí (Presidenta) Klementa Gottwalda*. Toto označení přetrvalo více než 40 let a teprve v roce 1990 se hlavnímu prostranství vrátil název *náměstí Svobody*. Dlouhý vývoj prodělaly i dnešní ulice *Lidická* (dříve *Kostelní ulice, ulice Podmaršálka Františka Kánika, ulice Mistra Martina, Kostelní ulice*) či *Vimperská* (původně *Vimperská ulice*, poté *Jeřábkova, Americká a Stalingradská ulice*).

Diplomová práce se věnovala především významovým motivacím uličních názvů, avšak v poslední kapitole jsem se zabýval i jejich **strukturním tříděním**. Pracoval jsem zde odděleně se dvěma skupinami jmen, a sice se současnými názvy (53 zástupců) a se zaniklými názvy užívanými v minulosti (27 zástupců). Obě skupiny byly podrobeny téže klasifikaci, jež nejprve rozdělila jména podle počtu slov a slovních druhů a následně blíže charakterizovala jejich utvářenost či mluvnické kategorie. Výsledky třídění obou skupin se značně lišily, poněvadž v minulosti se uliční jména většinou skládala ze dvou slov, z nichž jedním bylo apelativum *ulice, ulička, třída* či *cesta*. Tato apelativa jsou dnes v názvech veřejných prostranství vynechávána, a proto ve druhém souboru převažují jména jednoslovná. Slovnědruhovou příslušnost zaniklých i současných uličních názvů zachycují dvě tabulky v příslušné kapitole.

Mezi **27 zaniklými názvy** nacházíme 1 jednoslovné, 22 dvouslovných a 4 víceslovná jména. Největší produktivitu měla spojení adjektiva a substantiva (62,96%), přičemž určujícím členem bylo nejčastěji desubstantivní adjektivum se vztahem k místu (33,33%), ať už původu apelativního (např. *Hřbitovní ulice*), nebo propriálního (např. *Šumavská ulice*). Předložkové pády substantiv (např. *Za Zámkem*) i spojení apelativa s individuálně posesivním adjektivem (např. *Rašínovo náměstí*) se vyskytovaly jen třikrát (11,11%). Se stejnou četností byla zastoupena spojení 4–5 substantiv (např. *ulice Podmaršálka Františka Kánika*).

Soubor **53 současných jmen** zahrnoval 26 jednoslovných, 23 dvouslovných a 4 víceslovné názvy. Nejčastěji zde nacházíme jednoslovná adjektivní jména (49,06%), především individuálně posesivní adjektiva (24,53%; např. *Halasova, Palackého*) a adjektiva se vztahem k místu (18,87%; např. *Školní, Vimperská*). Velkou produktivitou se vyznačovala též předložková spojení (22,64%), v nichž se uplatnily

předložky *u* (5x), *na* (4x), *v* (2x) a *pod* (1x). Často se zde vyskytovala i spojení dvou substantiv (15,09%; např. *Čeňka Bendla, náměstí Hrdinů*).

Hlavním **přínosem** diplomové práce je systematické zpracování uličního názvosloví města Volyně, jímž se dosud nikdo nezabýval. Text vznikl jako výsledek důkladného archivního bádání, během něhož jsem zmapoval proměny pojmenování volyňských ulic od roku 1871 do současnosti. Na základě bohatých pramenů a literatury se s jedinou výjimkou podařilo určit významovou motivaci všech uličních názvů. Diplomová práce se snažila přispět k poznání toponymie zkoumaného města a jejího historického vývoje. Může být přínosná pro obyvatele Volyně, místní instituce, regionální badatele či pro zájemce o uliční názvosloví.

ABECEDNÍ REJSTŘÍK NÁZVŮ ULIC

Tento rejstřík obsahuje všechna současná i zaniklá jména volyňských ulic včetně německých označení z období protektorátu. Řadím je abecedně a u každého odkazuji na příslušné stránky textu (pokud je číslo stránky zvýrazněno tučně, odkazuje přímo ke stejnojmennému heslu). Současné názvy zapisuji tučným písmem a uvádím k nim jejich předchozí podoby podle roků názvoslovných změn. Zaniklá pojmenování jsou označena kurzívou a je k nim připojen odkaz na dnešní název ulice. Tučnou kurzívou zvýrazňuji jména, jež byla v minulosti udělena prostranstvím, která dnes žádné označení nemají. Pokud se tentýž nebo obdobný název užívá dnes pro jinou ulici než dříve, připojuji k němu rozlišovací číslo (1) nebo (2) podle stáří jména. Lidová označení nejsou do rejstříku zahrnuta.

(bez písmena)

5. května

1981 (ulice) 5. května 96, **97**, 109, 110, 112, 113, **114**, 116,
117, 127

A

Americká ulice – viz Vimperská

B

Bahnhofstrasse – viz Nádražní

Bezručovy sady

1921/1922 Na Sadech 57, **58**, 62, 63, 66, 122

1946 Bezručovy sady **72**, **73**, 92, 110, 113, 117, 127

Böhmerwaldgasse – viz Mistra Martina

Březinova

1946 Březinova ulice 73, 92, 110, 117, 125

Č

Čelakovského

1946 Čelakovského ulice 73, 74, 92, 110, 117, 125

Čeňka Bendla

1946 ulice P. Čeňka Bendla 71, 88, 89, 91, 92, 110, 111, 117, 126

Čeřenská cesta

1946 Čeřenská cesta 74, 93, 108, 122

dnes neoznačena

D

Dobřanovská

1946 Dobřanovská cesta 75, 93, 111, 113, 118, 126

Dolní náměstí – viz Palackého

Domova mládeže

1981 Domova mládeže 96, 98, 111, 118, 126

Dr. A. M. Píši

1981 (ulice) (Dr.) A. M. Píši 96, 98, 99, 110, 117, 129

Dr. Bezděka

1946 ulice Dr. Bezděka 86, 87, 92, 110, 117, 126

Dr. Buděšínského

1981 (ulice) Dr. Buděšínského 96, **99**, 110, 112, 117, 127

Dr. Svobody

1946 ulice Dr. Jindřicha Svobody **87**, 92, 110, 111, 114, 117, 126

Družstevní

1949 Družstevní ulice 94, **100**, 109, 111, 118, 126

H

Halasova

1949 Halasova ulice 94, **100**, 110, 113, 117, 125

Hauptplatz – viz náměstí Svobody

Hlavní náměstí – viz náměstí Svobody

Hradčanská I–III

1946 Hradčanská ulice I–III **75, 76**, 93, 111, 118, 126

Hradčanská ulice – viz Mistra Martina

Hřbitovní ulice – viz Pod Malsičkou, část dnes neoznačena

Hůlkova

1946 Hůlkova ulice **76, 77**, 92, 110, 117, 125

Hus-Strasse – viz Husova

Husova

1871 Husova třída **47**, 50, 51, 55, 56, 62, 63

1940 Husova třída / Hus-Strasse **64**, 65, 66, 67, 69

1946 Husova ulice 71, **77**, 91, 92, 110, 117, 125

CH

Chomutovská

1985 Chomutovská 34, 97, **100, 101**, 109, 111, 118, 126

J

Jeřábek-Gasse – viz Vimperská

Jeřábkova ulice – viz Vimperská

Jiráskova

1946 Jiráskova ulice **77**, 92, 110, 117, 125

K

Karla Čapka

1946 ulice Karla Čapka **87, 88**, 92, 110, 117, 126

Kirchengasse – viz Lidická

Klostermannova

1946 Klostermannova ulice **78**, 92, 110, 117, 125

Komensky-Gasse – viz Školní

Kostelní ulice – viz Lidická

L

Lidická

1871 Kostelní ulice **48**, 50, 51, 52, 56, 121

1916 ulice Podmaršálka Františka Kánika 52, **54, 55**, 56, 57, 123

1921/1922 ulice Mistra Martina	57, 60, 61 , 62, 63, 65, 66, 71
1940 Kostelní ulice / Kirchengasse	65 , 66, 67, 69
1946 Kostelní ulice	71, 77 , 91, 93, 95, 101, 102, 121
1962 Lidická ulice	95, 101, 102 , 108, 109, 110, 117, 126

M

Masarykova třída – viz Školní

Mistra Martina

1871 Šumavská ulice	48, 49 , 51, 55, 56, 57, 122
1921/1922 ulice Václava Čeňka Bendla	57, 61 , 62, 63, 65, 66, 71
1940 Šumavská ulice / Böhmerwaldgasse + Hradčanská ulice	65 , 66, 67, 68 , 69, 71
1946 ulice Mistra Martina	71, 88 , 91, 92, 110, 117, 126

N

Na Děkanském vrchu

1981 Na Děkanském vrchu	96, 102 , 111, 118, 129
-------------------------	--------------------------------

Na Hrázi

1946 Na Hrázi	30, 78, 79 , 93, 111, 118, 127
---------------	---------------------------------------

Na Ostrovci

1946 Na Ostrovci	79 , 93, 111, 118, 127
------------------	-------------------------------

Na Sadech – viz Bezručovy sady

Na Vyhlídce

1981 Na Vyhlídce 30, 96, **102**, 111, 118, 128

Na Výsluní

2009 Na Výsluní 30, 113, **114**, 116, 118, 128

Nábřeží – viz náměstí Hrdinů

nábřeží Dr. Kafky

1946 nábřeží Dr. Frt. Kafky **79, 80**, 92, 110, 113, 114, 117, 129

Nábřežní ulice

1946 Nábřežní ulice **80**, 93, 108, 121

dnes neoznačena

Nádražní

1940 Nádražní třída / Bahnhofstrasse 65, 66, **68**, 69

1946 Sovětská ulice **83**, 91, 92, 110, 112, 116, 121

1990 Nádražní 112, **115**, 118, 125

náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa – viz náměstí Svobody

náměstí Hrdinů

1871 Nábřeží **48**, 51, 55, 56, 62, 121

1946 náměstí Hrdinů **80**, 91, 92, 110, 113, 117, 126

náměstí Palackého – viz Palackého

náměstí (Presidenta) Klementa Gottwalda – viz náměstí Svobody

náměstí Svobody

1871 Velké náměstí **49**, 51, 52, 56, 122

1916 náměstí Arciknížete Karla Františka Josefa	52, 53 , 54 , 56, 57, 123
1924 Rašínovo náměstí	58 , 59 , 62, 63, 64, 66, 121
1940 Hlavní náměstí / Hauptplatz	64, 66, 67 , 69, 70, 122
1946 náměstí Svobody	72, 80 , 81 , 91, 92, 94, 126
1948 náměstí (Presidenta) Klementa Gottwalda	94, 102 , 103 , 108, 110, 112, 116, 123
1990 náměstí Svobody	112, 115 , 117, 126

Neuslužická

1946 Neuslužická	81 , 93, 111, 118, 126
------------------	-------------------------------

P

Palackého

1871 Dolní náměstí	47 , 51, 52, 56, 122
1898 náměstí Palackého	52, 54 , 56, 62, 63
1940 Palackého náměstí / Palackýmarktplatz	65 , 66, 67, 69
1946 Palackého třída	71, 81 , 91, 92, 110, 113, 117, 125

Palackýmarktplatz – viz Palackého

Pod Malsičkou

1946 Hřbitovní ulice (část)	45, 76 , 93, 95, 96, 103, 104, 111, 113, 116, 121
-----------------------------	---

1977/1981 Pod Malsičkou 45, 95, 96, **103, 104**, 111, 113, 118,
128

R

Rašínovo náměstí – viz náměstí Svobody

Resslova

1946 Resslova ulice **81, 82**, 92, 110, 117, 125

S

Schlossgasse – viz Zámecká

Slovenská

1946 Slovenská ulice **82**, 91, 92, 110, 117, 126

Sokolská

1946 Sokolská ulice **82, 83**, 91, 92, 110, 117, 125

Sovětská ulice – viz Nádražní

Sportovní

1946 Sportovní ulice **83, 84**, 93, 111, 118, 126

Stalingradská ulice – viz Vimperská

Starozámecká ulice – viz Zámecká

Š

Školní

1921/1922 ulice Komenského 57, **59, 60**, 62, 63, 122

1940 Komenského ulice / Komensky-Gasse **65**, 66, 69

1946 Masarykova třída 72, **78**, 92, 95, 105, 106, 121

1962 Školní ulice 95, **105**, **106**, 108, 111, 118, 125

Školní ulička (viz též Úzká ulička)

původní lidový název Školní ulička 52, **54**, 56, 62, 63, 65

1946 Úzká ulička **89**, 91, 93, 111, 113, 116, 122

dnes neoznačena

Špitální ulička

1871 Špitální ulička **48**, 50, 51, 55, 56, 62, 121

dnes neoznačena

Šumavská ulice – viz Místra Martina

T

Tyršova

1946 Tyršova ulice **84**, 92, 110, 113, 116, 117, 125

U

U Jatek – viz V Maninách

U Nemocnice

1946 U Nemocnice 30, **85**, 93, 111, 118, 128

U Rybníka

1946 U Rybníka 30, **85**, 93, 111, 118, 128

U Svaté Anny

1946 U Svaté Anny **85**, 93, 111, 118, 129

U Tkalcovny

1946 U Tkalcovny 30, **85**, **86**, 93, 111, 118, 128

U Valšičky

1981/90. léta U Valšičky 96, 113, **115**, **116**, 118, 128

U Vodojemu I–II

1946 U Vodojemu **86**, 93, 96

1981 U Vodojemu I–II 30, 96, **106**, **107**, 111, 118, 128

(ulice) 5. května – viz 5. května

(ulice) (Dr.) A. M. Píši – viz Dr. A. M. Píši

ulice Dr. Bezděka – viz Dr. Bezděka

ulice Dr. Jindřicha Svobody – viz Dr. Svobody

ulice Chelčického – viz Wolkerova

ulice Karla Čapka – viz Karla Čapka

ulice Komenského – viz Školní

ulice Mistra Martina (1) – viz Lidická

ulice Mistra Martina (2) – viz Mistra Martina

ulice P. Čeňka Bendla (2) – viz Čeňka Bendla

ulice Podmaršálka Františka Káníka – viz Lidická

ulice V Židovnech – viz Žižkova

ulice Václava Čeňka Bendla (1) – viz Mistra Martina

Úzká ulička (viz též Školní ulička)

původní lidový název Školní ulička	52, 54 , 56, 62, 63, 65
1946 Úzká ulička	89 , 91, 93, 111, 113, 116, 122
dnes neoznačena	

V

V Lukách

1946 V Lukách	30, 89 , 93, 111, 118, 129
---------------	-----------------------------------

V Maninách

1946 U Jatek	84 , 93, 95, 122
1962 V Maninách	95, 107 , 108, 111, 118, 129

Velké náměstí – viz náměstí Svobody

Vimperská

1871 Vimperská ulice	49 , 51, 52, 56, 126
1896 Jeřábkova ulice	52, 53 , 56, 62, 63, 121
1940 Jeřábkova ulice / Jeřábek-Gasse	64 , 65, 66, 67, 69
1946 Americká ulice	72 , 91, 92, 94, 122
1950 Stalingradská ulice	94, 95, 104 , 105 , 108, 109, 110, 122
1962 Vimperská ulice	95, 105, 108 , 111, 118, 126

Vodičkova

1871 Vodičkova ulice	49 , 50 , 51, 55, 56, 62, 63, 65, 66
1946 Vodičkova ulička	71, 89 , 91, 93, 111, 113, 118, 125

W

Wolkerova

1921/22 ulice Chelčického	57, 59 , 62, 63, 65, 66, 122
1946 Wolkerova ulice	89, 90 , 92, 110, 117, 125

Z

Za Zámkem – viz Zámecká

Zámecká

1871 Starozámecká ulice	48 , 50, 51, 55, 56, 57, 62, 66, 121
1921/1922 Za Zámkem	57, 61 , 62, 63, 66, 123
1940 Zámecká ulice / Schlossgasse	65 , 66, 68, 69
1946 Zámecká ulice	71, 90 , 91, 93, 111, 118, 126

Ž

Žižkova

původní lidový název ulice V Židovnech	52, 55 , 56, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 123
1946 Žižkova ulice	90 , 92, 110, 117, 125

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1: Významové motivace názvů ulic roku 1871	s. 51
Tabulka č. 2: Významové motivace názvů ulic v letech 1872–1918	s. 56
Tabulka č. 3: Významové motivace názvů ulic v letech 1918–1939	s. 63
Tabulka č. 4: Významové motivace názvů ulic v letech 1939–1945	s. 69
Tabulka č. 5: Honorifikační názvy ulic v letech 1945–1948	s. 92
Tabulka č. 6: Ostatní názvy ulic v letech 1945–1948	s. 93
Tabulka č. 7: Honorifikační názvy ulic v letech 1948–1989	s. 110
Tabulka č. 8: Ostatní názvy ulic v letech 1948–1989	s. 111
Tabulka č. 9: Honorifikační názvy ulic po roce 1989	s. 117
Tabulka č. 10: Ostatní názvy ulic po roce 1989	s. 118
Tabulka č. 11: Zastoupení slovních druhů v zaniklých názvech ulic	s. 120
Tabulka č. 12: Zastoupení slovních druhů v současných názvech ulic	s. 125
Graf č. 1: Vývoj vzájemného poměru honorifikačních a ostatních názvů ulic	s. 133

SEZNAM ZKRATEK

Grafické zkratky

ad.	a další
apod.	a podobně
c. k.	císařsko-královský
č.	číslo
<i>čís.</i> ⁴⁶⁰	<i>číslo</i>
čp.	číslo popisné
<i>n.</i>	<i>nebo</i>
např.	například
resp.	respektive
<i>srov.</i>	<i>srovnej</i>
sv.	svatý
tj.	to jest
tzv.	takzvaný
vs.	versus

Instituce a organizace; státní útvary; dokumenty

AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika

⁴⁶⁰ Zkratky uvedené kurzívou pocházejí z citovaných textů, a mohou se tedy odlišovat od zkratk užívaných v samotné diplomové práci (např. *čís.* = číslo; autor užívá pro číslo zkratku *č.*).

ČSAV	Československá akademie věd
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČVUT	České vysoké učení technické
FF JU	Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
FF MU	Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
KSČ	Komunistická strana Československa
MěNV	Městský národní výbor
MNV	Místní národní výbor
ONV	Okresní národní výbor
PF JU	Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
PF ZU	Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. zák. a nař.	Sbírka zákonů a nařízení
SK	Sportovní klub
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik (Sovětský svaz)
ÚAZK	Ústřední archiv zeměměřictví a katastru
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu)
v. v. i.	veřejná výzkumná instituce
VOŠ a SPŠ	Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola

Akademické a jiné tituly

Dr.	doktor
Ing. arch.	inženýr architekt
P.	páter
Ph.D.	doktor filozofie („velký doktorát“)
PhDr.	doktor filozofie („malý doktorát“)

Jazykovědné termíny

>	jazyková změna
adjek.	adjektivum
čisl.	číslovka
<i>jm.</i>	<i>jméno</i>
<i>m. jm.</i>	<i>místní jméno</i>
<i>os. jm.</i>	<i>osobní jméno</i>
předl.	předložka
<i>st. slov.</i>	<i>staré slovanské</i>
subst.	substantivum

Bibliografické zkratky – citování literatury a internetových zdrojů

cit.	citováno
ed.	editor
eds.	editoři
kol.	kolektiv autorů

o. c.	opere citato (= v citovaném díle)
pozn.	poznámka
s.	strana

Bibliografické zkratky – citování archivních pramenů

AM	Archiv města
inv. č.	inventární číslo
kart.	karton
MěNV	Městský národní výbor
MNV	Místní národní výbor
sign.	signatura
SOkA	Státní okresní archiv

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

A. Prameny

Státní okresní archiv Strakonice, Archiv města Volyně

- Zápisy ze zasedání městské rady 1859–1870, inv. č. 87, kniha č. 78.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1924–1927, inv. č. 88, kniha č. 79.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1927–1932, inv. č. 89, kniha č. 80.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1932–1935, inv. č. 90, kniha č. 81.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1935–1938, inv. č. 91, kniha č. 82.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1939, inv. č. 92, kniha č. 82a.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1940, inv. č. 93, kniha č. 83.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1941, inv. č. 94, kniha č. 84.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1942, inv. č. 95, kniha č. 85.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1943, inv. č. 96, kniha č. 86.
- Zápisy ze zasedání městské rady 1944, inv. č. 97, kniha č. 87.
- Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1924–1929, inv. č. 98, kniha č. 88.
- Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1929–1938, inv. č. 99, kniha č. 89.
- Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1938–1945, inv. č. 100, kniha č. 90.
- Plán polohy 1892–1918, inv. č. 307, sign. II A I, kart. 29.
- Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35.
- Schůze městské rady 1851–1923, inv. č. 373, sign. II A II, kart. 43.
- Schůze městské rady 1924–1944, inv. č. 374, sign. II A II, kart. 44.
- Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1888–1905, inv. č. 376, sign. II A II, kart. 45.

Zápisy ze schůze obecního zastupitelstva 1906–1945, inv. č. 379, sign. II A II, kart. 46.

Evidence obyvatelstva 1930–1940, inv. č. 395, sign. II A III, kart. 54.

Domovní seznamy 1942, inv. č. 400, sign. II A III, kart. 56.

Zápisy ze schůzí městské rady 1906–1945, inv. č. 888, kart. 147.

Státní okresní archiv Strakonice, Městský národní výbor Volyně

Zápisy o schůzích městské rady 1945, inv. č. 1, sign. II A 1, kniha č. 1.

Zápisy o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2.

Zápisy o schůzích rady MNV 1947, inv. č. 3, sign. II A 3, kniha č. 3.

Zápisy o schůzích rady MNV 1948, inv. č. 4, sign. II A 4, kniha č. 4.

Zápisy o schůzích rady MNV 1949, inv. č. 5, sign. II A 5, kniha č. 5.

Zápisy o schůzích rady MNV 1950, inv. č. 6, sign. II A 6, kniha č. 6.

Zápisy o schůzích rady MNV 1951, inv. č. 7, sign. II A 7, kniha č. 7.

Zápisy o schůzích rady MNV 1952, inv. č. 8, sign. II A 8, kniha č. 8.

Zápisy o schůzích rady MNV 1953, inv. č. 9, sign. II A 9, kniha č. 9.

Zápisy o schůzích rady MNV 1954, inv. č. 10, sign. II A 10, kniha č. 10.

Zápisy o schůzích rady MNV 1955, inv. č. 11, sign. II A 11, kniha č. 11.

Zápisy o schůzích rady MNV 1956, inv. č. 12, sign. II A 12, kniha č. 12.

Zápisy o schůzích rady MNV 1957 I, inv. č. 13, sign. II A 13, kniha č. 13.

Zápisy o schůzích rady MNV 1957 II, inv. č. 14, sign. II A 14, kniha č. 14.

Zápisy o schůzích rady MNV 1958, inv. č. 15, sign. II A 15, kniha č. 15.

Zápisy o schůzích rady MNV 1959, inv. č. 16, sign. II A 16, kniha č. 16.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1945–1950, inv. č. 17, sign. II A 17, kniha č. 17.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1951, inv. č. 18, sign. II A 18, kniha č. 18.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1952, inv. č. 19, sign. II A 19, kniha č. 19.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1953, inv. č. 20, sign. II A 20, kniha č. 20.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1954, inv. č. 21, sign. II A 21, kniha č. 21.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1955, inv. č. 22, sign. II A 22, kniha č. 22.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1956, 1957 I, inv. č. 23, sign. II A 23, kniha č. 23.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1957 II, inv. č. 24, sign. II A 24, kniha č. 24.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1958, inv. č. 25, sign. II A 25, kniha č. 25.

Zápisy o schůzích pléna MNV 1959, inv. č. 26, sign. II A 26, kniha č. 26.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1961–1965, inv. č. 117, sign. I A 3a, kart. 6.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1966–1969, inv. č. 118, sign. I A 3a, kart. 7.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1969–1971, inv. č. 119, sign. I A 3a, kart. 8.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1972–1974, inv. č. 120, sign. I A 3a, kart. 9.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1975–1977, inv. č. 121, sign. I A 3a, kart. 10.

Zápisy o schůzích rady MěNV 1978–1979, inv. č. 122, sign. I A 3a, kart. 11.

Zápisy ze schůzí pléna MěNV 1961–1970, inv. č. 123, sign. I A 3a, kart. 12.

Zápisy ze schůzí pléna MěNV 1977–1979, inv. č. 125, sign. I A 3a, kart. 14.

Evidence obyvatel 1980, inv. č. 188, sign. II A 10, kart. 63.

Pojmenování ulic, čísl. domů 1945–1946, inv. č. 192, sign. II B 2, kart. 66.

Plánovací komise 1947–1950, inv. č. 323, sign. V A 1a, kart. 119.

Regulační, situační, polokapesní plány Volyně 1940–1951, inv. č. 450, sign. VII A 3, kart. 170.

Státní okresní archiv Strakonice, Městský národní výbor Volyně (nezpracovaný materiál)

Názvy ulic 1956–1957.

Nové ulice.

Kopie zápisů rady MěNV 1980.

Zápisy ze schůzí rady MěNV 1981.

Zápisy z rady 1981–1982.

Kopie zápisů pléna MěNV ve Volyni v r. 1982.

Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1983.

Kopie zápisů ze schůzí rady MěNV 1983.

Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1984.

Kopie zápisů ze schůzí rady MěNV 1984.

Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1985.

Kopie zápisů ze schůzí rady MěNV 1985.

Kopie zápisů ze schůzí pléna MěNV 1986.

Kopie zápisů ze schůzí rady MěNV 1986.

Usnesení plenárního zasedání MěNV od roku 1986.

Rada 1987.

Rada 1988.

Rada 1989.

Státní okresní archiv Strakonice, Městský úřad Volyně (nezpracovaný materiál)

Zápisy z rady MěNV 1990.

Rada – zápisy 1991.

Městské muzeum ve Volyni, sbírka plánů města

„*Volyně a sídla institucí*“ z roku 1930.

„*Wolin. Übersichtsplan / Volyně. Přehledný plán 1:2880*“ z roku 1941.

„*Základní plán upravitel. Návrh ing. arch. Václava Slavíka*“ z roku 1948.

„*Plán svozu popele Kuka vozem ve Volyni*“ (50. léta).

„*Technickohospodářská mapa 1:1000*“ z roku 1974.

„*Volyně. Městská památková zóna 1:2000*“ z roku 1990.

Městský úřad Volyně

Volební obvody Volyně (seznam současných uličních názvů).

Zápisy pléna MěNV 1989–1990.

Ostatní plány města

Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa, plán Volyně 1:10 000, Česká Lípa 1999.

Plán městských ulic na orientačních tabulích ve Volyni (např. u městského muzea).

Ústní sdělení

Sdělení Edity Dvořákové z Městského úřadu Volyně, 19. 2. 2013.

Sdělení Ilony Myslivcové z Městského úřadu Volyně, 22. 3. 2013.

Sdělení volyňské rodačky Jaroslavy Kunešové (narozena 1936), 7. 2., 6. 6. a 16. 11. 2012.

Sdělení volyňského rodáka Ing. Josefa Matějky (1927–2013), 7. 2. a 17. 11. 2012.

Kroniky města a internetové zdroje – viz s. 166–168.

B. Literatura

Publikace o onomastice

David J., *Smršov, Brežněves a Rychlonožkova ulice. Kapitoly z moderní české toponymie*, Praha 2011.

David J. – Rous P., *Neviditelní svědkové minulosti. Místní a pomístní jména na Vysočině*, Praha 2006.

Harvalík M., *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, Praha 2004.

Olivová-Nezbedová L. – Knappová M. – Malenínská J. – Matúšová J., *Pomístní jména v Čechách. O čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*, Praha 1995.

Šmilauer V., *Úvod do toponomastiky*, Praha 1966².

Šrámek R., *Úvod do obecné onomastiky*, Brno 1999.

Šrámek R., Onomastika. In: J. Pleskalová – M. Krčmová – R. Večerka – P. Karlík (eds.), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*, Praha 2007, s. 377–425.

Uličníky

Flodrová M., *Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek*, Brno 1997.

Konečný S., *Poličské ulice a vývoj jejich názvů*, Polička 1998.

Kovář D. – Koblasa P., *Ulicemi města Českých Budějovic. Názvy českobudějovických veřejných prostranství v minulosti a dnes*, České Budějovice 1998.

Lašťovka M. a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství, 1. díl (A–N)*, Praha 1997.

Lašťovka M. a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství, 2. díl (O–Ž)*, Praha 1998.

Lašťovka M. a kol., *Pražský uličník. Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství, 3. díl*, Praha 2012.

Sborníky

Bayerová N. – Šrámek R., Podíl onomastiky při standardizování urbanonymie. In: P. Žigo (ed.), *Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára Modra – Piesky 8. – 10. októbra 1986*, Bratislava 1988, s. 10–20.

David J., Vývoj uličního názvosloví města Havlíčkův Brod. In: *Sborník Havlíčkobrodské společnosti pro povznesení regionálně-historického povědomí*, číslo 2, Havlíčkův Brod 2002, s. 11–17 [cit. 2013-03-21]. Dostupné <http://www.jardavid.ic.cz/text-HB-ulice.pdf>.

David J., Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifická onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. – 17. září 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010, s. 131–137.

Dvořák J. (ed.), *Druhý odboj v názvech ulic jihočeských měst. Sborník Historicko-dokumentační komise Oblastního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu v Českých Budějovicích*, České Budějovice 2004.

Harvalík M., Nové tendence v rozvoji současné české onymie. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifická onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. – 17. září 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010, s. 179–186.

Knappová M., Urbanonymie a její vývojové tendence v českých, zvláště pražských proměnách. In: P. Odaloš – M. Majtán (eds.), *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti. Materiály z onomastického kolokvia (Banská Bystrica 3. – 5. 9. 1996)*, Banská Bystrica 1996, s. 153–157.

Knappová M., Prestižní aspekty pojmenování v Česku. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifická onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. – 17. září 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010, s. 242–248.

Kneselová H., Názvy veřejných prostranství v současném Brně. In: P. Odaloš – M. Majtán (eds.), *Urbanonymá v kontexte histórie a súčasnosti. Materiály*

z onomastického kolokvia (*Banská Bystrica 3. – 5. 9. 1996*), Banská Bystrica 1996, s. 168–171.

Kneselová H., Neoficiální podoby brněnských urbanonym. In: K. Klímová – H. Kneselová (eds.), *Propria v systému mluvnickém a slovtvorném. Sborník příspěvků z mezinárodní konference „Onomastika a škola“ konané v Brně ve dnech 10. – 11. 2. 1998*, Brno 1999, s. 94–99.

Majtán M., Závěrečné slovo. In: P. Žigo (ed.), *Urbanonymia. Zborník prednášok z 2. celoštátneho onomastického seminára Modra – Piesky 8. – 10. októbra 1986*, Bratislava 1988, s. 164–166.

Olivová-Nezbedová L., Pomístní jména a jména místních částí v Čechách vzniklá z českých exonym spjatých s válečnými událostmi. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. - 17. 9. 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010, s. 389–396.

Šindelářová J., Klasifikace českých a slovenských urbanonym. In: J. David – M. Čornejová – M. Harvalík (eds.), *Mnohotvárnost a specifičnost onomastiky. IV. česká onomastická konference 15. - 17. 9. 2009, Ostrava. Sborník příspěvků*, Ostrava – Praha 2010, s. 463–472.

Časopisy

Beneš M., Psaní velkých písmen v tzv. druhové složce pojmenování, *Naše řeč* 95, číslo 4, 2012, s. 169–180.

David J., Honorifikační motiv v toponymii (na příkladu bat'ovských toponym a toponyma Zlín/Gottwaldov), *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 429–436.

David J., Klasifikace honorifikačních toponym, *Slovo a slovesnost* 72, číslo 1, 2011, s. 13–27.

Jáchim F., Činnost profesora Jindřicha Svobody v době fašistické okupace, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích* 25, číslo 3, 1988, s. 50–51.

Jáchim F., Astronom a geodet Jindřich Svoboda, *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* 37, 1992, s. 59–62 [cit. 2013-03-16]. Dostupné http://dml.cz/bitstream/handle/10338.dmlcz/138026/PokrokyMFA_37-1992-1_7.pdf.

Kalousková L., Srovnání českých a německých urbanonym na území Prahy, *Acta onomastica* 51, číslo 2, 2010, s. 497–503.

Malenínská J., Apelativum čeřen a jeho deriváty v toponymii Čech, *Acta onomastica* 39, 1998, s. 22–26.

Olivová-Nezbedová L., Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti, *Acta onomastica* 38, 1997, s. 43–68.

Olivová-Nezbedová L., K hierarchii onomastických termínů podle objektů pojmenovaných vlastními jmény, *Acta onomastica* 39, 1998, s. 46–54.

Svoboda J. – Šmilauer V. – Olivová-Nezbedová L. – Oliva K. – Witkowski T., Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky, *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 14, číslo 1, 1973, s. 9–280.

Šrámek R., Urbanonymie a urbonymie, *Onomastický zpravodaj ČSAV* 31, 1990, s. 65–77.

Štěpán P., Tvoření detoponymických urbanonym (na příkladu urbanonymie hlavního města Prahy), *Acta onomastica* 52, 2011, s. 160–178.

Kvalifikační a seminární práce

Balínková P., *Urbanonyma v městě Týn nad Vltavou*, nepublikovaná bakalářská práce FF JU, České Budějovice 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

Hakenová A., *Urbanonyma v městě Mnichovo Hradiště*, nepublikovaná diplomová práce FF JU, České Budějovice 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

Kortánová I., *Uliční názvosloví v Klatovech*, nepublikovaná bakalářská práce PF ZU, Plzeň 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <https://portal.zcu.cz/wps/portal/prohlizeni>.

Kuneš V., *Pomístní jména v katastrálním území Vlhlavy a Malé Chrášťany*, nepublikovaná bakalářská práce FF JU, České Budějovice 2011 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

Kuneš V., *Proměny uličního názvosloví města Volyně v letech 1914–1945*, nepublikovaná seminární práce FF JU, České Budějovice 2012 (rukopis uložen v Historickém ústavu FF JU u PhDr. Jitky Rauchové, Ph.D.).

Mikulicová D., *K onomastice města Příbram*, nepublikovaná diplomová práce PF JU, České Budějovice 2000.

Nýdlová T., *Urbanonyma v Českých Budějovicích*, nepublikovaná diplomová práce PF JU, České Budějovice 2012 [cit. 2013-03-31]. Dostupné <http://wstag.jcu.cz/portal/prohlizeni/index.jsp>.

Zapletalová J., *Dílo Jaroslava Hůlky a jeho recepce*, nepublikovaná bakalářská práce FF MU, Brno 2007 [cit. 2013-03-15]. Dostupné http://is.muni.cz/th/146962/ff_b/Hulka.txt.

Publikace o městě Volyni

Birnbaumová A., *Volyně, Čestice, Dobrž*, Praha 1947.⁴⁶¹

Bláha J. – Michálek J. – Vávra J., *685 let města Volyně*, Volyně 1985.

Braun J., *Volyně, město Králováků. Turistická příručka jeho dějinami a zajímavým okolím*, Volyně 1958.

⁴⁶¹ Publikace má v názvu starší podobu dnešního místního jména Dobř (vesnice ležící západně od Volyně).

Braun V., *Volyně*, Strakonice 1967.

Hejtmánek J. (ed.), *Volyně 1969*, Volyně 1969.

Hůlka A., *S láskou vzpomínáno*, České Budějovice 1981².

Lacina V., *Doma ve Volyni*, Volyně 1986.

Podhorský J., *Pohledy do historie Volyně a Pošumaví 1299–1999*, Strakonice 1998.

Teplý F., *Dějiny města Volyně*, Písek 1933².

Věcné slovníky, encyklopedie a historické publikace

Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, 1., I–K, Mnichov 1984.

Forst V. (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G*, Praha 1985.

Forst V. (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2. H–L. Svazek I. H–J*, Praha 1993.

Forst V. (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2. H–L. Svazek II. K–L*, Praha 1993.

Hamannová B., *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 2010³.

Hledíková Z. – Janák J. – Dobeš J., *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007².

Knapík J., *Únor a kultura. Sovětizace české kultury 1948–1950*, Praha 2004.

Kuča K., *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl: V–Ž*, Praha 2011.

Merhaut L. (ed.), *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 4. S–Ž. Svazek II. U–Ž*, Praha 2008.

Oxfordský slovník světových dějin, Praha 2005.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích, M–Ž, Praha 2003.

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Třetí díl, B–Bianchi, Praha 1890.

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Dvacátý šestý díl, U–Vusín, Praha 1907.

Pečenka M. – Luňák P. a kol., *Encyklopedie moderní historie*, Praha 2007³.

Roubík F., *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*, Praha 1959.

Statistický lexikon obcí České republiky 2005, Praha 2005.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař., Praha 1934.

Šedivý I., *Češi, české země a velká válka 1914–1918*, Praha 2003.

Tomeš J. a kol., *Český biografický slovník XX. století. I. díl, A–J*, Praha – Litomyšl 1999.

Tomeš J. a kol., *Český biografický slovník XX. století. II. díl, K–P*, Praha – Litomyšl 1999.

Tomeš J. a kol., *Český biografický slovník XX. století. III. díl, Q–Ž*, Praha – Litomyšl 1999.

Tomeš J. (ed.), *Encyklopedie českých dějin. Osobnosti, fakta a události, které utvářely naši historii*, Praha 2008.

Umělecké památky Čech 4 [T–Ž], Praha 1982.

Jazykové slovníky, mluvnice a pravopisná pravidla

Hosák L. – Šrámek R., *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I, A–L*, Praha 1970.

Hosák L. – Šrámek R., *Místní jména na Moravě a ve Slezsku. II, M–Ž*, Praha 1980.

Lutterer I. – Šrámek R., *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Slovník vybraných zeměpisných jmen s výkladem jejich původu a historického vývoje*, Havlíčkův Brod 1997.

- Machek V., *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha 2010⁵.
- Matúšová J. a kol., *Slovník pomístních jmen v Čechách, I–V*, Praha 2005–2009.
- Mluvnice češtiny (1). Fonetika, Fonologie, Morfonologie a morfemika, Tvoření slov*, Praha 1986.
- Německo-český a česko-německý studijní slovník*, Olomouc 2002⁴.
- Pleskalová J., Urbanonymum. In: *Encyklopedický slovník češtiny*, Praha 2002, s. 506.
- Pravidla českého pravopisu s abecedním seznamem slov a tvarů*, Praha 1946 (nezměněný otisk vydání z roku 1941).
- Pravidla českého pravopisu*, Praha 1957.
- Pravidla českého pravopisu*, Praha 1977.
- Pravidla českého pravopisu*, Praha 1993.
- Profous A., *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I., A–H*, Praha 1947.
- Profous A., *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl III., M–Ř*, Praha 1951.
- Profous A. – Svoboda J., *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl IV., S–Ž*, Praha 1957.
- Příruční slovník jazyka českého. Díl VIII. Zaráběti – žžonka*, Praha 1955–1957.
- Slovník spisovného jazyka českého I., A–G*, Praha 1989.
- Slovník spisovného jazyka českého IV., V–Ž, Doplnky a opravy*, Praha 1971.
- Šlosar D., Slovo tvorba. In: *Příruční mluvnice češtiny*, Praha 2003², s. 109–225.

C. Internetové zdroje

Internetové slovníky

Internetová jazyková příručka. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., Velká písmena – ulice, třídy, nábřeží, náměstí, mosty, sady [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=186>.

Příruční slovník a databáze lexikálního archivu [cit. 2013-03-14]. Dostupné <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>.

Slovník české literatury po roce 1945. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Antonín Matěj Píša [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=541&hl=anton%C3%ADn+mat%C4%9Bj+p%C3%AD%C5%A1a+>.

Slovník české literatury po roce 1945. Ústav pro českou literaturu AV ČR, František Halas [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=11&hl=franti%C5%A1ek+halas>.

Vokabulář webový. Webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny [cit. 2013-03-02]. Dostupné <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>.

Internetové zdroje o městě Volyni

Archivní mapy ÚAZK, Stabilní katastr, Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Volyně, mapováno 1837 [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/8771-1/8771-1-005_index.html.

Český úřad zeměměřický a katastrální, Veřejný dálkový přístup [cit. 2013-03-29].

Dostupné

<http://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/ulice/vyhledej?ob.kod=551970&ul.nazev=&ul.kod=&ulg.sort=NAZEV&search=Vyhledat&ulg.page=1>.

Mapy.cz [cit. 2013-02-28]. Dostupné

http://www.mapy.cz/#x=13.911025&y=49.166429&z=12&d=muni_1026_1&t=s&l=16.

Město Volyně. Oficiální web obce [cit. 2013-02-28]. Dostupné
<http://www.volyne.eu/index.asp>.

Město Volyně. Oficiální web obce. Sport ve Volyni [cit. 2013-03-16]. Dostupné
<http://www.volyne.eu/sport-ve-volyni/os-1024/p1=53>.

Město Volyně. Oficiální web obce. Významní rodáci a lidé spjatí s Volyní [cit. 2013-02-28]. Dostupné <http://www.volyne.eu/vyznamni-rodaci-a-lide-spjati-s-volyni/d-1011/p1=52>.

Ministerstvo vnitra České republiky, Adresy v České republice [cit. 2013-03-29].
Dostupné <http://aplikace.mvcr.cz/adresy/Region.aspx?regid=20286>.

Nemocnice Volyně s.r.o. Volyňská léčebna [cit. 2013-03-16]. Dostupné
<http://www.volynskalecebna.cz/index.php>.

Střední škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Volyně. Domov mládeže [cit. 2013-03-23]. Dostupné <http://www.sos-sou.volyne.cz/domov-mladeze>.

Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Volyně, Domov mládeže VOŠ a SPŠ Volyně [cit. 2013-03-23]. Dostupné
http://www.strakonice.cz/vos_sps_volyne/page10.htm.

Zápis z 16. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 11. 3. 2009 [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-54/p1=4745>.

Zápis z 18. zasedání zastupitelstva města Volyně konaného dne 9. 9. 2009 [cit. 2013-03-13]. Dostupné <http://www.volyne.eu/zapisy-ze-zasedani/ds-54/p1=4745>.

Zápis z 20. jednání rady města dne 22. 7. 2009 [cit. 2013-03-13]. Dostupné
<http://www.volyne.eu/zapisy-z-rady-mesta-2009/ds-1026/archiv=0&p1=4753>.

Digitalizované kroniky

Kronika města Volyně 1861–1945 (1952) [cit. 2013-02-28]. Dostupné
<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?id=1246&lang=cs&menu=0>.

Kronika města Volyně 1953–1976 [cit. 2013-03-03]. Dostupné
<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&lang=cs&doctree=1kjovpd&id=1247>.

Kronika města Volyně 1977–1988 [cit. 2013-02-28]. Dostupné
<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kjovp&minimal=1>.

Kronika města Volyně 1989–2000 [cit. 2013-03-19]. Dostupné
<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&lang=cs&doctree=1kjovpf&id=1249>.

Ostatní internetové zdroje

Kaizl J. (ed. Z. V. Tobolka), *Z mého života*, 1908 [cit. 2013-03-03]. Dostupné
<http://www.archive.org/details/zmhoivota01kaiz>.

Ludvík K., *František Peltán – čtvrtý ze „Tří králů“* [cit. 2013-03-15]. Dostupné
<http://www.bojovnici.cz/?page=clanek&idc=58>.

Místní organizace ČSSD Bojkovice, Osobnosti Sociální demokracie, František Kafka
[cit. 2013-03-15]. Dostupné <http://www.cssdbojkovice.wbs.cz/Osobnosti-Socialni-demokracie.html>.

Štoll L., *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii* (úryvky) [cit. 2013-03-23].
Dostupné <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zdejin/2/stoll-1.pdf>.

Vyhláška č. 97/1961 Sb. [cit. 2013-03-22]. Dostupné
http://www.vugtk.cz/odis/sborniky/cd/cd_zak/zakony/97_1961.htm.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) [cit. 2012-12-19]. Dostupné
[http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html).

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze [cit. 2012-12-19]. Dostupné
<http://www.pracepropravniky.cz/zakony/zakon-o-hlavnim-meste-praze>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Názvy ulic ve Volyni na konci 19. století (na císařském otisku mapy ke stabilnímu katastru z roku 1837).

Příloha č. 2: Názvy ulic ve Volyni v období první republiky (na císařském otisku mapy ke stabilnímu katastru z roku 1837).

Příloha č. 3: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – centrum města).

Příloha č. 4: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – čtvrť Hradčany).

Příloha č. 5: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – severní část Volyně).

Příloha č. 6: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – jižní část Volyně).

Příloha č. 7: Současný plán města Volyně (1999).

Příloha č. 8: Sdělení starosty města Volyně o stavu pojmenování ulic s návrhy názvů a jejich německých variant (29. 11. 1940).

Příloha č. 9: Zápis z jednání rady MNV ve Volyni o revizi uličního názvosloví s návrhy jednotlivých jmen (13. 12. 1946) – 1. část.

Příloha č. 10: Zápis z jednání rady MNV ve Volyni o revizi uličního názvosloví s návrhy jednotlivých jmen (13. 12. 1946) – 2. část.

Příloha č. 11: Pozvánka na slavnostní schůzi MNV ve Volyni u příležitosti 52. narozenin Klementa Gottwalda (22. 11. 1948).

Příloha č. 12: Náčrt nově pojmenovaných ulic v oblasti Děkanského vrchu (1981).

Příloha č. 13: Historická pohlednice Volyně z roku 1897.

Příloha č. 14: Historická pohlednice Volyně z roku 1917.

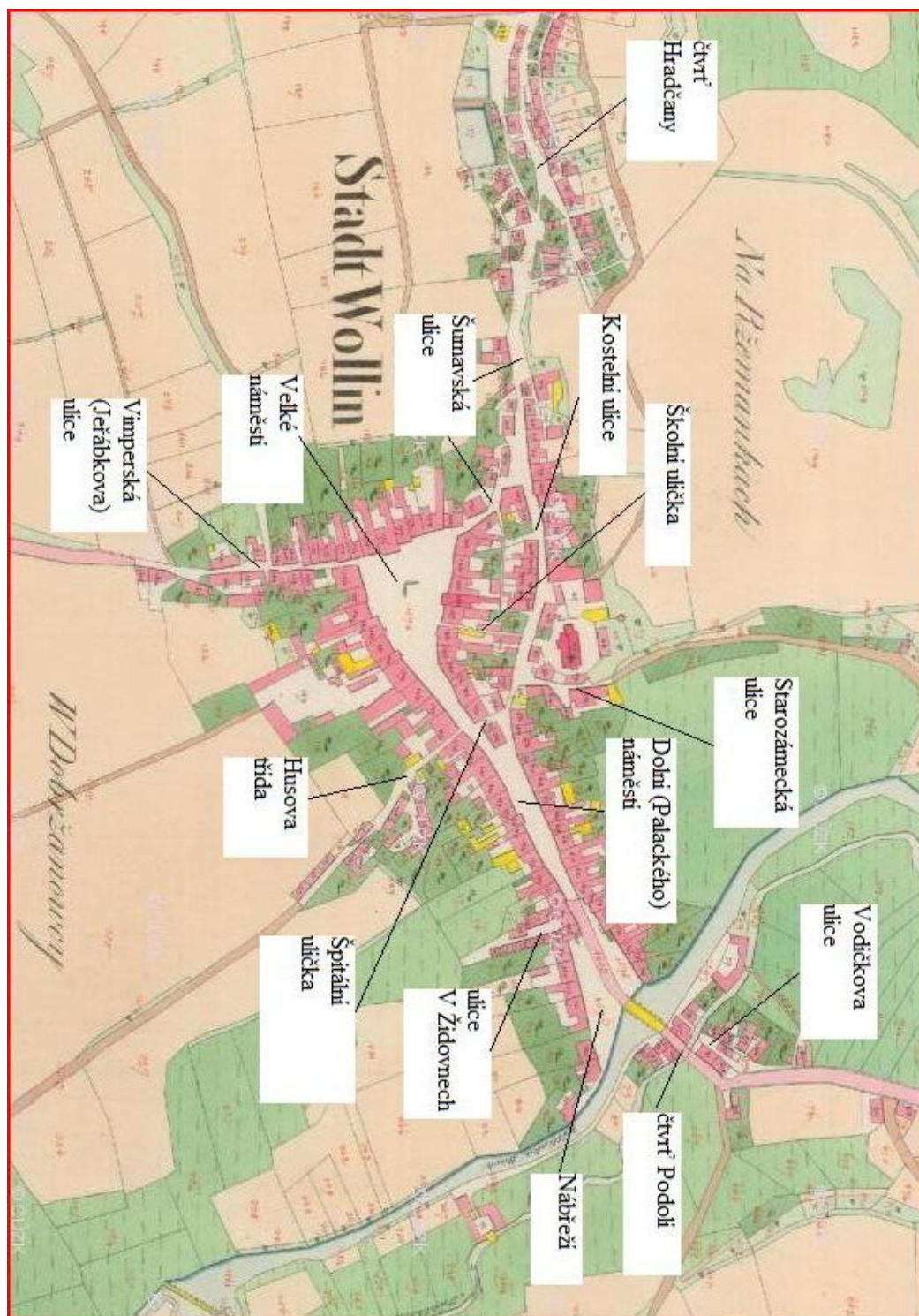
Příloha č. 15: Historická pohlednice Volyně z roku 1919.

Příloha č. 16: Historická pohlednice Volyně z roku 1953.

Příloha č. 17: Budova radnice na náměstí Svobody ve Volyni.

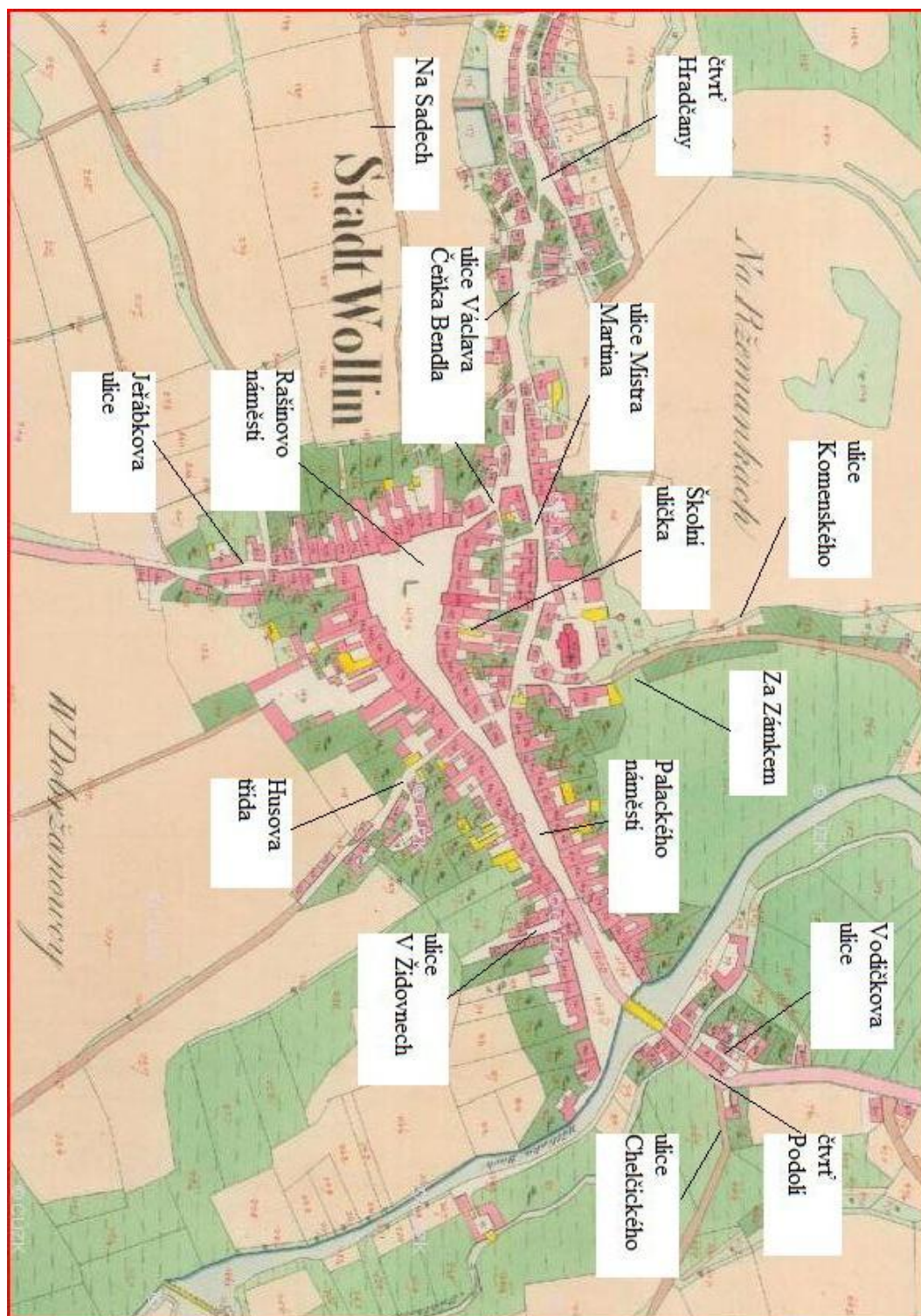
- Příloha č. 18:** Kostel Všech Svatých v historickém centru Volyně.
- Příloha č. 19:** Budova volyňské tvrze (dnes sídlo Městského muzea ve Volyni).
- Příloha č. 20:** Budova základní školy ve Školní ulici.
- Příloha č. 21:** Budova bývalé židovské synagogy v Žižkově ulici.
- Příloha č. 22:** Židovský hřbitov v ulici U Vodojemu I.
- Příloha č. 23:** Husova ulice v jižní vilové čtvrti.
- Příloha č. 24:** Budova volyňské sokolovny v Husově ulici.
- Příloha č. 25:** Pomník padlých ze světových válek na náměstí Hrdinů.
- Příloha č. 26:** Palackého ulice s pohledem na vrch Královice.
- Příloha č. 27:** Kaple sv. Anny u cesty do Přečovic (ulice U Svaté Anny).
- Příloha č. 28:** Kaple Anděla Strážce na vrchu Královice.
- Příloha č. 29:** Hřbitovní kostel Proměnění Páně na vrchu Malsička.
- Příloha č. 30:** Volyňský hřbitov na vrchu Malsička.
- Příloha č. 31:** Pamětní deska na hrobu Jana Buděšinského (1908–1942; datum úmrtí chybně uvedeno roku 1943).
- Příloha č. 32:** Náhrobek spisovatele Václava Čeňka Bendla (1833–1870) na Malsičce.
- Příloha č. 33:** Hrob bratří Jaroslava (1899–1924) a Aloise Hůlkových (1909–1982).
- Příloha č. 34:** Hrob astronoma Jindřicha Svobody (1884–1941) se symbolem glóbu.
- Příloha č. 35:** Astronom Jindřich Svoboda (1884–1941) jako rektor ČVUT.
- Příloha č. 36:** Literární kritik Antonín Matěj Piša (1902–1966).
- Příloha č. 37:** Básník Jaroslav Hůlka (1899–1924).
- Příloha č. 38:** Komunistický odbojář Jan Buděšinský (1908–1942).

Příloha č. 1: Názvy ulic ve Volyni na konci 19. století (na císařském otisku mapy ke stabilnímu katastru z roku 1837)

Mapa převzata z: *Archivní mapy ÚAZK, Stabilní katastr, Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Volyně, mapováno 1837* [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/8771-1/8771-1-005_index.html.

Příloha č. 2: Názvy ulic ve Volyni v období první republiky (na císařském otisku mapy ke stabilnímu katastru z roku 1837)

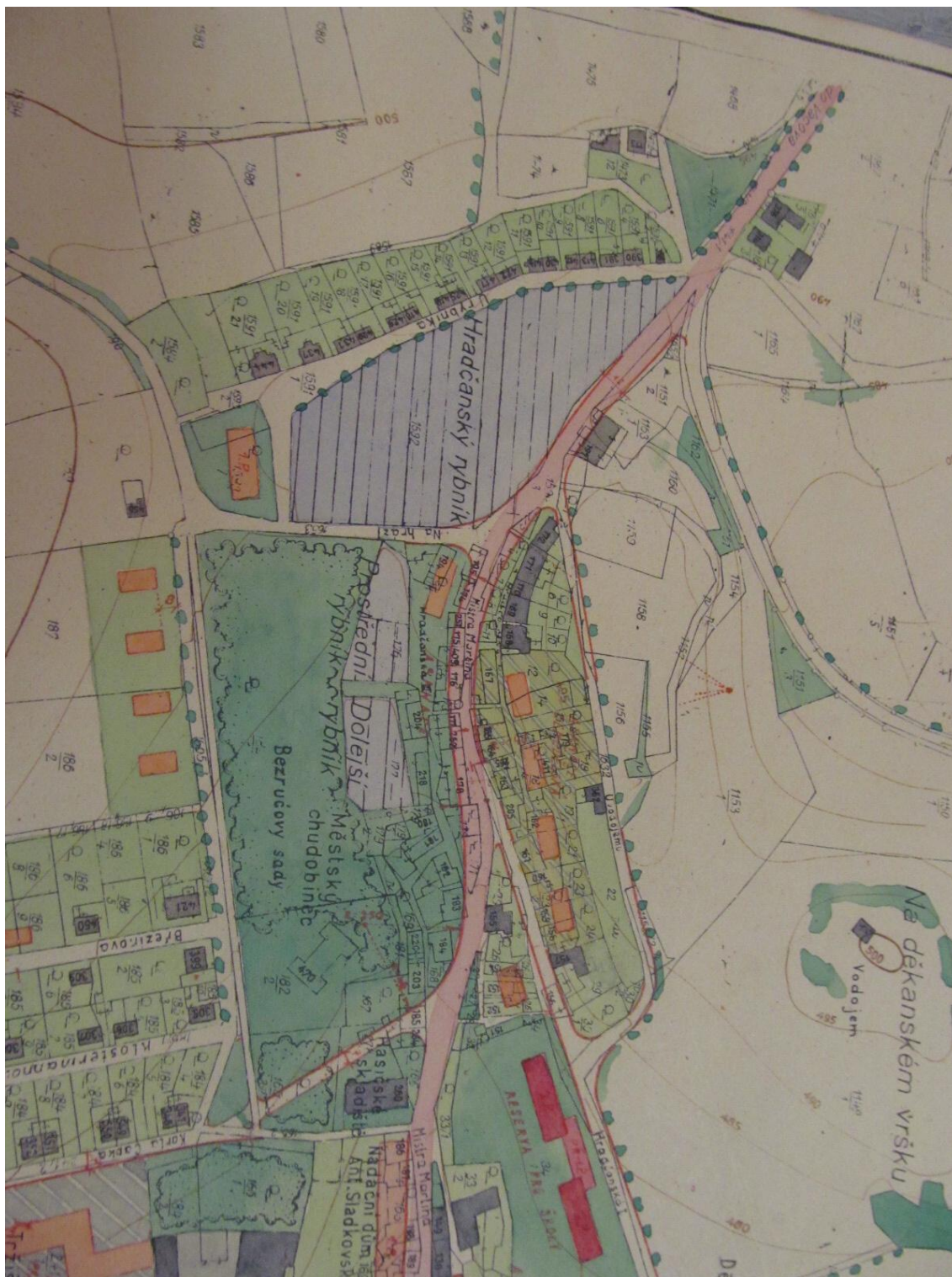
Mapa převzata z: *Archivní mapy ÚAZK, Stabilní katastr, Císařské povinné otisky map stabilního katastru, Volyně, mapováno 1837* [cit. 2013-03-14]. Dostupné http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/8771-1/8771-1-005_index.html.

Příloha č. 3: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – centrum města)

Zdroj: Městské muzeum ve Volyni, „Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka“ z roku 1948.

Příloha č. 4: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – čtvrť Hradčany)

Zdroj: Městské muzeum ve Volyni, „Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka“ z roku 1948.

Příloha č. 5: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – severní část Volyně)

Zdroj: Městské muzeum ve Volyni, „Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka“ z roku 1948.

Příloha č. 6: Upravovací plán Volyně z roku 1948 (výsek – jižní část Volyně)

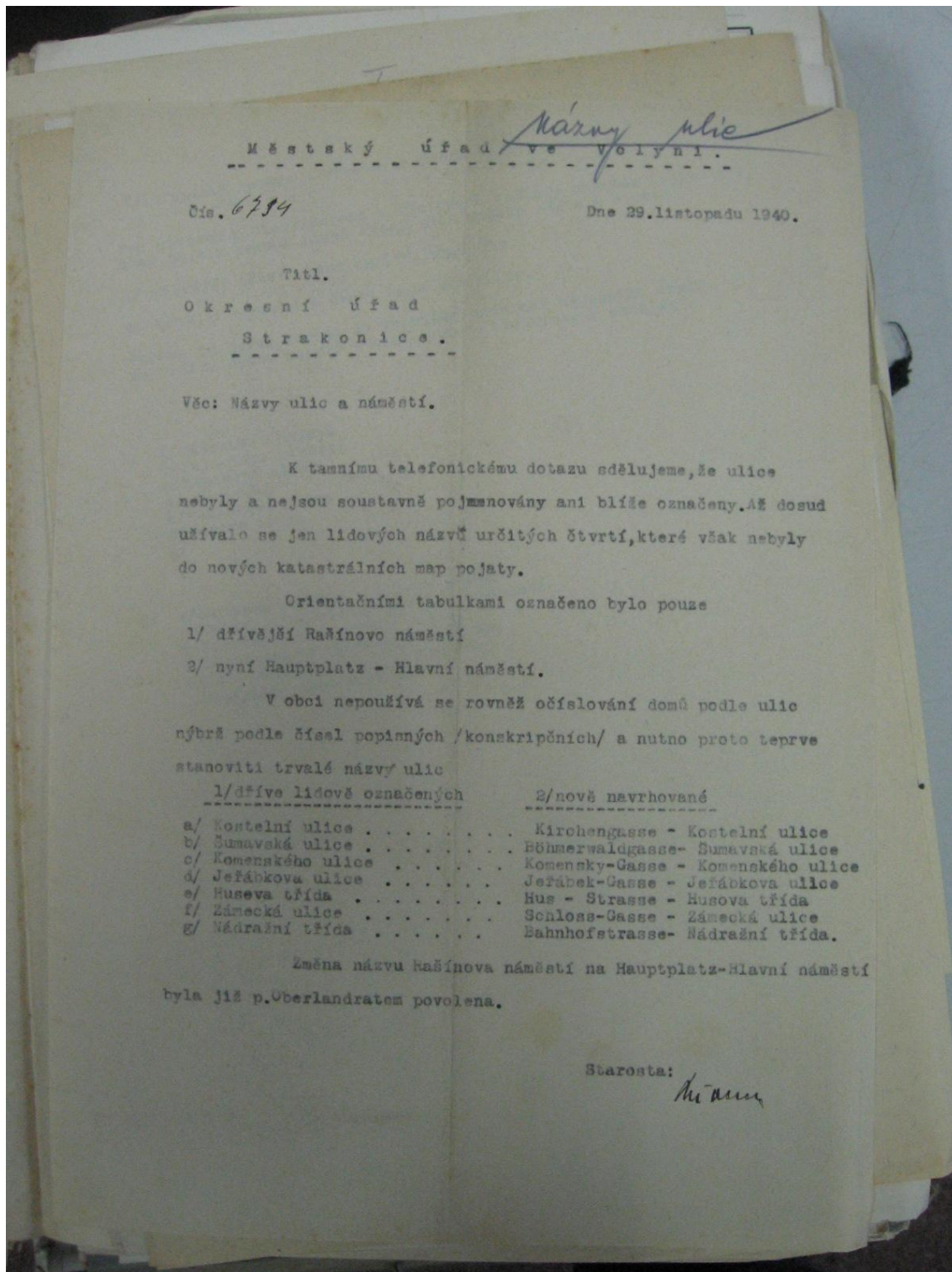
Zdroj: Městské muzeum ve Volyni, „Základní plán upravovací. Návrh ing. arch. Václava Slavíka“ z roku 1948.

Příloha č. 7: Současný plán města Volyně (1999)

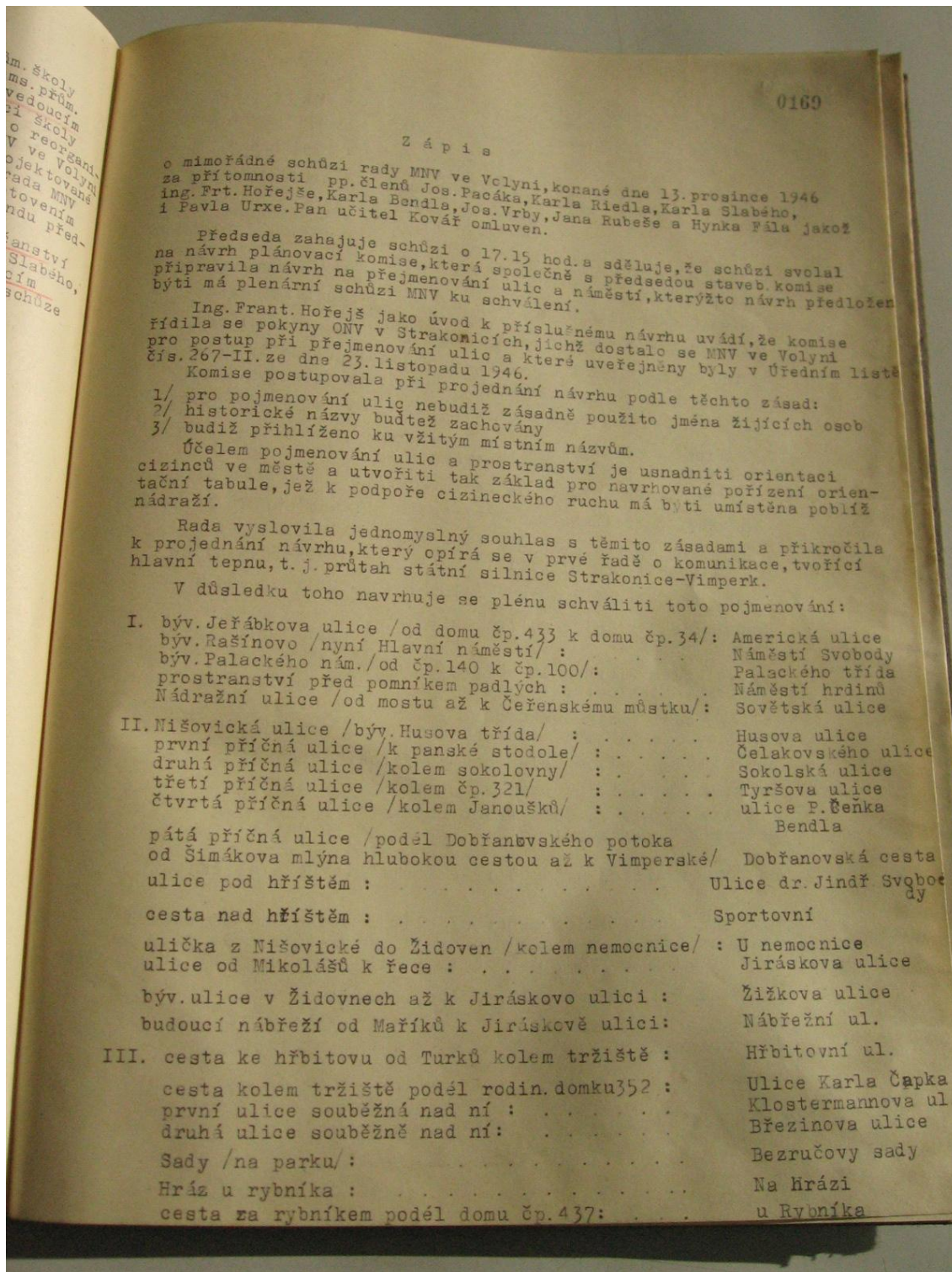
Zdroj: Okres Strakonice 1:75 000. Turistická mapa, plán Volyně 1:10 000, Česká Lípa 1999.

Příloha č. 8: Sdělení starosty města Volyně o stavu pojmenování ulic s návrhy názvů a jejich německých variant (29. 11. 1940)

Zdroj: SOkA Strakonice, AM Volyně, Městské ulice 1909–1942, inv. č. 340, sign. II A I, kart. 35, složka „Názvy ulic 1940“.

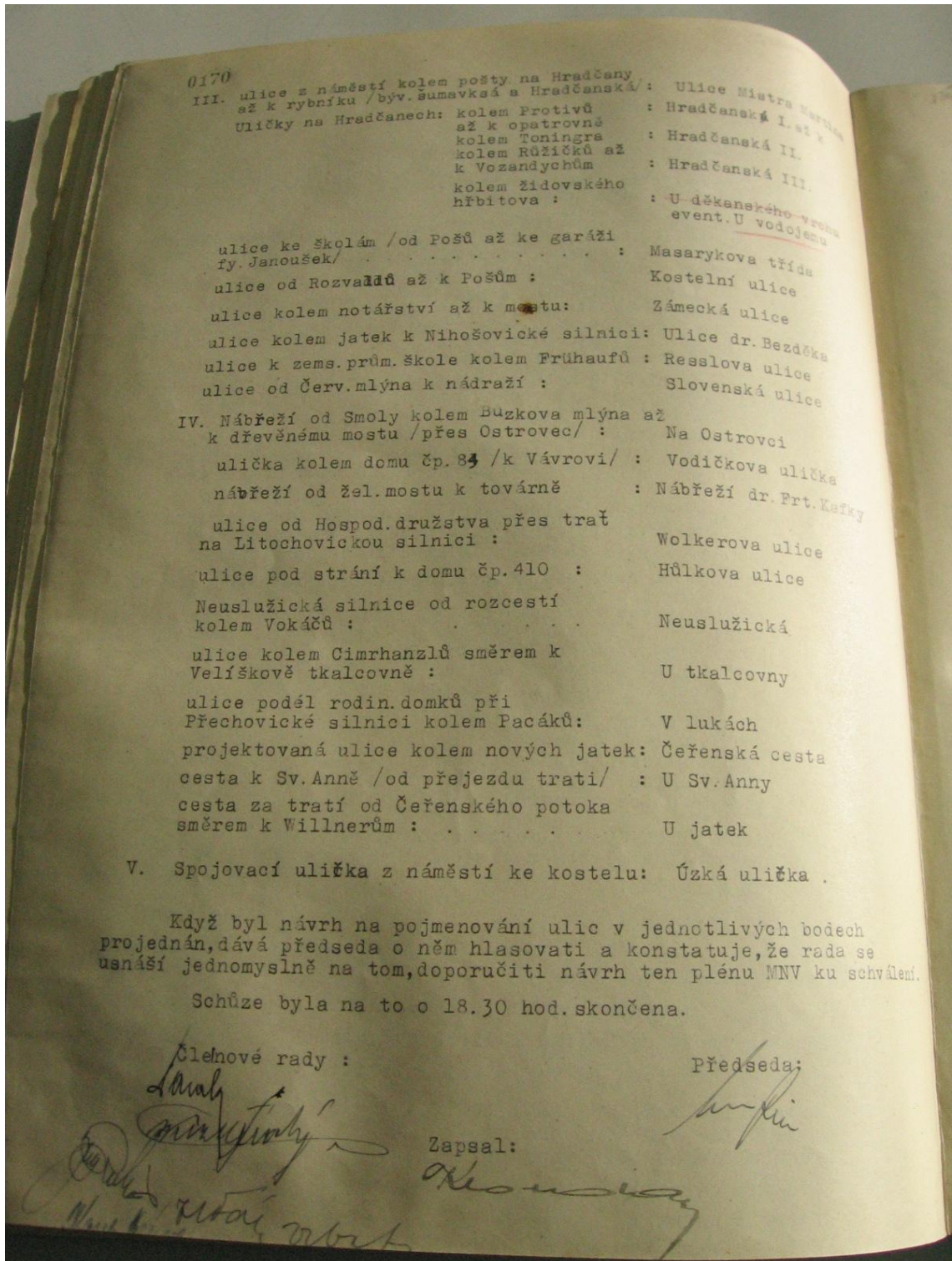
Příloha č. 9: Zápis z jednání rady MNV ve Volyni o revizi uličního názvosloví s návrhy jednotlivých jmen (13. 12. 1946) – 1. část

Zdroj: SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápis o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II

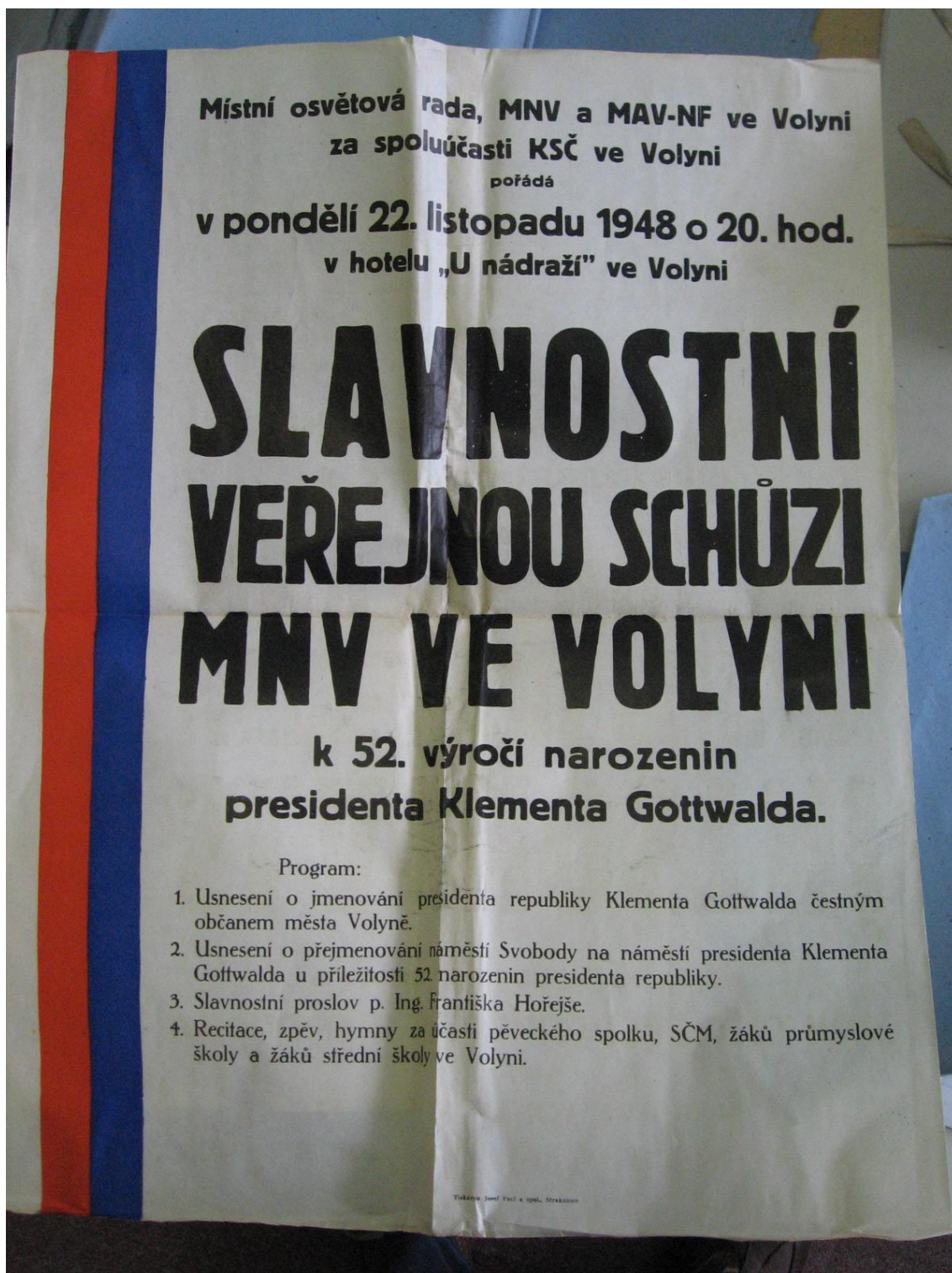
A 2, kniha č. 2.

Příloha č. 10: Zápis z jednání rady MNV ve Volyni o revizi uličního názvosloví s návrhy jednotlivých jmen (13. 12. 1946) – 2. část

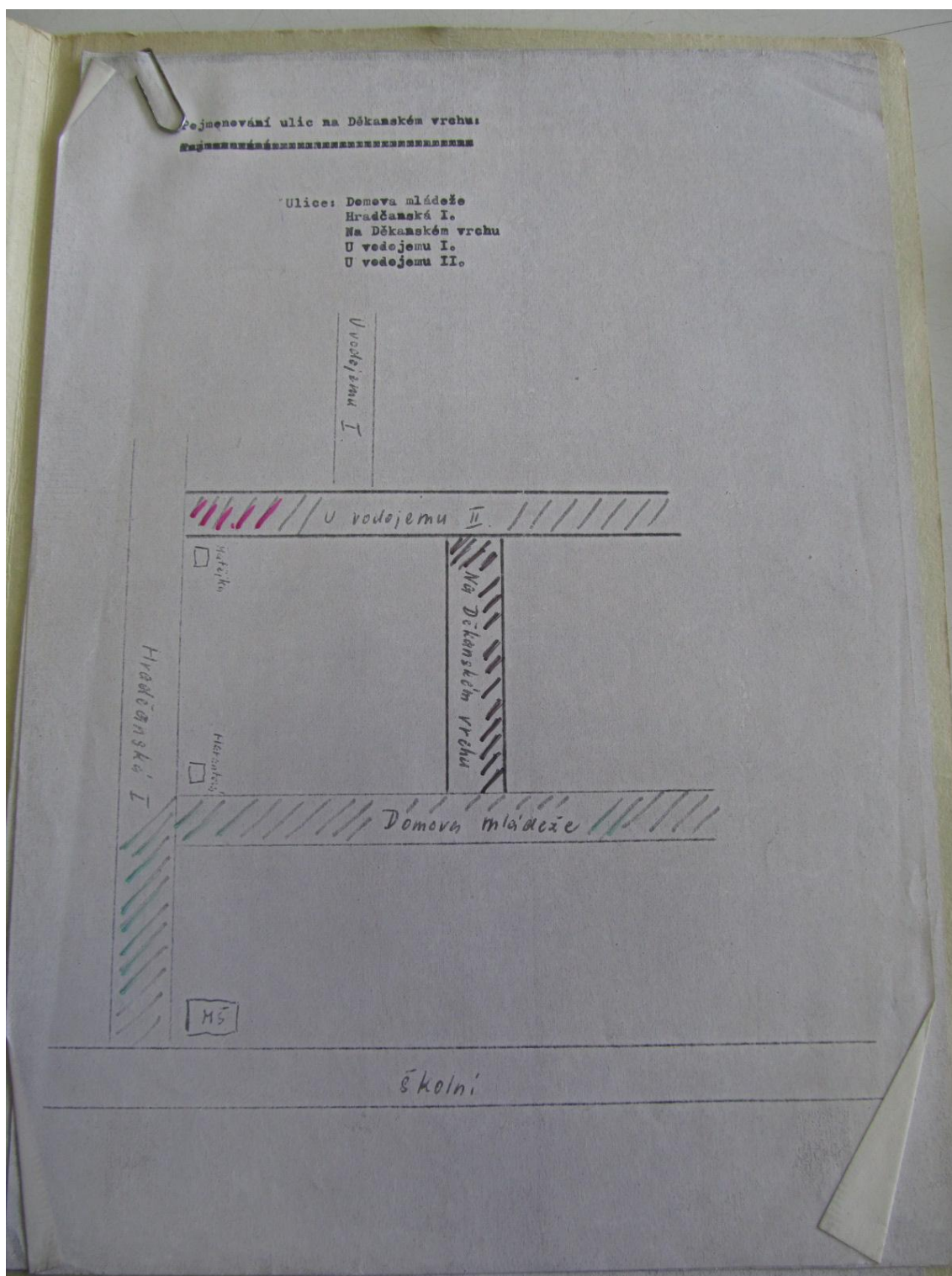
Zdroj: SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápis o schůzích rady MNV 1946, inv. č. 2, sign. II A 2, kniha č. 2.

Příloha č. 11: Pozvánka na slavnostní schůzi MNV ve Volyni u příležitosti 52. narozenin Klementa Gottwalda (22. 11. 1948)

Zdroj: SOkA Strakonice, MěNV Volyně, Zápisy o schůzích rady a pléna 1945–1948,
inv. č. 113, sign. I A 3a, kart. 2.

Příloha č. 12: Náčrt nově pojmenovaných ulic v oblasti Děkanického vrchu (1981)

Zdroj: SOkA Strakonice, MěNV Volyně (nezpracovaný materiál), Nové ulice.

Příloha č. 13: Historická pohlednice Volyně z roku 1897

Zdroj: *Fotohistorie, Historické fotografie – Volyně* [cit. 2013-04-08]. Dostupné <http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Strakonice/Volyne/Default.aspx>.

Příloha č. 14: Historická pohlednice Volyně z roku 1917

Zdroj: *Fotohistorie, Historické fotografie – Volyně* [cit. 2013-04-08]. Dostupné <http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Strakonice/Volyne/Default.aspx>.

Příloha č. 15: Historická pohlednice Volyně z roku 1919

Zdroj: *Fotohistorie, Historické fotografie – Volyně* [cit. 2013-04-08]. Dostupné <http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Strakonice/Volyne/Default.aspx>.

Příloha č. 16: Historická pohlednice Volyně z roku 1953

Zdroj: *Fotohistorie, Historické fotografie – Volyně* [cit. 2013-04-08]. Dostupné <http://www.fotohistorie.cz/Jihocesky/Strakonice/Volyne/Default.aspx>.

Příloha č. 17: Budova radnice na náměstí Svobody ve Volyni

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 18: Kostel Všeteh Svatých v historickém centru Volyně

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 19: Budova volyňské tvrze (dnes sídlo Městského muzea ve Volyni)

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 20: Budova základní školy ve Školní ulici

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 21: Budova bývalé židovské synagogy v Žižkově ulici

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 22: Židovský hřbitov v ulici U Vodojemu I

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 23: Husova ulice v jižní vilové čtvrti

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 24: Budova volyňské sokolovny v Husově ulici

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 25: Pomník padlých ze světových válek na náměstí Hrdinů

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 26: Palackého ulice s pohledem na vrch Královice

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 27: Kaple sv. Anny u cesty do Přečovic (ulice U Svaté Anny)

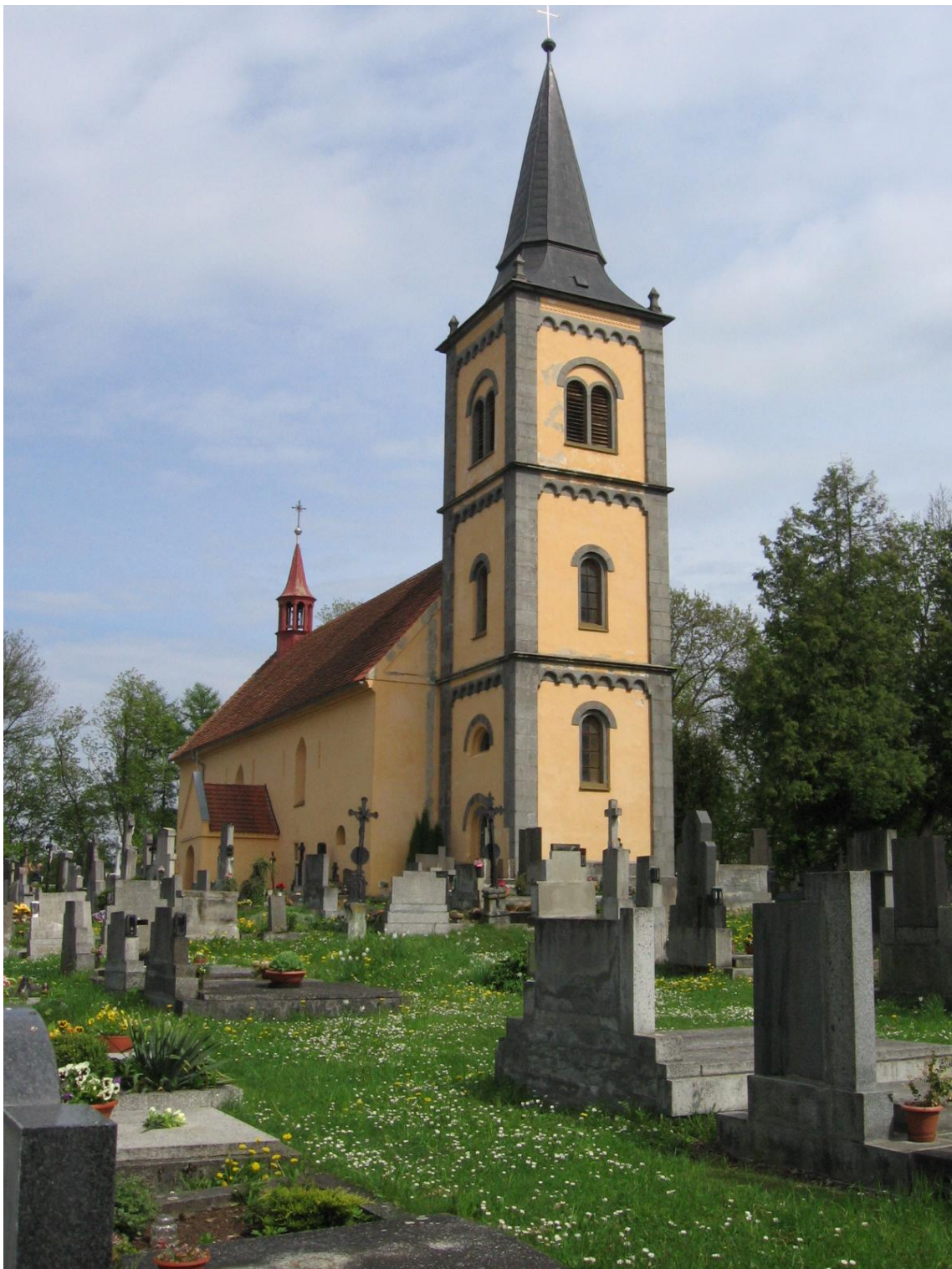
Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 28: Kaple Anděla Strážce na vrchu Královice

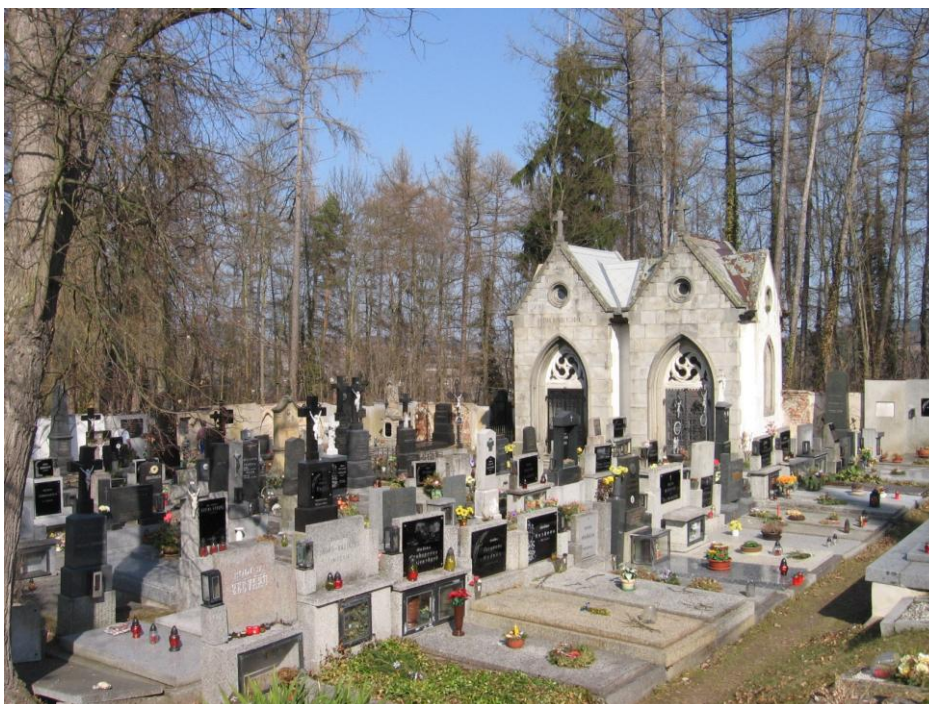
Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 29: Hřbitovní kostel Proměnění Páně na vrchu Malsička

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 30: Volyňský hřbitov na vrchu Malsička

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 31: Pamětní deska na hrobu Jana Buděšínského (1908–1942; datum úmrtí chybně uvedeno roku 1943)

Fotografie Václava Kuneše

**Příloha č. 32: Náhrobek spisovatele Václava Čeňka Bendla (1833–1870)
na Malsičce**

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 33: Hrob bratří Jaroslava (1899–1924) a Aloise Hůlkových (1909–1982)

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 34: Hrob astronoma Jindřicha Svobody (1884–1941) se symbolem glóbu

Fotografie Václava Kuneše

Příloha č. 35: Astronom Jindřich Svoboda (1884–1941) jako rektor ČVUT

Zdroj: *České vysoké učení technické v Praze, Osobnosti ČVUT, Rektori, prof. PhDr.*

Jindřich Svoboda [cit. 2013-04-08]. Dostupné

<http://www.cvut.cz/fotobanka/osobnosti/rektori/r73.jpg/view>.

Příloha č. 36: Literární kritik Antonín Matěj Píša (1902–1966)

Zdroj: *Slovník české literatury po roce 1945. Ústav pro českou literaturu AV ČR,*

Antonín Matěj Píša [cit. 2013-03-23]. Dostupné

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=541&hl=anton%C3%AD>

[n+mat%C4%9Bj+p%C3%AD%C5%A1a+](http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=541&hl=anton%C3%ADn+mat%C4%9Bj+p%C3%AD%C5%A1a+).

Příloha č. 37: Básník Jaroslav Hůlka (1899–1924)

Zdroj: A. Hůlka, *S láskou vzpomínáno*, České Budějovice 1981².

Příloha č. 38: Komunistický odbojář Jan Buděšínský (1908–1942)

Zdroj: A. Hůlka, *S láskou vzpomínáno*, České Budějovice 1981².